

Epistola Pauli

Postilla Nicolai de hira sup eplam ad romanos. .j.
Paulus seruus iesu xpi. Hec epla diuidit in tres
ptes. i. in salutatione: narratione: et conclusionem.
Secda ibi. Dum gratias ago. tertia ibi. rxi. ca. Et
aut q potens est. Prima ad huc in tres. qz pmo

describit saluans
psona: scdo ecclia
salutata: ibi. Om-
nibz q sunt romae.
tercio bona optata
ibi. Gratia vobis
et par. Prima vo-
bis et par. Prima
ad huc in duas: qz
primo ponit perso-
ne salutatis descri-
ptio: scdo cuiusda
dicti declaratio: ibi
Quod ante pmise-
rat. Persona vero
salutans s pmo de-
scribit ex nomine
cum dicitur. a

Incipit epla beati Pauli
apli ad Romanos. Ca. j.

Paulus seruus iesu
xpi vocat aplos
segregat i euan-
gelium dei qd ante
pmiserat p pphetas suos in
scripturis scitis de filio suo
q factus est ei ex semine da-
uid fm carne: q pdestinat
est fili dei in virtute: fm spi-

Paulus. pmo. n. vocatus fuit Sau-
lus: Act. viij. sed postea vocatus est paulus a quoda eius
notabili facto. s. a puerione pauli p consulis: act. xij. sicut
iacob vocatus fuit isrl ex eo q vidit dominu vlt potius ex
eo q luctatus cum angelo est: vt dictu fuit plenius gen.
xxxij. Et symon vocatus est petrus ex pessione diuinita-
tis in christo: Math. xvi. Secdo describit ex religione. cu
dicitur: b Seruus iesu christi. i. verus christianus. Ter-
cio ex officij dignitate: cu dicit: c Vocat aplos. Et qz
aplatu est excellentior ecclesie status ad que nulli ascen-
dit recte nisi a deo vocatus: io bn dr: vocatus aplos. s. a deo
fm illud hebre. v. ca. Nec quisq assumit sibi honorem: s
q vocat a deo tanq aaron. Quarto ex modo vocationis
suerit di. d Segregatus in euangelium dei. p vbi. n. spi-
ritu sancti fuit segregatus a cetero aploz alioruq discipu-
loz ad pdicandu p oibe euangelium christi: act. xij. Et tunc
vocatus fuit ad aplatu: prius tn vocat fuit ad fide act. ix.
e Quod ante pmiserat. Hic consequenter declaraf du-
plex dictum p primo declarat primu: scdo scdm: scda ibi.
Per quem accepimus. Primu aut est: quia dixerat: Se-
gregatus in euangelium dei. io declarat: quale sit illud euan-
gelium. i. bonu nunciu a deo patribus veteris testamen-
ti promissum: et hoc est quod dicit: e Qd an pmiserat
.i. deus pater. f Per pphetas suos in scripturis sanc-
tis sicut pater hieremie. xxxj. Ecce dies veniut dicit dñs et fe-
riam domui isrl et domui iuda fedus nouu: no fm pactum
qd pepigi in die illa cum patribus vris qz appbedi manu
eor vt educere eos de terra egypti: sed hoc erit pactus qd
feriam cu vobis israel. et sequitur: Dabo legem meam in visce-
ribus eoz et in corde eoz scribam eam. Christus. n. leges
nouam in euangelio pcentam non tradidit scriptura: sed
verbo suo et spu sancto de celo misso impressit illam cordi-
bus aploz et alioz discipuloz: s ipi postea scripserunt ad
memoriam futuroz: et io dr. f. Consolamini p sola-
mini popule m dicit dñs deus vester: loquimini ad cor
hierusalem: quia sicut dictum est lex noua scripta fuit sup
bominum corda. Secdo ostendit quale sit euangelium istud
ex subiecto: cu di. g De filio suo. qui est vnus deus cu
patre ab eterno et verus homo ex tpe: ideo subdit. h
Qui factus est ei ex semine dauid fm carne. Ad. n. dei fili-
us vel ipse christus potest dici factus absolute: qz supposi-
tum filij est eternu: sicut suppositu patris: pot tn dici factus
cum determinatione. s. homo fm carne: qz natura huma-
na xpi facta est et vel vnita ad suppositu diuinu: et hoc tpe
i Qui pdestinatus est filius dei in virtute. i. in equali-
tate potentie cum deo patre. Ad cuius intellectu sciendu
q pdestinatio est eterna dei ordinatio de agendis in tpe
p gratia eius: est em preparatio gratie in pnti et glorie in fu-

turo: ppter quod importat antecessione respectu pde-
stinati. fili aut in natura diuina est coeternus patri: et sic
no pot dici pdestinatus: s in humana na posterior est pie
q vnita e deitati in tpe: et hoc vnio facta e ex tpe pdesti-
natione: aliter eius deitati de nouo aliqd accideret qd

ritu sanctificatiois ex resur-
rectione mortuoz iesu xpi
dñi nri: p que accepim gra-
tia et aplatu ad obediendu
fidei in oibz gentibz p noie
eius in qbz estis et vos vo-
cati ihu xpi: oibz q se rome
dilectis tpe vocatis sacris
Gra vob et par a deo pa-
tre et dno nro iesu christo.
Primu quidem gratias ago

est impossibile:
et est ex ei? mera
gra ppter qd ca-
dit s pdestina-
tione diuina. et
ideo sicut bec p
positio: homo fa-
ctus est deus vlt
filius dei. est ve-
ra ita et bec: chri-
stus vsq homo
pdestinatus est
filius dei q in na-
tura diuina eq-
lis est patri po-
tentia: k
Scdm spm san-
ctificatiois. hoc
refert ad illud
quod pmititur

Qui factus est ei ex semine dauid fm carnem. ne forte
alids crederet q descendisset de dauid p virtute gene-
ratiua sicut alii: qd est falsum: qz de eo descendit tm fm
corpulentia substantia de vrgine assumpta: et tute acti-
ua spu sancti formata: que vrgine sanctificauit et im-
pregnauit. l Et resurrectione mortuoz. hoc refer-
tur ad illud quod pdicit q pdestinatus est filius dei in
virtute. i. in equalitate potentie: vt dicitur est q apparuit
in christo ex resurrectione mortuoz: ad qua requit po-
tia infinita p qua se et alios mortuos suscitauit. m
Iesu xpi dñi nri. i. a tpe dno nro. hic ponit igenitiuus
p ablatiuo. n Per que accepimus gratia et apla-
tum. Hic declarat scdm dictu. s. qualiter acceptus e ad
aplatu. s. p iesum xpm qui est mediator dei et hominu
et ideo dona spu sancti veniut ad homines p ipm. vbi
aut e s. qz bec vocatio fuit p spu sanctum. Et q sepe q
mediante tpe aplatus concessus fuit paulo: io dicit: Per
que accepimus gram et aplatu: et ungt bec duo simul
qz natura no deficit in necessariis s cu forma substantia
li dat p prietates q sunt necessarie in opibus agrenti-
bus ipi forme: et multo magis actor nature no deficit i
necessariis: ppter quod cedens dignitate aplicam si-
mul dat gram ad erequendu ducienter officiu perti-
nens ad illa dignitatem: nisi suscipies obice sibi ponat
o Ad obediendu fidei. i. patus sum totaliter me ex-
ponere obsequio fidei. a In omnibz gentibz. i. vt fi-
des dilaret in omnibz gentibz. b Deo nomine. i.
i. ad gloua nois christi. c In quibus. s. fidelibus.
d Estis et vos vocati ad fide iesu christi. i. a iesu christo
a quo est bec vocatio. e Omnibz q sunt rome.
Hic consequenter exprimit psona salutate: cu di: Om-
nibus qui sunt rome. no generaliter sed fidelibz: io subdit
tur: f Dilectis dei. i. a deo vocatis. g Sanctis
.i. christianis qui sunt sanctificati p baptismum. h
Gratia vobis et par. Hic exprimitur optata bona que
sunt bona simpliciter: ppter quod absolute pnt optari
alijs et sibi: et bec sunt gratia in pnti et gloria in futu-
ro: ideo subditur: i Et par. Appetitus enim homi-
nis non potest totaliter quietari nisi in gloria. k B
deo patre nostro. qui est datus gratie et glorie. l Et
domino iesu christo. qui est vnus deus cum ipso: et sic
datus gratie et glorie sicut ipse. m Primum qui-
dem gratias ago deo meo. Hic consequenter ponitur
narratio in qua explicat intentio apli que est commen-
dare gratiam dei per quam rome erant vocati ad fide
aliqui iudei et alii gentiles: ostendendo q vtriusq ad sa-
lutem indigebat gratia dei: quia scientia acquisita no

Ad Romanos

sufficiebat gentibus ad salutem: neque obsequatio legis iudeis: quod per hoc quod isti et illi, plerique fuerant in horribilia vicia: propter quod egebant christi gratia per quam saluarentur: et pro modo hoc ostendit apostolus: scilicet in instruendo eos in moribus: ca. xij. prima in duas: quia primo auferit a romanis creditibus discordie materi-

am. scilicet inducit eos ad charitatis concordiam. v. ca. Materia vero discordie erat quod quidam de iudaismo preserebant se gentilibus: ex mosaice legis susceptione: et conuerso gentes iudeis de scientie acquisitione: propter quod ostendit eos primo sibi egere gratia dei sine derogatione a aliquo anseruione ad christi fidei scilicet post conuersionem: scilicet incipit in tercio ca. ante medium ibi. Quod igitur prima in duas: primo apostolus affectu

teo meo per iesum christum pro omnibus vobis: quia fides via annunciat in vniuerso modo. Testis enim mihi est deus cui seruo in spiritu meo in euangelio filij eius quod sine intermissione memoriam vobis facio spiritus in orationibus meis: obsecrans sicut quomodo tamen aliqui prosperum iter habeant in voluntate dei veniendi ad vos. Desidero enim videre vos ut aliquid impartiar vobis gratie spiritualis ad confirmandos vos. i. scilicet consolari in vobis per ea que inuicem est fidei via: atque mecum. Nolo autem vos ignorare fratres quia sepe proposui venire ad vos

sue charitatis ad ipsos ostendit: scilicet vicia eorum arguit ibi. Reuelat. prima ad huc in duas. primo. n. ostendit se habere charitatem ad eos gratias agendo de eorum bona intentione dicens: in Primu quidem. i. principaliter. n. Gratias ago deo meo. cui bonus vobis principaliter est attribuendum. o. Quia fides via annunciat. Civitas enim romana tunc toti mundo distabat: propter quod de omnibus in diuisis ibi veniebant nunciij quod bona conuersationem fidelium rome existentium referebant in diuersis partibus orbis quod ad dilatationem fidei et ad dei gloriam faciebat quia apostolus querebat. p. Testis enim mihi est deus. hic scilicet ostendit idem per ipsos orando deuote dicens: Testis enim mihi est deus. Frequenter enim per ipsos orabat secrete: propter quod testis de hoc non habebat nisi deum. q. Cui seruo in spiritu meo. et non in obseruationem legalium. r. De sine intermissione etc. non est per hoc intelligendum quod apostolus per ipsos oraret continue: sed quod quicquid orabat de ipsis memoriam habebat. s. Obsecrans. i. per rem sacra deprecans ut oculo sit magis exaudibilis: sicut cum dicimus per crucem et passionem tuam libera nos domine. t. Si quo tamen aliqui prosperum iter habeant etc. Hec forsitan fuit vna causa appellationis a d. cesare: act. xv. ut sic videret fideles rome existentes. t. Desidero enim vos videre. Hic reddidit causam sui dicti. s. quare desiderabat venire ad romanos. et assignat ad hoc triplicem causam: prima est ad augmentationem sui meriti et eorum per suam predicationem: et hoc est quod dicit: t. Desidero enim vos ut aliquid vobis impartiar gratia spiritualis. i. ut per predicationem meam efficiamini deuotiores: et sic in vobis augeat gratia dei. v. Ad confirmandos vos in fide et bonis operibus. r. Ad est simul consolari in vobis. q. v. per hoc habebimus ad inuicem consolationem per fidem mihi et vobis communi. et de dilatatione sui aduentus: propter se creusat dicens: Nolo enim vos ignorare. Et patet ex predictis ista. y. Grecis ac barbaris. Hic assignat scilicet causa que est redditio debiti dicens. y. Grecis ac barbaris. i. hominibus ignote lingue cuiusmodi se oes propter iudeos grecos et latinos. z. Sapientibus. i. instructis in lege et proba. a. Et insipientibus. i. illiteratis hominibus. b. Debitor sum ad predicandum eius euangelium et officio apostolatus. c. Itaque quod in

me. promptum est. et parte aliter habuerim et habere impedimentum crequendi. o. Et vobis quod rome estis cuiusmodi galizarc. i. predicare euangelium: licet autem reddere debitum sit necessitatis: tamen apostolus non peccauit in hoc quod omnibus gentibus non predicauit quia vultus debiti redditio cadit sub precepto affirmatiuo: quod non obligat ad se per se oppositum tunc habitum quod apostolus fecit. e.

7 phibitum sum usque ad hec: ut aliquem fructum habeam in vobis sicut et in ceteris gentibus. Grecis ac barbaris sapientibus et insipientibus debitor sum: itaque quod in me promptum est et vobis quod rome estis euangelizare. Non enim erubescio euangelium. Cur enim non est in salutem omnium creditum iudeo promum et greco. Iusticia enim non est in eo reuelata ex fide in fide: sicut scriptum est. Iustus autem ex fide uiuit: Reuelata enim mira dei de celo super omnem impietatem: et iniusticiam hominum eorum quod veritatem dei in iniusticiam

Mon enim erubescio euangelium. Hic assignat tertia causa ex boni notabilitate officij dicens: Non enim erubescio euangelium. i. predicatione euangelij quia hoc est honorificum et sanctum: scilicet subdit: f. Virtus enim dei est. euangelium est dei virtutes potentium. g. In salutem omnium creditum. tunc quod ad effectum proficit solum creditum. b. Iudeo promum et greco. per hoc non est intelligendum quod apud deum sit personarum acceptio: sed hoc dicit quia iudei per notitiam legis et prophetarum: et greci per

cognitionem creaturarum que est quedam scala ad ascendendum ad deum per cognitionem et amorem habebant quandam dispositionem per ceteris gentibus ad suscipiendum euangelium veritatem quod pertinet iusticiam perfectam: propter quod subdit. i. Iusticia enim dei in eo reuelata. i. in euangelio manifeste tradit. k. Ex fide in fide. i. ex fide informi procedendo ad fide formatam: h. n. sit idem habitus: tamen diuisus sine charitate etis et superueniente charitate formatus: quia per hoc actus eius efficaciter meritorius vite beate. Et talis formata fides uiuificat et iustificat perfecte: sicut scriptum est abac. ij. Iustus autem ex re. l. Reuelata. Postquam apostolus affectu sue charitatis erga romanos ostendit: hic propter vicia eorum arguit: et diuidit in duas: quia primo arguit vicia gentium: scilicet iudeorum: ca. se. prima in duas: primo arguit vicia eorum: scilicet concludit intentioni. Qui cum iusticia dei. prima ad huc in tres: quia primo arguit eorum vicia per deum: scilicet i. seipsum: ibi. Propter quod tradidit tercio in primu: ibi. Et sicut non probauerunt. prima in duas: quia primo arguit eorum cecitate: scilicet peccatorum inde sequitur grauitatem: ibi. Et mutauerunt. primu autem ostendit per hoc quod romani vigeant rome et industria naturali: vnde dicit Cleitius libro de re militari: quod romani quesierunt diuitem totius terre et orbis non multitudinem populi nec fortitudinem corporali: sed sapientia consulum et prudentia militum: propter quod ex cognitione naturali sibi data poterat cognoscere vnum solum deum verum latria colendum: quod si fecissent tanquam de bonis naturalibus deo grati reddisset eis cognitionem sui signaturalem quam necessarium est habere ad salutem: sicut patet de corpore actu. r. Sicut enim corpore disposito et organo per naturam infunditur a deo anima: sic talis supernaturalis noticia homini disposito per modum predictum: et sicut deficiente natura in organizatione predicta non infunditur anima: sic homini indispolito noticia fidei denegatur. Sic enim fuit de romanis qui de cognitione naturali deo in grati superbiebant: et ex omni cecitate mentis incurrerunt: et grauiam peccata commiserunt: propter quod puniendierant ex iusticia diuina: et hoc est quod dicit. l. Reuelata enim. i. certitudinaliter expectat. m. Ista dei. i. iusticia et vindicta: super omnem impietatem. s. Deum. Est enim pietas cultus: deo exhibitur: sicut tullius: et per oppositum impietas importat dei preceptum. n. Et iniusticia hominum. i. peccata contra primu cum quo iuste est viuendum. o. Eorum quod vitatez

Ad Romanos

invidia oritur: sicut patet de chayan q fratrem suum per
 verba iniuriosa occidit: ut dicitur in gen. iii. s. Do-
 lo malignitate. talia pcurantes: qm no audet face ma-
 nifeste. Sedo tangit pctm oris dices. t. Sufurro-
 nes. q occulte nitunt p verba sua bonoz amicitia se-
 parare: vñ eed.
 xvij. Sufur-
 ro et bilinguis
 maledictus: tur-
 bavit em pacez
 babentes. v.
 Extratores.
 occulte alicui
 famā denigran-
 tes: differunt em
 sufurro zetra-
 cto: sine qz vn?
 intendit separe
 amicitia: alius denigrare famā. r. Deo odibiles. p
 per bec vicia. y. Contumeliosos. dicens alius ob-
 probria. z. Supbos. de magnis falso seiacrantes.
 a. Elatos. alios supprimetes. b. Inuetores ma-
 lozum. verbis malis z crepulis alios corrupentes. c.
 Parentibus inobediētes. hic explicat pctm omisso-
 nis: cu dicit: Parentibus inobediētes ad qd tm tenet pa-
 rentib? carnalibus: eo q habet ab eis nutrimentū: z pa-
 rentibus spūalibus: eo q habet ab eis regimē z docu-
 mentum. d. Dissipientes. eo q no recipiūt a parē-
 tibus documentum: et ex consequenti: e. Incōpo-
 sitos. in actu habitu z gestu. f. Absqz federe. i. sine
 fidditate amicitie ad alios. g. Sine misericordia.
 ad paupes z afflictos. h. Qui cū iusticiā dei. hie
 apls odudit intentū ex predictis ex quo em crāt sic cul-
 pabiles scē q erāt dānabiles nisi fuissent ad iusticiā
 dei: ideo dicit: Qui cū iusticiā dei. i. dei esse iustū:
 i. Cognouissent. rōne naturalī: hoc. n. ois intellectus
 et natura clamant. k. Mō intellexerūt. ppter occa-
 tatē in eis causatā ex peccatis: ut predictum est. l.
 Qui qui talia agūt. horribilia. n. Digni morte. nō
 solū tpali seu etiā eterna. n. Non solum qui faciūt
 ea. digni sunt hac pena: o. Sed etiā qui consentiūt
 faciētib? et isti sunt faucentes z pstantes auxiliū: z illi
 qui tenent corrigere et tacent. Et bec correctō duplex
 est vna fraterna ad quā omnes tenent: non tū ad semp
 sed p tpe debito z loco z aliis circūstantis debitis cō-
 curretib?. Alia est correctio punitiois ad quā tenent
 omnes superiores ex officio suscepto. Et bec correctio nō
 solū est ppter emendationē peccantis: sed magis pro-
 pter bonum commune. ppter quod non debet superior
 cessare a tali correctioe ppter obstinationē seu pocio-
 rationē peccantis: sicut fit in correctioe fraterna que
 tm ordinat ad emendationē fratris: sed punire debet
 obstinatū etiā morte si expedit. p bono republice.
 Qm dictū est in hoc ca. q. ppter pctm idolatrie tradi-
 dit deus gentiles in peccata luxurie vilissima et plura
 alia detestabilia. Ppter quod ad maiore dīctoꝝ cui
 dentia querit v trū vnū pctm possit esse alteri? pecca-
 ti pena. Et arguit q nō: primo qz pene iuste sunt z a dō
 vt patet p august. li. lxxij. questionū: pctm aut nō est
 iustum nec a deo: qz. Item pene sunt adducte vt per
 eas homines adducantur ad bonum virtutis: vt patz
 p philofophū. x. ethicoꝝ. sed p peccatū non reducit
 homo ad bonū virtutis sed in agis ad oppositum ergo
 zc. Contrariū videtur in litera. in penam enim idola-
 trie gentiliū inducta sunt alia peccata enormia. Respo-
 deo de pctō possum? loqui duplici. s. p se z p accidēs.
 Per se dō p sideratur peccatū fm q egredit a volun-
 tate: sic enim habet rationem cui pe: ppter quod si nul-
 lo modo est voluntarium non est peccatum: z hoc mo-
 do vnū peccatum non potest esse pena alterius pec-
 cati: qz de ratione pene est q sit contra voluntatem: et
 sic manifestum est q p se loquendo peccatum non po-
 test esse pena peccati. Per accidēs autem peccatum

potest esse pena peccati tripliciter: Primo ex parte cause
 que remouet prohibens: cause enim incitantes ad pec-
 catū sunt passiones inordinate: tētatio dyaboli: z alia hu-
 iusmodi que impediunt p diuinū auxiliū: qd iuste si b-
 trahit. ppter pctm: et talis subtractio est huius peccati pe-
 na: et est a deo q iu-
 ste retrahit auxili-
 um suū ab ingrato
 et sic pctm sequēs
 ppter subtractioē
 diuinū auxiliū: p oc-
 cidēs dicit pena p
 cedentis peccati: z
 hoc mō loquit apō-
 stolus dicens: Pro-
 ppter quod tradi-
 dit eos deus in desi-
 deria cordis eozuz

absqz fedē sine misericor-
 dia. Qui cū iusticiā dei co-
 gnouissent: nō intellexerūt
 qm qui talia agūt: digni
 sunt morte: nō solū q ea fa-
 ciūt sed etiam q p sentiunt

na: et est a deo q iu-
 ste retrahit auxili-
 um suū ab ingrato
 et sic pctm sequēs
 ppter subtractioē
 diuinū auxiliū: p oc-
 cidēs dicit pena p
 cedentis peccati: z
 hoc mō loquit apō-
 stolus dicens: Pro-
 ppter quod tradi-
 dit eos deus in desi-
 deria cordis eozuz

z. quia subtrahendo suum auxiliū pmittunt pctōres
 vinci a passionibus suis z demonū tentationibus. Alio
 modo potest esse pena ex parte substantie actus peccati q
 afflictioe inducit: et hoc siue sit actus interior: vt patz in
 ira z inuidia: qui notabiliter affligunt ipm iratum z inui-
 dum: siue sit actus exterior sicut aliqui grauius laborib?
 z damnis opprimūt aliqñ vt expleant actum peccati: fm
 illud Sap. v. Laffacti fumus in via iniquitatū. Tercō mō
 ex parte effectus psequētis: et bis duobus modis vlti-
 mis vnū peccatū nō solum est pena pcedentis peccati
 s etiā sui. Ad primū ptez q. pcedit de peccato fm p slide-
 rato. Ad scdm dicendū q bec punitio qua aliquid pmittit
 tur a deo in alia pctā ruere ad bonum virtutis ordinat: z
 qñqz ad bonū peccantiū. s. cum post peccatum humilio-
 res z cautiōres resurgunt: semp aut ordinat ad bonū ali-
 orū que videntes tales de peccato in peccatum sic ruere
 magis reformidant peccare.

In ca. j. vbi dicit in postilla. Segregat in euāgelii dei.
 Explicit legif apls fuisse segregatus. Additio
 vno modo ab vtero synagoge seu de trine pbari-
 scoꝝ corpore et mente: de quo intelligit illud gal.
 j. c. Qui me segregauit ab vtero mris mee. i. synagoge.
 Alio modo segregatus legif ab aliis aplis non mente sed
 corpor: vnde act. xij. ca. Segregate mibi barnabam et
 saulum in opus ad qd assumpsi eos zc.

In eo. ca. j. vbi dicit in postilla: Ideo declaraf qle sit
 istud euāgelium. Additio.
 Euāgelii fuit pluribus expse pmissum Esa. xij.
 ca. vbi dicit: Primus ad syon dicit: Ecce assum: z
 hierlm euāgeliffā dabo. put sunt ibidē in additō-
 ne declaratū zc. In eo. ca. vbi dicit in postilla: Ad
 obediendū fidei. Additio.

De qd dicit hic ad obediendū fidei videt cōfirma-
 ri cū pcedentibus et sequentibus sic intelligendo:
 Accipimus apostolatū in oibus gentibus ad obe-
 diendum fidei. i. vt faciamus gētes obedire fidei.
 In eo. ca. vbi dicit in postilla: Mō enim erubescō euā-
 gelium. Additio.

In hoc quod dicit: Mō erubescō euāgelii. videt fm
 glo. increpare illos q crucē xpi putāt ignominiaz:
 vnde de cruce pfundebant de qua potius gloriari
 debent cū aplo: et sequit ratō cuz subdit: Virtus dei est. i.
 virtutē dei annūciat nō infirmitatē: sapias et insipientiā:
 tria. hoc in glo. In eo. ca. j. vbi dicit in postilla: Iusticia
 em dei in eo reuelaf. Additio.

Iusticia dei reuelaf in euāgelio ex fide in fides. s. ex
 fide dei pmittentis: in fide dei pmissa implentis.
 Mā sicut antiqui iustificati fuerunt ex fide qua cre-
 diderūt deo pmittēti salutes futurā ad xpm: sic moderni
 iustificant in fide qua credūt deū implēuisse p xpm pmissi-
 onē pdictā: qd pbat p abac. d. Iust? aut ex fide viuūt. in-
 differenter loquens de preterita fide sue de pnti zc.

In eo. ca. vbi dicit in postilla. Utrum vnuz peccatum
 esse possit. zc. Additio.

margin notes on the left side of the page, including references to other parts of the text and commentary.

Epistola Pauli

Requestio mouet a sancto tho. in prima scde. q. lxxvii. ar. ii. in cor. q. omis. et soluit ibi eodē mō sē eisdē vbiis. **Ca. ij.**

Quod inexcusabilis es. Postq̄ apls arguit vicia gētiliū: hic p̄r arguit vicia iudcoꝝ: et diuidit in tres:

qz p̄mo oñdit eos in culpa et pena gētiliū siles. scdo q̄ ad aliq̄d peiores: ibi. Tu autē si iudeus. tercio q̄ ad alios q̄ meliores in p̄cipio sequentis ca. p̄ma ad huc in duas: q̄a p̄mo circa p̄positū ostendit vnitates: scdo remouet q̄runda erroꝝe ibi. Existimas. p̄mū ostendit duplici ratione: p̄ma ē qz ap̄d gētilēs idolatria reputabatur meritoria: et fornicatio licita: p̄pter qd talia p̄blice agebant iudei v̄o p̄ lege a deo sp̄aliē sibi data cognoscebāt ambo esse p̄hibita p̄pter qd in manifesto a talib⁹ abstinēbant ne s̄m legē punirent: in occulto tñ hoc opabant p̄pter qd in pctō erant gētilibus siles: et iō in fine p̄cedētis. c. vbi dixit apls Quomā q̄ talia agūt digni s̄e morte. p̄cludit. a p̄pter quod inexcusabilis es o hō. i. tu iudeus gentilit̄er v̄i uens q̄ iudicas temerarie gentiles: et cā subdit. In q̄ cōm iudicas tē. c. p̄t̄ s̄ra. b. Scimus. n. qm̄. h̄ic ponitur scdo rōz. n. int̄ pctā manifesta et occulta sit distinctio q̄tum ad humanū iudiciū: qd tñ puniūt manifestā: tñ q̄tū ad diuinū iudiciū nō est in hoc distinctio: qz puniūt secreta sicut et manifesta: eo qz a nibiū ē occultū. j. Reg. xvij. hō uidet ea q̄ parat deus aut intuet̄ cor: et iō iudei q̄ s̄ilia pctā facebāt in occulto erāt s̄ilr̄ puniēdi sicut et gentiles faciētes talia in manifesto: et sic b̄r̄ p̄positū. f. qz iudei siles gentilibus erant hūi rōnis ponit v̄tutē dicens: b. Scimus em̄ qm̄ iudiciū dei est s̄m veritatē. i. s̄m eq̄tatē iusticiē. c. In eos q̄ talia agūt. publice vel occulte. d. Existimas aut. h̄ic remouet circa dicta duplicē erroꝝe: scdm̄ remouet ibi: Non est cōm̄ acceptio. qz p̄m̄ est qz aliq̄d impunitatē attribuebāt sibi ex dilatione punitiōis diuine: quasi esset oblita pctā sua. b. remouet tanq̄ pctōub⁹ t̄ps̄ p̄nie: vt si non penitēat appareat cor: p̄denatio magis iusta: et s̄ilr̄ p̄scuerantū p̄matio in bono: b̄ac s̄miaz deducit apls diffuse dī. d. Existimas aut. h̄eronec. e. Hō qui iudicas tē. i. o tu iudee q̄ iudicas gētilēs temerarie: vt dixi est: f. Quia tu effugies iudiciū dei. i. eius punitiōnez p̄pter penē dilatiōē. q. d. nō sic erit s̄ maḡ p̄niū: qz tu abuter̄ t̄pē misericordie tibi dato ad penitēdiā deo subdit. g. An diuitias. i. abundantia: h. Bonitatis eius. q̄ a malis nō subtrahit bonē nāc: i. Et patie. q̄ differt dilatiōz penē. k. Longanimitatis. q̄ diu expectat p̄uersionem hoim a malo culpe. l. Potentis. q. d. sic impunitatem tibi arrogādo. m. Ignoras qm̄ benignitas tibi ad p̄niam te adducit. quātū ē in se: qz instinctus suos ad bonū a malo nūq̄ aufert penitē: q̄s̄ diu s̄ in via: s̄ ip̄i repel lūt eos: et sic remanēt in se ab⁹ suis: iō subdit. o. Scdm̄ autē duri. tuā. qz nō cecidit diuino instinctui. duri. n. in cor

facietibus. Ca. ij.

Quod inexcusabilis o hō: ois q̄ iudicas In q̄. n. alteruz iudicas: te ipm̄ p̄denas. Eadē. n. agis q̄ iudicas. Scimus. n. qm̄ iudiciū dei est s̄m veritatē: i eos q̄ talia agūt. Existimas at hoc o hō q̄ iudicas eos q̄ talia agūt et facies qz tu effugies iudiciū dei. An diuitias bōitatē et patie et longanimitatē cōtēnis. Ignoras qm̄ benignitas tibi ad p̄niam te adducit. Scdm̄ at viciā tuā et impenitēs cor thesaurizas tibi irā i die ire et reuelatōis iusti iudiciū dei q̄ reddet vni cuiqz s̄m opa ei⁹: his q̄des

coralib⁹ v̄i qd nō cecidit tā gētili: et ad similitudinē huius d̄f cor duri qd nō cecidit in iusticiā ad bonū. p. Thesaurizas tibi irā. i. accumulās tibi penā: q. In die ire. i. vltionis eterne: r. Et reuelatōis iusti iudiciū dei. tūc. n. reuelabunt secreta cordis v̄ri: s. Qui red-

q̄ s̄z patiaz boni opis glia et honore et incorruptōez q̄ rētib⁹ vitā et nā: his autē q̄ s̄t ex p̄tentōe: et q̄ nō acq̄s̄cūt veritatē: credūt at iniquitatē: ira et indignatō: tribulatio et angustia in oēm aiāz hois opant malū: iudei p̄mū et greci. S̄tia at et honoz et pax omi opanti bonū: iudeo p̄mū et greco: nō em̄ ē acceptō p̄sonaz apud deū. Quicūqz. n. sine lege peccauerūt: sine lege peribūt. Et quicūqz in lege peccauerūt per legem iudicabunt. Nō em̄ auditores legis in s̄ti sunt apud deū sed factores legis iustificabunt. Cū em̄ gentes q̄ legem nō

det vni. s̄m op. ei⁹. f. hois p̄mā iō seq̄t: e. H̄ic q̄dē q̄ s̄m patiaz boni opere. i. illis q̄ patientia dei v̄i s̄iē ad b̄n̄ opandū. v. S̄tia et bonoz recipiet ei p̄mū p̄ v̄tutei q̄ p̄sistit ratō bonoz: qz s̄z p̄bi loso. H̄onoz est p̄mū v̄tutē. recipiūt. n. h̄ic bonoz nozē corā multitis. f. corā multitudine angloꝝ: in q̄ rō glie p̄sistit: q̄ ē manifestatio honozis: v̄i glia q̄ claritate q̄ daz clara c. mutata in s. Et incorruptione. qz electi resurgēt in vitā imortalē et beatā. et qz malis p̄ oppositū reddēt

tur tormētāto subdit: y. His autē q̄ s̄t ex p̄tē. o. e. i. pctōub⁹ obdurat: qz aia s̄p̄ p̄cedit: vt dī. viij. et b̄. qz s̄yndere seu dictamen rōnis malo remunurāt: et s̄ualitas ad ipm̄ iudicat: et sic ē p̄tē int̄ pres aie. z. Qui nō acq̄s̄cūt veritatē. f. diuie pulsanti ad oñiū cor dis p̄ se ad bonū instigādo et p̄ suos p̄dicatores mouēdo. a. Credūt aut iniquitā. i. dyabolo iniquitatēz suggerētī p̄ se et p̄ ministros suos. b. Ira et indignatio. tummi iudicas. c. Tribulatio. in platiōe sine. Dat. xvij. Itē maledicti in ignē eternū tē. d. In oēm aiāz hois tē. i. in oēm boiem malū: noiaf. n. b. totū p̄p̄siti a p̄te digniori: sicut cro. j. Q̄s̄ aie q̄ egresse s̄t de se more iacob. i. oēs boies. e. Iudei p̄mū et greci. Isti em̄ p̄ alijs gētilib⁹ hēbant auxilia diuiz p̄ pctā: iudei cū p̄ legē: greci p̄ sapiāz acq̄s̄cūt: qz tūc p̄bia vigeat i greca: p̄pter qd pctā istoz maḡ erāt grauiā: et p̄ oñs magis puniēda. f. Gloria aut et honoz tē. Et dicit p̄z bic l̄ta. g. Nō. n. est acceptō p̄sonaz. h̄ic remouetur error scdo: et p̄ ponit h̄ remotō. scdo cuiusdaz dicti declaratio: ibi. An. n. gētes. error aut iste erat aliq̄d iudeoz impunitatē sibi arrogantiū: eo qz legē a deo receperāt p̄ ceteris gētib⁹: s̄m qz dicit ps. cxvij. Nō fecit taliter oī nationi tē. H̄ic remouet. d. g. Nō. n. est acceptō p̄sonaz ap̄d deū. dimittēdo p̄ ceteris impunita iudeoz pctā. b. Quicūqz. n. sine lege peccauerūt. i. legē scriptā nō h̄ntes q̄les fuerūt gētilēs. i. Sine lege. f. scripta. k. Peribūt. qz babuerūt legē naturāle bonū et malū oñdētē: vt posseā declarabit. l. Et quicūqz in lege peccauerūt. i. leges mosaicam h̄ntea cuiusmodi fuerūt iudei. m. Per legē iudicabunt. i. puniēnt in q̄tū transgressi sunt ea: et subdit rō. n. Nō. n. auditores legis iusti s̄t apud deū. q. d. receptō legis nisi sequitur impletio opis non iustificat: et iō de illa acceptiōe non debet sibi aliquis impunitatē arrogare o. Sed factores legis iustificabunt. q̄cūqz sint illi siue iudei siue gentiles. p. Cū. n. gētes. h̄ic declarat

Ad Romanos

quod dicitur. f. q. gentiles habuerunt legem naturalem: ideo facientes dicitur illi legem mererentur puniri: et viuere sicut in ipam puniri: propter quod observato legis naturalis cum fide et cultu vniuersi: ad quod etiam inducat rō naturalis aliquid non sufficit ad salutem gentium: usque ad publicationem euāgelij: quod non tenebatur ad legem moysi dicitur igitur: p. Quia enim gentes que legem non habent. s. moralis. p. Naturaliter ea que legis sunt faciunt. i. ex naturali dicitamine rōnis. r. Eiusmodi leges non habentes. s. moralis. s. Ipsi sibi sunt lex. id est rō naturalis que est principalior pars hominis: propter quod dicitur: ut dicitur est. Ipsi quidem eius lex: quod lex scripta diuina vel humana est a lege naturali derivata: quod ad agibilia: quod prima principia agibilia se ipsi intellectu practico: ex quibus de-

riant leges que sunt conclusiones: sicut intellectui speculatio impōsa se prima principia speculabilia: ex quibus derivant facte et que quedam veritates conclusiones. t. Qui ostendit opus le. scri. in cor. suis. quod declarat per effectum di. v. Testimonium reddite illis scia ipsorum. que ex naturali dicitamine rōnis recalcitrat malo et sentit bono. r. Et inter se iniurice cogi. accu. aut etiam defen. dicunt aut cogitationes accusantes male: et defendentes bone que examinant et declarant coram naturali iudicatore hominibus: sicut coram iudice per prima principia opabilia naturaliter inserta: sicut est illud: Hoc facias aliquid quod tibi vis fieri: et non facias alteri quod tibi non vis fieri. Et licet huiusmodi iudicium fiat in presenti tamen multo darius fiet in die iudicij: id sequitur. In die enim iudicabit deus. y. Secundum euāgelium meum. h. n. euāgelium sit solus christi tanquam actor: tamen die euāgelium apostoli tanquam eius predicatoris. 3. Per ipsum christum finale enim iudicium exercebit per eum. a. Si autem tu iudeus cognominaris. prius apostolis ostendit iudeos et gentiles in culpa et pena fuisse similes: hinc ostendit iudeos in aliquo peiores et hoc est ex duobus: scilicet ibi: Circūcisio. Primum autem est beneficium legis accepte: per quam iudei per ceteris gentibus a deo fuerunt sublimati: sicut quod dicitur: utero. iij. Que est. n. alia gens sic indyta ut habeat ce remonias iustasque iudicia et vniuersam legem. et quanto status altior: tanto casus grauior erat: et ideo peccatum iudeorum grauius erat peccato gentiliū in eodem genere peccati dicitur igitur. a. Si autem tu iudeus cognominaris. et dicitur cognominaris quod non noiatum sunt bebrici ab beber in cuius familia mansit lingua bebraica que prius erat oib' communis: gen. xj. Erat autem terra labij vniuersi. postea noiatum sunt israelite a iacob que noiatum est israel: gen. xxxij. Et ultra iudei a tribu iuda nobilitati. b. Et requeis in lege. non vagando per varios errores sicut gentiles. c. Et gloriaris in deo. i. in noticia vniuersi dei. d. Et non sibi voluntate eius. i. precepta in lege expressa. e. Et perbas vtiliora. id est scis eligere meliora. f. Instru-

hnt naturaliter ea que legi sunt faciunt: eiusmodi legem non habentes ipsi sibi sunt lex: que ostendit opus legis scriptum in cordibus suis: testimonium reddite illi scia ipsorum: et in se iniurice cogitationum accusantium aut etiam defendentium: in die enim iudicabit te occultata hominum sicut euāgelium meum per ipsum christum. Si autem tu iudeus cognominaris et requeis in lege et gloriaris in deo et nosti voluntate eius: perbas vtiliora instruitur per legem: perfidis te ipsum esse ducem cecorum: lumem eorum que in tenebris sunt: eruditore insipientium: magister infantiū: habere formam scientie: et veritatis in lege. Qui glori-

atur per legem. que ostendit oia ista et non solum ad regimen proprium sed etiam aliorum subdit: s. Confiditis teipsum. plurimedo dicitur instructio. b. Esse ducem cecorum. que ad fidem. i. Lumem eorum que in tenebris sunt. quod ad mores: k. Eruditore insipientium. quod ad maiores. l. Magistrus infantium. quod ad minores. m. Habentem formam scientie. in speculatiuis n. Et veritatis in lege. in practice. p. propter quod dicitur peccati quantitate dices: o. Qui gloriatur teipsum non times. et sic peccas in teipsum. h. Qui predicat non furadum: furaris. et sic peccas in primum per concupiscentiam oculorum q. Qui dicit non mechadum: mecharis. et sic peccas in peritum per concupiscentiam carnis. et sic peccas in peritum per concupiscentiam carnis.

um times: teipsum non times. Qui predicat non furadum: furaris. Qui dicit non mechadum: mecharis. Qui abominaris idola: sacrilegium facit. Qui in lege gloriaris: per preuaricationem legis teum in honorem. Nomine. n. dei per vos blasphemam inter gentes: sic scriptum est: Circūcisio que dicitur perdest si legem obliues. si autem preuaricator legis sis: circūcisio tua perperam facta est. Si igitur perperam iusticias legis custodiat: nonne perperam illius in circūcisione reputabitur. Et iudicabit id quod ex natura est perperam legem consummas te: que per litteram et circūcisionem preuaricator legis es:

Magistrus infantium. quod ad minores. m. Habentem formam scientie. in speculatiuis n. Et veritatis in lege. in practice. p. propter quod dicitur peccati quantitate dices: o. Qui gloriatur teipsum non times. et sic peccas in teipsum. h. Qui predicat non furadum: furaris. et sic peccas in primum per concupiscentiam oculorum q. Qui dicit non mechadum: mecharis. et sic peccas in peritum per concupiscentiam carnis. et sic peccas in peritum per concupiscentiam carnis.

Qui abominaris idola. iudei enim post reditum captiuitatis babilonice dicitur idolatrasse nisi aliquid pauci machabeorum tpe: et timore: magis mox quod amore idolatrie

saltem per maiori peccatum fuerunt boies valde cupidi: ut testant etiam iudei et maxime circa tempus christi: propter quod aliquid deputata ad cultum diuinum sacerdotes et ministri templi suis vrbibus applicabant ideo subdit: s. Sacrilegium facis. quod est furtum sacre rei. t. Qui in lege gloriaris. a deo tibi data. v. Per preuaricationem legis teum in honorem quantum est in te: et ad hoc inducit apostolus scripturam ezechielis xxxvj. s. Nomen. n. dei per vos blasphemam. tota die. per hoc. n. que iudei coram gentibus dicebant se esse populum peculiare dei per legem sibi diuinam: data: et transgrediebant eam male viuendo: et hoc dabat occasione gentibus blasphemando deum que sibi elegerat tale populum: et sic peccatum eorum aggravabatur. scdo. propter scandalum sicut scriptum est ezechiel. xxxvj. ut dicitur est: hoc tamen est sicut translatione. lxx. ubi translatione nostra habet: Ingressi sunt ad gentes et polluerunt nomen meum. et eadem sententia. y. Circūcisio. Dic ponit scdm ex quo iudei erant deterioris conditionis: per accidens tamen: primo ostendit per positum: scdo infert correlatiu: ubi. Ad enim. Circa primum sciendum que circūcisio erat quedam prestantio legis seruande gal. v. Testifico omni homini circūcisio tibi est que debitor sit vniuersis legis: igitur sicut permissio alicuius religionis regule multum valet perferri si ea impletur oportet: si non impletur magis est sibi damnabilis: sic circūcisio per accidens erat nocua iudeis in quantum erant transgressores legis: et hoc est quod dicitur: Circūcisio te. et per se vbi: 3. Circūcisio tua perperam facta est. i. facta est abominabilis deo: sicut gentiles perperam habentes erant iudeis abominabiles utantur quod indignabatur cum eis comedere: et per oppositum concludit apostolus que gentiles in circūcisio opa legis facientes ex rōnis naturalis dicitamine: ut dicitur est s. erant deo accepti: et hoc est quod dicitur: a. Si igitur perperam iusticias legis custodiat. b. Leges iusticias custodiat. tamen ad precepta moralia que se dicitamine rōnis. c. Nomen perperam illius in circūcisione reputabitur. i. tantum sibi valebit sicut circūcisio. q. d. sic. d. Et iudicabit te. Declara est intricata: et perstruat sic. Et perperam. i. gentilis in circūcisio: Legem consummas. i. opa legis implet: Quod

Epistola Pauli

et natura est. qd fit in eo et naturalis rationis iudicio. Iudicabit te. i. pdenabile te ondit. c Qui p iram et circumfione p uari caroz legis. q. i. factus es transgressor legi qm habes eam in scripto: et circumfione in corpe tuo. q. d. sic pdenabile te ondit. f No. n. qm in manifesto iude. bic ex pdictis isert cor.

relaxiu. s. q. duplex est circūfio: vna spūalis q est psciō culpe. alia corporalis q est psciō pellicule cooptentis mēbrū virile: et pma melior: et scda: quanto ania melior: et corpe. Et fm hoc duplex est iudicius. vnus spūalis q bz mētē circūfiaz. alii carnalis bz hie carnē circūfiaz. et p mēlior: et sic: et de circūfioe dicitur: et h ē ad d. f No em que in manifesto. i. circūfio cā ne que pōt hōibus apparere: s iudeus est. s. fm: et sllr dicit de circūfioe carnis. b Neq: qm in manifesto. s. qm in abscondito iude: est. qm circūfio est mēte soli deo visibili. i. circūfio cordis in spū. s. sancto q vicia rēscidit. k Et circūfio spūalis. l Laus nō ex hōibz. qui soluz vidēt extēriora. m Sed ex deo est. qm videt interiora.

In cap. ii. vbi dicit in postilla: quia primo noiati sunt hebrei ab hebrei. Additio. Hebrei nō noiati ab hebrei put in postilla: nec etiā ab abraā: s vñ hec denoiatio veniet ondit math. xij. in additioe. In eo. cap. vbi dicit in postilla: No em. bic ex dictis infert correlariū. Additio.

Jeremie. ix. ca. vñ sic: Dēs gētes bñt ppuicijs: ois autē dom? isrl' in circūfioe sunt corde. Et q patz qm duplex est ppuiciū. s. spūale et corpalē. sllr q circūfio nō seruantiū lege est facta ppuiciū. et p pta: concordat expf se cum aplo. r. Replica.

In ij. ca. epse ad romanos vbi postillat dicit bebreos dictos ab hebrei burgenfis opponit: sed eius op positū corrigat: Sen. x. et. iij. Cap. iij.

Quid g ampli iudeo. Ostēso in q iudei erāt pioris p ditiōis q aliq: bic ondit q erant melioris: et diuidit in duas ptes: qz pmo ondit ppositū: scdo remouet qdā obiectū. Quis em. et s mīa talis q pmo mouet qōnez ex pdictis. d. a Quid g ampli iudeo. i. melius q gentili. b Aut que vtilitas circūfiois. a deo vate patribz sanctis cui opā sunt pfecta: de vtro. xij. et rñder dicit: c Multū p oēm modū. qd ondit dñr dicit: d Prīmū quidē qz creditz se illis. i. spūaliter credita. e Eloqā dei. in lege et pphis q in deū dirigunt et ad susceptioēz christi disponūt gal. iij. Lex pedagog? nō fuit in xpō. et de pphis dicit Ra. sa. hebre? q nō sūt locuti nisi ad dies messie: qd est intelligendū de principali intentione put de arau plen? in veteri testō. Rō aut qre lex et pbe vate se singulariter pō iudaico: bec ē: qz xpūs fm carnē inde erat nascitur? ppter qd p alijs ppls decēs erat ipm pollere qdā spūali sanctitate ad quā inducūt lex et p pbe. f Quid em. hic remouet qdā obiectū: et pmo fit ppositū. scdo tollit qdā incidēs erroneū. Si autē. Circa p mū dicit: f Quid. n. si qdā illoz nō crediderūt q. d. nō obstat pdictis q ples iudei fuerūt in credulū qz eorum incredulitas nō abstulit fidelitatē dei de impledo qd p miferat patribz antiqs in datione legis et aduētū christi: et hoc est qd dicit: g Nunqđ incredulitas eoz fidē

Mo. n. qm in manifesto iude? ē neq: qm in manifesto in carne ē circūfio: s qm in abscondito iude? ē: et circūfio cordis in spū nō lia. k Laus nō ex hōibz sed ex deo est. iij.

Quid g ampli iudeo aut q vtilitas: circūfiois? Adultū p oēs modū. Prīmū qdē: qz credita sūt illis eloqā dei. Quid. n. si qdā illoz nō crediderūt? Nunqđ incredulitas illoz fidē dei euacuauit. Absit.

rei. i. fidelitatē. b Euacuauit: absit. Et subdit ratiō Est autē deus verax. impledo pmissum: in bis q promittitur absolute: cuiusmodi sunt pdicta. si autē illud pmittat a deo sub pdictioe sicut pspitas tpalis fuit pmissa iudeis si fideliter scriuerent: a: nō tollit diuina v-

Est atē verax: ois hō mēdar: sic scriptū est: vt iustificeris in fmonibz tuis: et vincas cū iudicaris. Si atē iniquitas nra iusticiā dei cōmēdat: qd dicem? Nunqđ iniqu? ē? q isert irā? Scdm hoiem dico: Absit. Alioqn quō iudicabit te hūc mūdū? Si. n. veritas dei in meo mēdacio abūdauit in gliaz ipi? qd adhuc et ego tāq pctor: iudicor: et nō sic blasphemamur: et si

ritas p aduersitates eius imifas qñ recefferē a deo: nō ita bat cōditio. Omnis hō mēdar. volūtas. n. humana mutabilis est: et idē test esse mēdar in pmissis non sic auem deus: cui? volūtas est immutabilis. et ad hoc inducit exemplū de promissioe facta ipi dauid absolute de pseruatiōe regni sui et posteris eius: cui? impletio nō fuit i-pedita p pecca-

tū dauid cū berfabee: et hoc est qd dicit. Sicut scriptū est. ps. i. que segit dauid penitēs d dicto pctō: vt ibiqe declarauit. Et iustificeris. et ibi p mīttit. Et bi soli peccauit: et malū corā te fecit. et subintelligit: Remitte mibi: Et iustificeris in fmonibus tuis. i. vt veritas sermōis tui appareat de pseruatiōe regni et xpō in futuro de me sicut pmissisti. m Et vincas cū iudicaris. faciēdo pstrariū qd de te iudicat a multis. p cōm adultēriū dauid cū berfabee et occasione vrie multi dicebant q ppter hoc pmissa dei facta dauid erant retractata: qd tñ nō erat verū: qz facta fuerāt absolute. n Si autē iniquitas nostra iusticiā dei. Dic circa pdicta remouet errore incidētē: ex hoc. n. qz ex pctis hoim apparet iusticiā dei emendabilis: dixerūt aliq q pctā p se faciūt ad gliaz dei: qd apb saluz ondit duccēdo et h ad triplex incōueniēs. prīmū ē q de? esset iniquus inferendo penā pctōibz: cū fm hoc pctā p se faciāt ad gloriā suā: et hoc est qd dicit: n Si autē iniquitas nostra iusticiā dei cōmēdat. i. cōmēdabile facit: o Quid vi cemus. ad incōueniēs qd sequit: p Nunqđ iniqu? est deus q isert irā. i. penā pctōibz. hoc. n. sed ad dicit eoz erroneū: deo seqt: g Scdm hoiem dico. i. fm hoies errantes dicto mō. q Absit. s. deum eē iniquū. r Alioqn quō iudicabit deus hūc mūdū: q. d. nullo mō bene: si. n. esset iniqu? nō posset eē bonus iudex: nā eātas est optia cōditio iudicis. s Si. n. veritas dei. Dic infert scdm incōueniēs. si. n. pctā facerent ad gliaz dei: sequeret q pctō: posset nullo modo malus dici: qz nullus dī mal? faciēdo illud qd ad gloriā dei ordinat: et hoc est qd dicit: s Si cōm veritas dei. i. eius iusticiā. t In meo mēdacio. i. p meo peccatū qd est quoddā mēdaciū. v Abūdauit in gliaz ipius. i. declarauit iusticiā ei? glorioz. r Quid adhuc ego. et loqitur apb in psona pctōis: v Tanq pctō: iudicor. s. reus et pdenand? ppter pctm. q. d. non esset hoc rōnabile si illud dicitū esset verū: et sic ex hoc incōuenienti p dudit esse falsuz. 3 Et non sicut. Iste infert teratū incōueniēs: qz si pctā p se faceret: ad gloriā dei: esset frequētanda: sicut et opa virtutū. hoc autē incōueniēs infert implicando dictū vseudo apfollor: qui diffamare nitebant veros apfollor: et in pluribus locis noui testamēti: et ideo ex hoc q paul? cōmēdans grām dei dicit: Tbi abūdauit delictū superabūdauit et p. i. ca. v. et ex sllb? vbi dicitur alie

Handwritten marginal notes on the right side of the page, including a large number '303' at the top and various smaller annotations.

Ad Romanos

rum christi dicebat pseudo ap[osto]l[us] q[ui] paulus et alij xpi discipuli inducebant ip[s]os ad multiplicat[i]o[n]e[m] peccati: ut sic p[er] multiplicat[i]o[n]e[m] maloz veniant bona: et hoc est quod dicit. **3** Et non sicut blasphemamur a pseudo ap[osto]lis a. Et sicut aiunt quidam nos dicere falso t[em]p[or]e. b. Faci

amus mala v. veniant bona et imponerentur. n. veris ap[osto]lis q[ui] p[ro]dicabant multiplicat[i]o[n]e[m] peccati rum. c. Quoz p[er] d[e]natio iusta e[st] q[ui] falsum crimen ap[osto]lis imponebant: hoc igitur q[ui] peccata non sunt frequentanda: et q[ui]a dicit q[ui] sunt frequentanda est erroneuz s[ed] dicit falsitas illius dicit. f. q[ui] peccata faciunt p[er] se ad gloria[m] dei.

Ad maiores intellectum p[re]dicatoz sciendū q[ui] peccatū siue malum culpe auertit a deo p[er] se: et idō nō facit ad ei[us] gloria[m]: sed deus cui[us] p[re]s[ent]ia tanta est et bonitas q[ui] de malis elicit bona: ut p[er] Aug. in encherid. Punitio[n]e[m] peccati p[er] malum p[er] se curat: est actor ordinat ad declaratio[n]em siue iusticie p[re]ter intentionem peccati: sic: et p[re]ter intentionem tyrannoz declaravit patiens[m] marty[re]m. d. Quid e[st] Postq[ui] ap[osto]l[us] ostendit iudeos et gentiles sibi indignos gra[ti]a[m] dei an[te] p[er]uersio[n]e[m]: p[er] hoc q[ui] vtriq[ue] in vita horribilia sunt: p[ro]p[ter] hoc ostendit eos eadē gra[ti]a[m] indigere post p[er]uersio[n]e[m]: p[er] hoc q[ui] sine ip[s]a nō poterat p[er]sequi salutē: et h[oc] ostendit dupliciter: primo ex legis imp[er]fectio[n]e: secundo ex fidei xpi p[er]fectio[n]e: ibi. Hinc aut[em] primū aut[em] p[er] scripturas ostendit: et ideo p[ri]mo ip[s]am allegat: secundo ad p[ro]positū applicat: ibi. Scimus. Circa primū dicit p[ro]tinuando se ad p[re]cedētia: e. Quid e[st] dicemus nos iudei de q[ui]b[us] erat ap[osto]l[us]: d. P[re]cellimus eos. f. gentiles: f. Mequa[m] et subdit causas: Gausati. n. sumus. i. rōnabiliter ostendimus. g. Iudeos et grecos om[n]es sub peccato esse. ante p[er]uersio[n]e[m]: et p[er] p[ro]dicitis: et ideo sequit[ur] p[er] p[ro]uersione[m] nisi ad sit gra[ti]a dei: q[ui] fides informis nō sufficit ad salutē. h. Sicut scriptū est. ps. xij. fm translatione[m] lxx. i. Quia nō est iustus q[ui]sq[ue] sine gra[ti]a dei loquēdo de iusticia p[er]fecta que facit hominem dignū vita eterna p[er] t[em]p[or]e[m] aliquis esse iustus iusticia politica p[er] obseruatione[m] legis nature: et iusticia legali p[er] obseruatione[m] legis mo[ysi]. k. Non intelligens. rōnem sup[er]ne beatitudinis. l. Nō est rēqurens deū. p[er] opa meritoria: ad hoc e[st] requirere gratia[m] ideo subdit: m. Omnes tedia uerūt. a via vere beatitudinis. n. Simul inutiles facti sunt. deficiētes a p[re]sentiō[n]e finis vltimi: sicut medicina dicit inutiles que deficit ab introductione sanitatis. o. Nō est q[ui] faciat bonū nō est vsq[ue] ad vnu[m]. q[ui] nullus p[otes]t facere bonū meritoriu[m] sine gratia dei: et q[ui] n[on] ip[s]a subtrahit bonis cōter labunt in horribilia peccata: ideo sequit[ur]. p. Sepulch[us] patens est guttur eoz. et sepulch[us] n[on] patēti fetor exhalat: sic tales p[er]fert v[er]ba vilia et fetida: q[ui] ex abundantia cordis os loquit[ur]. Math. xij. q. Linguis suis dolose agebāt. primū deapiciendo. r. Veniūt aspidū sub labijs eoz. ocell[us] detrahendo. s. Quoz os maledictio[n]e[m] deū blasphemando: t. Et amaritudinē plenum. alijs malū p[er]suadēdo. v. Veloces pedes eoz ad effundendū sanguinem. innocentem.

1 Contritio et infidelitas in v[er]bis eoz. q[ui] finaliter p[er]terentur et ad miseria[m] deducunt. y. Et via pacis nō cognouerunt. que ducit ad vitam beatam: vbi est pax p[er]fecta: et subditur p[ro]dicitoz causa. **3** Nō est timor dei. q[ui] retrahit a malo. a. Ante oculos eoz. p[ro]pter q[ui] sine retinaculo curant ad malū.

sub labijs eoz. **o** Quoz os maledictio[n]e[m] et amaritudinē plenu[m] e[st]. **v**eloces pedes eoz r[ati]o ad effundendū sanguinez **1** Contritio et infidelitas i v[er]bis eoz. **7** via pacis nō cognouerunt: n[on] e[st] timor dei an[te] oculos eoz. **3** Scimus aut[em] quoniam quecu[m]q[ue] lex loquit[ur]: his q[ui] i lege sūt loquit[ur]. **Et** omnes obstruatur et subditus fiat omnis mund[us] deo: q[ui] ex opib[us] legis nō iustificabit omnis caro coraz illo. **h** Per legē enim cognitio peccati.

b Scimus. Hic scripturā allegata[m] applicat ad p[ro]positū dicens: Scimus q[ui] n[on] iam quecu[m]q[ue] lex loquit[ur] his q[ui] sub lege sunt loquit[ur]. **Et** hoc dicit aliq[ui] expositores q[ui] scriptura allegata loquit[ur] t[em]p[or]e de iudeis qui sub lege mosaica erant: sicut scriptura immēdiatē p[re]cedens dicit: vbi dicit. **1** Gausati enim sum[us] iudeos et grecos om[n]es sub peccato esse. similiter subsequens immēdiatē: vbi dicit. **Et** omnes obstruatur: et subditus fiat omnis mund[us] deo.

Et quibus patet q[ui] loquit[ur] de iudeis et gentilibus: nec obstat q[ui] dicitur: His qui sub lege sunt loquit[ur]. tum q[ui] dicitur hic qui sub lege indefinitē: et sicut iudei erāt sub lege moy[si] sicut gentiles erant sub lege naturali: indefinita: s[ed] iuris equipollent vniuersali: tum quia non dicitur hic de his q[ui] i lege sunt: sed de his qui sub lege sunt. licet autē liber psal[m]i morum de quo accepta est scriptura p[re]allegata datus sit iudeis sicut et alij libri veteris testamēti nō t[em]p[or]e solum loquit[ur] de iudeis sed etiam de alijs multis gentilibus sicut declaratum fuit ibi: et p[er] singulos libros veteris testamēti. **Sciendum** igit[ur] q[ui] psal. xij. de quo assumpta est scriptura p[re]dicta fm sensum literalem de nabuchodonosor loquit[ur] de rege babilonis et ei[us] exercitu: ut dicitur sicut ibidem: t[em]p[or]e fm sensum tropologicū p[ro]uincienter allegat[ur] de omnibus peccatoribus generaliter: et hoc mō allegat eam apostolus h[ic] sicut. i. corinth. x. scripturā ero. allegat in sensu allegorico dicens: Petra aut[em] erat x[ristus]. Certum enim est q[ui] petra vnde fluxerunt aque in deserto nō erat christus b[ea]t[us]: sed t[em]p[or]e allegorice: q[ui] ip[s]m significabat. dicit igit[ur] apostolus **b** Scimus e[st] q[ui] quecu[m]q[ue] lex. f. mosaica sub qua p[er]tinetur liber psal[m]oz accipiēdo legē generaliter p[er] omnibus libris veteris testamēti: sicut frequenter accipiunt iudei **c** His qui sub lege sunt loquit[ur]. i. iudeis nō tamen soluz illis loquit[ur] sed etiam alijs gentibus: et sic potest intelligi auctoritas prius iuducta. vel aliter. **c** His qui sub lege sunt. indefinitē. i. gentib[us] q[ui] erāt sub lege naturali: et iudeis q[ui] erāt sub lege moy[si]: ut p[ro]dicitur: **d** Et o[mn]es. f. gentiles et iudei. **e** Obstruat. i. q[ui] nō habeat audacia[m] contra deum loquendi. **f** Et subditus fiat omnis mund[us] deo. tanq[ui] eius gratia indigens ad p[er]sequendū salutem. **g** Quia ex opibus legis. mosaice vel naturalis. **h** Nō iustificabitur omnis caro. i. omnis homo. **i** Corā illo. i. ut sit acceptus deo p[er] beatitudine[m] p[er]sequenda[m]. **k** Per legem enim cognitio peccati. supple sit: non tamen eius remissio: sed p[er] gratiam dei. Sed contra hoc videtur q[ui] in leuitico frequenter dicitur q[ui] in oblatione sacrificij p[er] peccato. **l** Orabit. p[er] eo sacerdos et dimittetur ei. **Ad** q[ui] dicitur q[ui] virtute illius sacrificij fm sensu dimittatur peccatum: fm q[ui] dicitur bebr. x. **Impossibile** e[st] sanguine t[em]p[or]oz auferri peccata. f. inq[ui]tum illud sacrificium erat quedam p[ro]testatio christi passuri quā p[re]stationem cognoscebat maiores magis explicite minores s[ed] implicite: et sic virtute h[ic] christi gratia p[re]sentē. eo q[ui] eadē fides

Epistola Pauli

erat antiquoz et modernoz remittebat peccata: et non sicut sacrificia: et hoc satis ostendit ex modo loquendi: cum dicit: Quia et per sacerdos et dimittet eum: et ex fide et devotioe offerentium remittebat peccata. a. Nunc autem sine lege iusticia. non loquitur de peccato salutis non erat nisi per fide christi: et hoc ex legis imperfectone: hic consequenter hoc idem ostendit ex fide christi perfectio: et dividitur in duo: quod primo hoc factum est: scilicet exemplo abrahe. c. in prima in duas: quod primo ostendit positum scilicet in fere corda iurabi. Ubi est gloriatio. prima ad huc in duo: quod primo ostendit hominem iustificari per fide christi: scilicet exemplo abrahe. c. in fere corda iurabi. Omnes enim circa. Circa primum fit talis ratio: illud proprie iustificat quod facit dignum vita eternam: etiam sine lege mosaica: sic est de fide christi: quod gentilibus ea recipientibus dabatur in signo visibili spiritus sancti: ut dicitur Act. 1. de consilio et alijs gentilibus cum eo continentibus. b. Nunc autem sine lege iusticia dei. i. quod facit deo acceptum et vita eterna dignum. b. Manifestata est in gentilibus spiritus sancti recipientibus: modo dicitur quod tunc legem moysi non servabatur. c. Iustificata a lege. i. a libris moysi quod proprie dicitur lex apud hebreos: et gentes. c. de christo. Non auferet scripturam de iuda et dicitur de femore eius: donec veniat qui mittendus est. et in translatione chaldaica quod apud hebreos est autentica: donec veniat messias et ipse erit expectatio gentium. quod indifferenter iudeis et gentilibus dedit spiritus sanctum et prophetas: iob. 1. c. Effundam de spiritu meo super omnem carnem. i. super omnem hominem iudeum sive gentilem: idem concludit: d. Iusticia autem dei. i. facies deo acceptum est. e. Per fide christi super omnes et in omnes qui credunt in eum. et de super omnibus gentium ad apostolos et alios primo credentes: et in omnes gentium ad alios qui eandem fide receperunt et recipiunt per predicationem apostolorum et succedentium doctorum. f. Non est distinctio inter iudeos et gentes gentium ad iustificationem per christi fide: et loquitur apostolus de fide formata charitate quod iustificat. g. Omnes enim peccaverunt. Hic ostendit ostendit modum iustificationis: b. per eam formalem: et finale: et ipsius congruentia: promittit tamen b. iustificationis necessitas: cum dicitur. g. Omnes enim peccaverunt. ta. iudei et gentes. h. Et egredietur gloria dei. i. gratia sui per quam apparet gloriosus: et subditur b. iustificationis modus cum dicitur: i. Iustificati igitur gratis. i. sine meritis nostris. k. Per gratiam ipsi formaliter. l. Et per redemptionem quod est in christo iesu. i. per passionem eius efficienter meritoque tamen. k. Quia ipse deus. quod est causa efficiens nostre iustificationis participat. l. Per fide nos deo coniungentem. m. In sanguine ipsi ad ostensionem iusticie sue. i. finaliter per hoc. n. declaravit se iustus quod peccata ade totam naturam humanam inficiens non reliquit impunitam. n. In sustentationem dei sustentavit. n. pres in limbo sine pena sensibili. o. Ad ostensionem iusticie eius in hoc. f. gre in quod ostendit sua iusticia quod facit dignum vita eterna. p. Et sit ipse iustus. i. manifeste appareat iustus. q. Et iustificans eum. i. quemcumque credentes in christo. r. Ubi est gloriatio tua. Hic infert quod dicitur corinthios: scilicet soluit objectionem in dicitur: ubi. Legem et declaratum est quod iusticia dei equaliter dabatur quersis ad fide christi de iudaismo et gentilitate: et ideo concludit apostolus quod iudei non debebant gentes despiciere gloriano maniter de legis observatione: quod tamen faciebatur in primitiva ecclesia: sicut

Nunc autem sine lege iusticia dei manifestata est: testificata a lege et prophetis. Iusticia autem dei per fide christi: id est super omnes qui credunt in eum. Non enim est distinctio. Omnes enim peccaverunt: et egredietur gloria dei. Iustificati igitur gratis per gratiam ipsius per redemptionem quod est in christo iesu quem proposuit et propitiatores per fide in sanguine ipsi ad ostensionem iusticie sue propter remissionem precedentium delictorum in sustentatione dei ad ostensionem iusticie eius in tempore: ut sit

quod dicitur Act. 13. Factum est murmur grecorum adversus hebreos: eo quod despicerent in ministerio quidiano vidue eorum ad hoc igitur reprehendunt dicit apostolus: r. Ubi est gloriatio tua: ostendit quod manifeste gloriatio de lege. Exclusa est. ostendit ad ceremonialia que tempore legis nove non

ipse iustus? et iustificans eum qui ex fide est iesu christi. Ubi est gloriatio tua? Exclusa est per quam legem? Factum est? Sed per legem fidei. Arbitratur enim iustificari homines per fide sine operibus legis. An iudeorum deus tamen? Nonne et gentium? In uno et gentium. Quonia quod dicitur vultus eius quod iustificat circumcissionem ex fide: et per primum per fide. Legem ergo destruiamus per fidem? Absit: sed legem statuiamus?

sunt obscuranda que erant mere figuralia: adveni ente vero veritate tempore christi cessat figura: iudicia haec vero exclusa sunt in quantum debent vim obligandi in legem illam tantum prout de novo instituit in lege nova que usque ad illa que regimini christiana non videtur accommodata: moralia vero manent: et sic de lege nature que est immutabilis: et sicut modus dicitur ex ditionis cuius queritur: et per quam leges facta est dicta modo.

v. Factorum. i. per legem veterem que in observantibus carnalibus credebatur. quasi diceret non. r. Sed per legem dei. i. per legem evangelicam que spiritualis est: quod confirmat dicens: y. An iudeorum deus tamen? q. d. non. z. In uno est etiam deus gentium. sine enim contradicitur principio: et idem sicut iudei et gentes peccaverunt a deo sicut ab uno principio ita reducunt ad ipsum sicut ad finem unum: quod reductio fit per mediatorum iesu christi: idem subdit: a. Qui iustificat circumcissionem. i. iudeos circumcisos. b. Et fide. i. per fide christi non per circumcissionem. d. Et per primum. i. gentes per primum habentes. e. Per fidem. i. circumcisos per mediatorum iesu christi. f. Legem ergo destruiamus. Hic ostendit respondet apostolus cuidam obiectioni: quod per hec verba et similia iponebat sibi iudei quod destruebatur legem moysi per dicationem fidei christi: ut dicitur Act. 13. hoc igitur remouere dicens: f. Legem ergo destruiamus per fide christi. i. per predicationem fidei christi. h. Absit: sed legem statuiamus. i. firmam: quoniam enim aliquid est via et dispositio ad aliud ad quod ordinatur sicut ad finem si cesset sine habito. non propter hoc dicitur destrui sed magis firmari: quod virtualiter manet in alio meliori: sicut est de motu ad formam quod cessat forma introducta: et virtualiter manet in ipsa. Lex autem vetus fuit quedam dispositio ad novam et ordinata ad ipsam: sicut quoddam imperpetuum ad rem perfectiorem: unde dicitur dicitur. Ecce dies veniunt dicit dominus et seriam domui israel et domui iuda fedus novum non secundum pactum quod pepigi cum patribus vestris. et subditur: Et ero eis in deum et ipsi erunt mihi in populum. Et ideo lex vetus non destruit sed magis statuitur quantum ad id in quo cessat simpliciter cuiusmodi sunt ceremonialia. alia vero non sic cessant. ut dictum est. Ad maiorem dictorum et dicendorum intelligentiam queritur hic. An lex vetus suo tempore iustificaret. Et arguit primo quod sciamus Leviticam. xviii. dicitur: Custodite leges meas atque iudicia que facies homo in eis vivet: sed vita spiritualis hominis est per iusticiam: ergo. Item per circumcissionem tollebat culpa originalis sicut modo per baptismum: sed culpa non auferitur nisi per gratiam sicut nec tenebre nisi per lumen: ergo circumcisio conferebat gratiam que iustificat simpliciter. Item omnes moderni doctores tenent quod in circumcissione dabatur gratia ergo. et

Ad Romanos

Contra Gal. ij. Si data esset lex que posset iustificare: sequeret q' ipsa gratis mortuus esset. i. sine causa: sed hoc est incoueniens q' rē. z illud ex q' sequitur. s. q' lex vet' iustificaret. Circa qd' p'mitte de iure quedā d'istinctio nes: p'ina est de iustificatōe q' p'or accipi dupliciter. Ano mo p'one: et sic iustificatōe factō iustit'ie. Alio mo mag' large p' significatōe iusticie: sicut p'ina d' sana eo q' ē sa nitatis significatiua. Secda d'istinctio est de iusticia q' p'or etiā accipi dupliciter. s. vno modo p'fecte s'm quaz iustificat homo apud deū: alio mo imp'fecte: et sic iusti cia est v'tus politica. Tercia d'istinctio est de veteri le ge que d'ist'inguit s'm p'cepta moralia: iudicialia z cere monialia. Si igit' loquimur de iusticia p'fecta: sic solus deus iustificat efficienter p' habitū gratie quā sol' in fundit: p's. lxxij. s'm z gl'ozā d'abit d'ns. ipa v'o gra tia iustificat formaliter. si v'o accipiat' iustificatio large sic tota lex vetus iustificabat: q' grāz iustificante p' chri stum d'andam significabat: totus. n. status illius legis fuit noue figuratiuus. j. cor. x. cap. Dia enim in figura cōtingebat illis. si autē accipiat' iusticia imp'fecta z lex vetus q'stum ad moralia et etiā iudicialia: sic iustifica bat effectiue in q'stus p' opa legis q' iusta erant acquire bas habitus iusticie: et ille habitus acquisitus iustifica bat formaliter: iusticia t'n politica que nō facit dignūz vita et'na: q' opa talis iusticie sūt simpliciter opa hu mana z p'sequens ad p'secutionē vite eterne impro porionata q' excedit facultatē hoīs naturalē: s'm il lud Esa. Oculus nō vidit rē. p'pter qd' opozet q' talis p'ortio veniat a deo p' habitū ad hoc sp'aliter infusum. Sciendū t'n q' moralia aliter iustificabat politica q's iu dicialia: q' moralia p'cepta erant de opibus viri: uti ge neraliter: et sic iustificabat iusticia p' omni virtute ac cepta: iudicialia v'o erant de p'tractibus iustis inter ho mines: et sic iustificabant iusticia minus cōmuni. Si v'o accipiat' lex q'stum ad ceremonialia pure q' nō cōti nebat aliquid iustū s'm se sed t'n ex legis determinatio ne: sic lex nō iustificabat nisi executiue z p'pter hoc de ce remonialibus d' a doctoribus q' nō iustificabant nisi in q'stum: sicut ex obedientia facientū. Ad p'imum igit' dicēdū q' p' tanto dicebat' p'cepta legis custodi entes viuere: q' p' hoc euadebant penā mortis tempo ralis z corporalis: que p' legē transgressōibus inferebat' in casibus multis: vt patet ex decursu illius legis. Ad secundū dicēdū q' licet in circūciōe daret' gra: h'ta men non erat ex circūciōe: sed ex fide ch'risti venturi quā habuit abraā q' fidei signū fuit circūciōis: sicut di citur sequenti ca. Et signū accepit circūciōis signa culum fidei iusticie qua fide p'testabat' se recipere suscipi ens circūciōem p' se: si erat adultus: z p' alius si par uulus: eadem. n. fides fuit antiquoz z mod'noz: si cut dictū est s. licet modo magis sit explicata: et h' mo do dicunt doctozes gratiā fuisse datāz in circūciōe. alē aut' dat' modo in baptismo q' h'z efficacīā a passiōe x'p'i iam p'plētā in effectū: p'pter qd' nō solus est signum s'c'e in eo date sed etiā causa efficiēs instrumētalis t'n: q' sacra noue legis efficiūt qd' figurāt: et sic patet ad q' s'hozes et ad argumenta. In ca. iij. vbi dicitur in postilla: Et iustificeris.

Hoc qd' dicit: Et iustificeris in sermonibus tu is. nō vt bene exponit de x'po nascituro put po stillator exponit. Dato em q' dauid fuisset eter naliter p'demnat' p'posset ex eo descendere ch'ristus q' ex multis descendit p'coribus: vtz ex sua genealogia. v'n p' dicta v'ba melius vident' exponēda s'm glo. que in eo des loco sic dicit: Peccamina s' dauid: vt portat et sic impleat qd' p'misit de venia ingemiscētis. d. Quaci qz boza p'cor' ingemuerit oim inq'tatū eius nō recor dabor. q. d. iō me mōda: Et iustificeris in sermonib' tu is. q' sunt de p'missionē venie ingemiscētis: Et vincas .i. puincas eos qui dicunt q' nō parces mibi: eo q' gra uiter peccauit: Et iudicaris ab eis. h'c in glo. Et de hoc amplius in additōe sup' istū psal. vide ibi.

In eo. ca. vbi d' in postilla: Sciendū ergo q' psal.

Mus. xliij.
Admus iste. s. Dixit insipiens. de quo sumpta est scriptura bic allegata ad lram. p'prie exponit de iudeo x'pi in p'sona p'ceptore: sicut glo. exponit ibidez que quidē exposito magis p'cordat l're: put declaratū fuit s. in additōe sup' illum ps. vnde z ap' s'm sensum l' r'ale bic intelligit' allegare: et ideo hoc qd' dic' d'z: Sicut scriptū est. ad illud p'tinet quod dixerat parū supra. Quid igitur p'cedimus eos. s. iudei gentiles: nequa qz. Sicut scriptū est glo. de iudeis de quibus minus videt' eo q' sub lege dei vi uere videbant': et s'm hunc sensum glo. cotinuat exposito nem huius allegatiōis. vide ibi.

Additio.
In eo. ca. vbi dicit in postilla: Qui iustificat circūciō nem. i. in deos circūciōs. **Additio.**
Per hoc qd' dicit apl's circūciōne iustificari ex fide z p'pucū p' fide s'm d'ni petri de tharantasia in telligit' q' in iustificatiōe dei fides nō solū est ter minus ad quē s' etiā terminus a q' p'ce. it' em ex fide in fi dem: vt dictū est s. j. ca. in additōe: sed in iustificatiōe ge tilis fides est t'n terminus ad quē non a quo. Et ideo cir cūciōne dicit iustificari: ex fide: z p'pucū p' fide.

In eodē cap. vbi dicit in postil. Et arguit primo q' sic Leuit. xviij. dicit. Custodite leges meas. **Additio.**

Et pro parte affirmatiua huius qōnis posset argui ef ficacius vt b'z ex illo dicto apl'i s' Ro. ij. vbi sic: Nō auditozes legis iusti sunt apud deū: sed factozes le gis iustificabunt'. Et quo patet q' p'cepta legis imple ta iustificabāt: sed hoc argumentū soluit a sancto Tho. in prima sede. q. j. arti. vlti. in cor. q. z in r'isione ad p'mus argu. Sic apl's accepit ibi iustificatiōne p' executiōe iusti cie rē.

In eo. ca. vbi dicit in postil. Alio mo mag' lar ge p' significatiōe iusticie. **Additio.**
Large iusticia nō solū accipit' p' significatiōe iusti cie sed etiā p' dispositiōe ad iusticia: sicut medicina modo etiā lex vet' iustificabat in q'stum disponēbat ad gra tiam iustificantem p' ch'ristum accipiendam: v'n gal. ij. ca. Lex pedagogus noster fuit in ch'risto rē. Tho. vt s. in eod ar. In eo. ca. vbi d' in postil. Si aut' accipiat' iusticia im p'fecta z lex vetus q'tū ad moralia.

Additio.
Et opera legis que iusta erāt nō acquirebat' habi tus iusticie nisi essent multoties iterata: vt i scdo ethicoz: cuius aut' iteratio nō fit de rōne p'cepti: deo nō videt' concedendū simpliciter: q' p'cepta moralia iu stificabāt effectiue: et iaz loquendo de iusticia politica nisi cum hac additiōe multoties iterata: sed bene concedi tur simpliciter q' iustificabāt s'm executiōe iusticie in q's tum p'tinebat illud qd' est s'm se iustum rē. In eo. ca. iij. vbi dicit in postilla: Si v'o accipiat' lex q'stum ad cere mo nialia pure que non p'tinebant aliquid iustū.

Additio.
Recepta ceremonialia continebant iusticiam s'm de in generali: put. s. exbibebant' in cultū dei in spe ciali v'o nō p'tinebat s'm se iusticia: nisi ex sola dē minatione legis diuine: Et ideo t'n ex deuotiōe z obediē tia facientū iustificabāt modo p'dicto. Tho. vt s.

Replica.
In ca. iij. Burgen. o'ponit p'tra expositiōne postil latoris circa id qd' allegat: Et iustificeris in sermo nibus tuis rē. Sed ipsius oppositō corrigit circa psal. Miserere mei deus scdm magnā rē.

In eodē cap. psal. Dixit insipies. allegati postilla. ex ponit de peccatozibus generaliter: Burgen. autem eū re stringit ad iudeum contemptorem ch'risti: sed hoc corre ctum est in allegato loco.

Cap. iij.
Quid ergo dicemus. ostenso p' rationē q' lex vetus nō sufficiebat ad salutes: bic p'iter idē ostendit' p' exempla abrae patriarche: Circa quod ostendit' tur p'imo quid p'secutus sit p' fidem ch'risti: scdo magni tudo sue fidei: t'bi. Qui contra spes. Prima ad huc in tres qz primo ostendit' q' ex fide p'secutus est gratiam iustifi cantem. secundo credentiū paternitatem: t'bi. Et signum Tercio hereditatis p'missionem: t'bi. Non enim p' legem

Epistola Pauli

Primum autem ostendit dupliciter: primo per scripturam: secundo per rationem. **A**utem. Circa primum dicitur. **Q**uid ergo dicitur inuenisse abraam per carnem. **S**icut enim carnem apostolus descendit ab abraam sicut et ceteri iudei: secundum enim. nam quod est per infusionem omnis immediate sunt a deo: et respondet ad questionem. **D**. **S**i enim. abraam ex operibus legis iustus est. et talis iusticia est acquisita et politica et sic reddat habentem honorabilem inter homines sed non apud deum quod non facit eum eterna vita dignum ut supra dictum est: et ad hoc per bandum inducit scripturam. **D**. **Q**uid enim dicit scriptura. de abraam iustificatione. **C**. **C**redi. abraam deo et reputatus est illi ad iusticiam. ex fide igitur iustificatus est: et non ex operibus legis hoc autem in scriptura habetur. **G**en. xv. **E**t autem quod operatur. **H**ic ostendit idem per rationem: et dividit in duos: quod primo ponitur ratio: secundo ratio nis declaratio: ubi. **S**icut et dauid. ratio talis est: illud quod concedit alicui sicut merces operatur: non tradit per viam gratie sed per viam debiti: iusticia vero de qua est sermo procedit per viam gratie ergo non propter legis opera. **M**aior huius rationis ponitur: ubi dicitur. **E**t autem quod operatur merces non imputatur secundum gratiam. et subditur minor: **S**ed non quod non operatur. legis opera. **C**redendum autem in eum quod iustificat. que fides facit dignum vita eterna **B**onum propositum gratie dei. secundum ordinem gratie dei et non secundum debiti ordinem: et hoc subintelligitur per seque. **S**ed quod dicitur iusticia non est ex operibus legis. **I**tem. **S**icut et dauid dicit beatitudinem. **H**ic inter ponitur maior declaratio: maior autem manifesta est: non indiget declaratione: sed minor declaratur per scripturam: et primo allegatur scriptura: secundo ad propositum applicatur ubi. **B**eatitudo ergo. **C**irca primum sciendum quod beatitudo dupliciter accipitur: uno modo in re: et sic habetur in patria. **A**lio modo in spe. putatur haberi in via: et sic accipitur hic cum dicitur. **I**tem. **S**icut et dauid. beati. hominis. supple esse: **K**ui deus accepto fert iusticiam. id est. acceptat eum ad vitam beatam sine operibus: quia opera humana ad hoc sunt inproporzionata: ut predictum est: et subditur auctoritas dauid ad hoc psalm. **C**xxxj. **B**eati hominum remissa sunt iniquitates etc. quod non potest fieri per opera humana: quod non potest se resurgere a peccato: ad hoc enim quod tollatur peccatum requirit illustratio diuine gratie: sicut lux corporalis ad amotionem tenebre: **L**item. **B**eatitudo ergo. **H**ic scriptura allegata ad propositum applicatur per modum questionis: cum dicitur. **B**eatitudo ergo. **H**ec. que habetur in spe. **M** In circumcissione tamen manet. id est. datur non tamen iudeis circumcisus. **N** **A**n etiam in preputio. id est. in gentilibus in circumcisus: et responderet ad hanc questionem. **D**. **O** **D**icitur enim quod reputatus est abraam fidei ad iusticiam. sicut habetur gen. xv. ut supra allegatum est. **P** **Q**uod ergo reputata est. et respondet. **Q** **M**on est in circumcissione sed in preputio. quod abraam non dicitur erat circumcisus quod hoc dicitur fuit de eo: hoc autem dictum fuit ante natiuitatem ysmachis: gen. xv. **E**t abraam fuit circumcisus ysmachis iam prius. annorum existente: ut patet gen. xvij. **R** **E**t signum accepit. **H**ic ostenditur quod per fidem obtinuit credentium paternitatem. **C**irca quos sciendum quod simul abraam: ha-

Quid ergo dicimus. **I**tem. **I**nuenisse abraam patrem nostrum secundum carnem: **S**i enim. abraam ex operibus legis iustificatus est: habet gloriam: sed non apud deum. **Q**uid enim dicit scriptura? **C**redidit abraam deo: et reputatus est illi ad iusticiam. **E**t autem quod operatur: merces non imputatur secundum gratiam: sed secundum debitum. **E**t vero quod non operatur: credendum autem in eum qui iustificat impium: reputatur fides et ad iusticiam secundum propositum gratie dei: sic et dauid dicitur beatitudinem hominis cui deus accepto fert iusticiam sine operibus. **B**ertram quod remissa sunt iniuirtutes et quod tecta sunt peccata. **B**ertram vir cui non imputabit dominus peccatum. **B**ertrudo ergo hec in circumcissione tamen manet:

buit preceptum circumcisionis quod fuit signum et character sue fidei in se et in sequentibus: unde sic diffinitur: **C**ircumcisio est signum vel character distinguens ista gentem? **E**t hoc igitur formatur ratio: **Q**uia cum in aliquo duo concurrunt: unum ut signum tamen: aliud ut res signata: principalior est ibi res

signata quam signum: quod non est nisi propter rem signatam: ut patet de circumcissione: an tamen non est ibi nisi ut significet vinum venale: cuius igitur in paternitate abraam respectu credentium circumcisio fuit ibi tamen ut signum: fides autem ut res signata: quod ob hoc obtinuit dicitur paternitatem et hoc est quod dicitur. **E**t signum accepit. **I**tem. abraam.

An etiam in preputio? **D**icimus enim quod reputata est fides abraam ad iusticiam. **Q**uod ergo reputata est: circumcisio: an in preputio? **N**on in circumcissione sed in preputio: et signum accepit circumcisionis signaculum iusticie fidei: que est in preputio: ut sit pro omnium credentium pro preputio. et reputetur et illis ad iusticiam. **E**t sit patet circumcisionis: non his tamen quod sectatur vestigia fidei qui in preputio prout non abraam. **N**on enim per leges premissio abraam aut semini eius ut heres esset mundi: sed per iusticiam fidei. **S**i enim qui ex lege heredes sunt: exterminata est fides: abolita est

S **C**ircumcisio nis. in carne. **T** **S**ignaculum iusticie fidei. **S**ed per circumcisio esset signaculum iusticie fidei latentis in mente. **Q**ue est in preputio. id est. iusticia erat in abraam ante circumcisionem.

Ut sit pater omnium credentium pro preputio. id est. omnium gentium ad fidem christi venientium absque circumcissione. **U**t reputetur et illis ad iusticiam. sicut et abraam reputata fuit fides ad iusticiam ante circumcisionem. **S** **E**t sit pater circumcisionis. **S**piritus huius est ratio viatorum. **A** **M**o bis tamen quod fuit et circumcissione carnali cuiusmodi sunt iudei: **B** **S**ed et his quod fecit: tamen eius vestigia fidei etc. id est. quia iusticia per fidei habuit abraam ante circumcisionem. **N** **M**o enim **H**ic ostendit quod per fidei obtinuit hereditatis premissionem et non per opera legis: ut patet per circumcisionem vel hinc: et ad hoc inducit duplex ratio: **I**tem. **R**atio prima talis est: quando aliquod premissum reddit alicui non habito respectu ad premissionem sed ad opera sequentia: premissio illa frustratur et euacuat: quia non propter illam sed propter aliud premissum reddit: premissio vero hereditatis facta fuit abraam ante circumcisionem: ut patet gen. xij. ergo si reddita ei propter circumcissionem vel opera sequentia: premissio dei fuit frustratoria: et fides abraam de victa premissione fuit euacuata: hoc autem inconueniens est dicere de deo in quo non potest esse falsitas nec receptio: et illud: unde sequitur. **I**tem. **P**remissio hereditatis sit impleta per legis opera et hoc est quod dicitur. **C** **M**on. **N**on per legem. pro abraam. scilicet facta est. **D** **A**ut semini eius. ut esset heres mundi. **N**on enim. solam facta est abraam et semini eius premissio de terra iudee: sed etiam de toto mundo: quod patet impletum in christo descendente de abraam secundum carnes quod dicit **N**ath. vlti. **D**ata est mihi omnia potestas in celo et in terra. **E** **S**ed per iusticiam fidei. facta est premissio: ideo concluditur. **F** **S**i enim quod ex lege. id est. ex operibus legis. **G** **H**ereditas sunt. id est. consequuntur hereditatem. **H** **E**xterminata est fides. quia abraam credidit deo premittenti. **I** **A**bolita est premissio. id est. de hereditate non est reddita habito respectu ad premissionem: sed ad aliud: quod est inconueniens: ergo etc.

Ad romanos

Lex. n. iram opatur. Hic ponit scda ratio que talis est: pmissio cui sit de tono no immiti rei q est puocatiua ire: qz no habet firmitate aliqua: cu frequen ppter ira pmissio facta p us retrahet. Lex aut fuit puocatiua ire diuie duplici. Quo mo qz boies munt i ve titu pp qd ex in

bibinde leg cre uit libido pec candi. Alio mo qz lex dabat cog nitione pecca ti clarioe q an ex hoc aggra uat pctm pz di ctus saluatoris Luce. xii. Ser uul q cognouit uoluntate dni sui z no fecit vapu labit mult pla gis. s pmissio oim no imiteba tur legi cu effet ire dei puocati ua: et hoc est qd di: a **Lex. n. ira opaf. i. puo cat modis dicl b** Ubi. n. no e lex: nec puarica tio. z h est veru absolute de bis q erat indrntia ante lege: qz ta

lia no sunt mala nisi qz pbibita: cuiusmodi erat ceremo nalia: salte p magna pte: de bis vo q pbibita se p le ge eo q erat fm se mala: no est intelligendu simpli ver bu apli s fm qd qz no erat ragrauis puaricatio an le ge sicut p. ppter maiorē cognitiōz q aggrauat pctm: z ppter pbibitōez q exccat libidine in pccatiō: itō tñ no puenit ex lege fm se q fuit sancta z bona s ex bñ a na malicia. **c** No ex fide bñt firmitate diuina pro missio. **d** Si semi. s. abrae: z qe sit semē istud sub dit: **e** Mo ei q ex lege solū. i. apud iudeis. **f** Si ei q est ex fide abrae. i. gentilibz in xpm credentibz fidem abrae imitantibz q e p oim nrm in xpm credentibz. **g** Sicut scriptū ē. gen. xvij. **b** Quia ptem multaruz gētū posui te. z no solū iudeoz. **i** An ten. p iustici am: vñ dictū est abrae gen. xvij. **k** Ambula coram me et esto pfect. **k** Qui uiuificat mortuos. gēntes iusti ficans p grāz q mortui erāt idolatrā. **l** Et vocat ea q n se. i. gentiles q no erāt aliq reputatiōis corā iudis in **l** An qz ea que sunt. i. iudeos q dicebant apud te um reputati p ceteris pplis ppter acceptiōz diuine legi. p. cl. xv. **m** No fecit taliter oi nationi zc. **n** Qui co tra spem. Postq ostendit apls quanta abraa p fidem obtinuit hic magnitudine sue fidei ostendit: z diuidit in duas ptes: p declarat ppositiō: scdo infert correlatiuuz sibi. Ideo. Circa pmiū sciendū qn pmissiū fuit semen abrae de sara iam erat. x. anoz. et sara. xc. gen. xvij. z cū h ipe erat debil: z tñ credidit pmissiōi diuine z be sitant: id dī. **n** Qui p spem. i. nature. **o** In spē diuine grē. credidit q fieret p mltaruz gētū: fide ei pmi tantū. **p** Sedm q dictū ē gen. xv. vicz. Sic erit se men tuū sicut stelle celi zc. i. in multitudine maxia: sicut patet impletū in multitudine credentibz: qz aliq credūt fide formata cbritate: et illi cōpanē stellas. Alij vo fide informi: z illi ppant harenē maris. **q** Et no infir marē in fide. cu qz scnes sunt pue spci: vt dicit pbs. ij. rthoz. i. **r** Nec p siderant corpus suū ia emortu u: z. i. anepū ad gñandū p senectute. **s** z hoc vi qd dī gen. xxv. q abraa postea accepit aliā vxorē noie cetbu rā: q pepit ei ples hlios. Ad qd dicendū q hē impo tentia ad generandū intelligit de sara q erat sterilis z

nonagenaria sed no de iuuentula q ad picipiendū magi erat apra: qz ex bona dispositiōe vtatur passiuē facilius sic cōceptio etiā a debili agete: s **Et** emortuā uulū sare qz desiderat in ea fieri muliebria: vt dī Gen. xvij. t In repromissioe etiā dei no bēsi. dīsi. pmi vi q abraam dixit

Gen. xvij. Putas ne ceterano nasce tur puer: q. d. non. Ad qd dōm q illū uerbum non fuit dubitationis: sed admiratiōis de re tā insolita: sicut Lu ce. j. dicit Maria. Quō fiet istud qd uirū no cognosco. ppter qd abraa no fuit punit: sicut za charias p iobānē eo q dubitauit de pmissiōe dei: Lu ce. j. y Sed cō forat est fide dās gliaz deo. i. attribu ens pmissiūz diu ine bonitati no suis meritis. **g** Ple nissime scies zc. et i am p rōnē nālē per quā cognouit om nia fore deo possibi lia. y Ideo et reputatū. Hic con cludif correlatiū. s.

re cētū cēt annoz: z emor tuā uulū sare. In repro missiōe etiā dei n̄ hesitauit diffidētia: s pfortat est fi de dās gliaz dō: s plenissime scies qz qd pmissit reus potēs ē z facē. **h** No z reputa tū ē illi ad iusticiā. **h** No ē ar scriptū tm pp ipm: qz repu tatū ē illi ad iusticiā: s z p p nos qd reputabit credē rib i eū: q iulicitauit iesum xpm dñm nrm a mortuis: q traditus est ppter delicta nra: z resurrexit ppter iusti ficatiōē nostram. **v.**

Iustificati ergo ex fi de pacem habeamus

q fides abrae no solū ualuit sibi s etiā nobis q sum? imi tarores fidei ipsius. et hoc est qd dicit: Ideo z reputatū est ei zc. z subdit: **z** No est aut scriptū zc. Et q puz q fa cta singularia patrū ponit in sacra scriptura: vt quēdam ymueritalia no p p dicationē s etiā p exēplaritate: boc. n. duplici mo dī ymuerfale. sicut sol dī cā ymuerfalē genera bilū. cetera pabent. **Capitū. v.**

Iustificati igit ex fide. Sup? apłs ad stultie a roma nis z iudeis credētibz discordie mām: ostēdes q nulla haberēt ad inuicē pcellētia: hic pñr indu cit eos ad ynitatis pccordā ostēdes q vtriqz iustificati es sent p fidē et grām xpi eis cōm. z diuidit in duo: qz pmo ostēdit ututē fidei in credentiū iustificatiōe: scdo cō pfectio nē in veteri legis cessatiōe. c. vñ. pma in duo qz pmo ostē dit ppositiū: scdo remouet errorē cū dicit ca. seqnti. pma adhuc in tres: pmo ostēdit ututē fidei in iustificatiōe credē tiū: scdo huius iustificatiōis motiū: ubi. Et qd. n. cetero mo dū ubi. Propterea. pma adhuc in duo. qz pmo ppositum ostēdit ex psecutiōe huius: scdo ex toleratiā mali ubi. No so lū aīc. Circa pmiū pñsiderādū q iustificatiō ē mo? ad iusti ciā sicut albatō ē mo? ad albedinē: z iste mo? ad iustifica tiōē pōt accipi duplr. **1**mo mo p modū simplicē gñatio nis absqz recessu a tmino impietatis: sicut adā fuit iustifi cat? in statu innocētie. **2**mo mo p modū mutatiōis vñ mo tus q inducit recessū a tmino culpe: sicut iustificat hō tēpe lapsē nature: z h mo accipit bic iustificatiō: vñ tñ qz mu ratō denoiat a tmino ad quē z no a tmino a q: sicut dealba tiō ad albedinē ad quā tminat z no a nigredie seu medio colore vñ incipit: sic iustificatiō no denoiat a culpa vel im pietate a q incipit: s a grā ad quā tminat ita q magi dī iustificatiō qz pcti remissio: z vtrūqz includat. **2**ste vo ac cessus ad grām ē p tñ sicut p agēs pncipale: p hūanitate dō xpi sicut p agēs instrumētale pūctū tñ: p fidem dō scs sacra fidei: sicut p agēs instrumētale sepatū: sicut edifica tiō dom? ē ab arti fice pncipalē a manu ei? sicut ab instrō pūctō: z a securi sicut ab instrō sepatō: z hoc tan gūē bic in iustificatiōe. cum sequit. **a** Iustificati igit ex fide. sicut ex instrō sepatō cōi iudeis z gentilibz. **b** Paces habeamus. i. concordiam. q. d. vnitas fidei z sacramento rum debet esse causa cōcordiē fidelitū.

Epistola Pauli

c Ad deū. qui est cā principalis nre iustificacionis. **d** Per dñm nrm iesum xpm. q̄ fm būanitatē nre iustificacionis infirmū p̄iunctū. **e** Per quē accessus habemus. s. ad deū t̄q̄ p̄ mediatorē dei z boim. **f** In gratiā istā. q̄ iustificat formaliter. **g** In qua stam⁹ in p̄nti z qz est arrā glorie ideo subdit: **h** Et gloriāmur i spe glorie filioꝝ dei. id est sanctorū q̄ modo sp̄ali dicuntur filij dei: qz non soluz s̄ filij dei. ipe filius dñe nāe q̄ ē i oib⁹ hoib⁹: z filitudines q̄e q̄ est in solis iustis: sed etiā p̄e similitudinē glorie q̄ est assimilatio p̄fecta: p̄ma iō. iij. Scim⁹ qz cū apparuerit. i miles ei erim⁹. **i** Nō solū autē. Hic apls oñdit iustificacionis effectū q̄tū ad tolerantia māli pene: et qz null⁹ malū appetit nisi p̄pter bonū p̄iunctū sicut portio amara p̄pter sanitatē: ideo apls oñdit bona cōiuncta malo pene: si patienter toleretur quam tolerantia z facit iustificatio q̄ est p̄ grām: ideo dicit: **i** Nō solū autē. s. gloriāmur in adeptione boni. **k** Sed etiā gloriāmur in tribulationib⁹. q̄ sunt mala penalia. z subdit cā. **l** Scietes qz tribulatio patia z opatur. i. facit sicut arē cytharizandi facit frequē cytharizatio. **m** Patia autē p̄batioz. i. purgationēz p̄ctōꝝ: sicut enim macula p̄cti aufert p̄ cordis p̄tritionē: sic reat⁹ pene p̄ tribulationē patientē toleratā. **n** Probatio vō spes. i. certam expectationē beatitudinis: qz remota culpa z pena patet liber accessus ad glām. **o** Spes autē non p̄fundit. i. tollit erubescentiā in q̄tū homo nō frustra: eo qz expectabat. **p** Quia charitas que est arrā glorie. **q** Diffusa est in cordib⁹ vris. sicut liq̄r p̄ciosus in vasib⁹. **r** Per sp̄m sanctū. q̄ charitatē infundit. Qui dat⁹ ē nobis. non solū in dono suo s̄ etiā in seip̄o in q̄tū p̄ charitatē h̄ in nobis nouo modo. **s** Et qd̄ em̄. Hic tangit ap̄stolos nre iustificacionis motiū: z p̄mo hoc motiū excludit a nobis dicens: Et quid. n. xpus cū adhuc infirmus essemus. s. infirmitate peccati. **t** Scdm̄ tps̄ p̄ nobis mortuus est. i. p̄ tps̄ trū dieꝝ q̄ fuerūt inter eius mortem z resurrectionē tñ p̄ synodothen. q. d. Mors xpi nos iustificans ex nostris meritis nō p̄cessit: qd̄ p̄bat p̄sequenter dicens: **v** Vir. n. p̄ iusto quis mori. i. opus hominis quantūcūqz iusti vir meret vt q̄s. p̄ coelut mori: z ml̄to minus peccator hoc p̄t mereri: iō p̄cludit qz p̄cessit ex charitate dei. **w** Commendat autē. i. p̄mendabilem oñdit: **x** Charitatē suā de⁹ in nobis. p̄ ip̄m iustificatis. **y** Om̄i tē. p̄ nobis mortu⁹ ē. ex sua libera charitate. **a** Multo igit mag⁹ iusti. in san. ip̄i. i. p̄ passionē ei⁹ meritoꝝie z p̄ grām formalit. **b** Salui erim⁹ ab ira. i. in ferni pena. **c** Per ip̄m. qz mai⁹ ē p̄ctōꝝie iustificare q̄ ip̄m: a pena liberare: z qz nō solū p̄ mortē xpi sum⁹ liberati a pena s̄ et p̄sequimur gloriā. iō subdit: **d** Si em̄ cū inimici essem⁹. p̄ puaricatioz ade. **e** Reconciliati sum⁹ deo. s. p̄i: p̄ mortē filij ei⁹ ml̄to mag⁹ reconciliati deo patri. **f** Salui facti erim⁹ in vita ip̄i. i. in vita xpi glorioza ad talem em̄ vitā resurrexit: et qz vite beate est in nobis que dam iuchoatio p̄ grām christi mediatoris. ideo subditur

g Nō solū autē. salui erim⁹ in futuro. **h** Sed et gloriāmur in deo. etiā in p̄nti. **i** Per dñm x̄. reconciliatioz accepim⁹. z p̄ oīs certā spes beatitudinis etne et future. **Om̄i apls.** Hic facit argumentū a maiori: qz si iustificati sum⁹ p̄ mortē xpi: multo magis sic iustificati salui erim⁹ p̄ p̄secutionē beatitudinis. **Et hoc p̄z intē.** iō apls qz mai⁹ ē impiū iustificare q̄ iustificari glificare: cū⁹ rō est: qz impi⁹ nō p̄t mereri d̄ cōdigno suā iustificationē: qz nō opat nisi fm̄ virtutē nature que est imp̄propozō nata respectu vni gratie: s̄ iustificatus p̄ grām mereri p̄t d̄ cōdigno vitāz beatam: scdm̄ illud apli. ij. ad ti motb. iij. In reliq̄ reposita ē mihi corona iusticie quam reddet mihi domin⁹ in illa die iustus iudex non tē meref aliq̄s de p̄digno qd̄ ei fm̄ via iusticie est reddēdū. **Nō autē hui⁹ ē qz valor opis meritoꝝie nō solū at tendit fm̄ qz p̄cedit ex libero arbitrio: qz sic nō est meritoꝝie vite beate: fm̄ qz dicit apls Ro. viij. Nō sunt cōdigne passioēs hui⁹ tps̄ ad futurā glia z q̄ reuelabit in nobis: s̄ etiā attendit fm̄ qz p̄cedit a sp̄s̄cto habitate in hoie iustificato p̄ grām: z mouēte ip̄m ad op⁹ meritoꝝie qz se h̄z ad liberū arbitriū sicut. fessoz ad equum et fm̄ hoc opus meritoꝝie in q̄tū est a sp̄s̄sancto q̄ est infiniti valoris meref de cōdigno tonū infiniti: quod in beatitudine reddat obiectiue. **k** Propterea. h̄ oñdit nostrē iustificacionis modū: et qm̄ opposita iuxta se posita magis elucescūt: et medicina p̄ cōpationē ad morbum est disponēda: ideo vni xpi nō iustificas tractat apls p̄ cōpationē ad p̄ctm̄ ade cuius est medicina ei opposita: t̄ diuidit in duas p̄tes: qz p̄mo opat vtrūqz q̄tū ad vntiam: scdo q̄tū ad p̄uenientiā. ibi. Igit̄ sicut. prima in duo. primo describit p̄cti ade generalitatē: scdo vni xpi maioritatē. ibi. S̄ n̄ sicut relicū. p̄ia adhuc in duo. qz primo facit qd̄ dicitur est. scdo remouet obiectionē in p̄trariū: ibi. Alqz ad legē. Circa p̄mū d̄: **l** Sicut p̄ vniū ho. s. adā. Intrauit p̄ctm̄ in hūc m̄dm. qz p̄ctm̄ eius imputat oib⁹ ab eo descendētib⁹ fm̄ vim generatiuam qz sic s̄ mēbra eius: p̄pter quod vocat p̄ctm̄ originale. **m** Et p̄ p̄ctm̄ mors. in p̄nā huius p̄cti q̄uis. n. corp⁹ adē fuerit cōpositū et corrūpt⁹. et sic naturaliter corruptibile: tamē p̄ tonū originalis iusticie sibi datum a deo in sua p̄ditione poterat non mori: qz si ip̄m seruasset mortē nō incurrisset. S̄ quia ip̄o peccate subtracta est originalis iusticia in penam sui peccati z p̄ oīs incurrit necessitatē moriendi. que licet p̄siderato corpe humano in se esset naturalis tñ p̄siderato statu hois in sua p̄mā p̄ditōe esset sibi penalis. **n** Et ita in oīs hoies mors p̄transit. qz q̄lis factus est p̄ peccatum: ales descendit ab eo p̄ generationem. **o** In quo. s. adam peccante. **p** Omnes peccauerūt. qui futuri erāt mēbra ipsius.**

solū mihi s̄ z bis q̄ diligunt aduentū eius x̄. Illud autē meref aliq̄s de p̄digno qd̄ ei fm̄ via iusticie est reddēdū. **Nō autē hui⁹ ē qz valor opis meritoꝝie nō solū at tendit fm̄ qz p̄cedit ex libero arbitrio: qz sic nō est meritoꝝie vite beate: fm̄ qz dicit apls Ro. viij. Nō sunt cōdigne passioēs hui⁹ tps̄ ad futurā glia z q̄ reuelabit in nobis: s̄ etiā attendit fm̄ qz p̄cedit a sp̄s̄cto habitate in hoie iustificato p̄ grām: z mouēte ip̄m ad op⁹ meritoꝝie qz se h̄z ad liberū arbitriū sicut. fessoz ad equum et fm̄ hoc opus meritoꝝie in q̄tū est a sp̄s̄sancto q̄ est infiniti valoris meref de cōdigno tonū infiniti: quod in beatitudine reddat obiectiue. **k** Propterea. h̄ oñdit nostrē iustificacionis modū: et qm̄ opposita iuxta se posita magis elucescūt: et medicina p̄ cōpationē ad morbum est disponēda: ideo vni xpi nō iustificas tractat apls p̄ cōpationē ad p̄ctm̄ ade cuius est medicina ei opposita: t̄ diuidit in duas p̄tes: qz p̄mo opat vtrūqz q̄tū ad vntiam: scdo q̄tū ad p̄uenientiā. ibi. Igit̄ sicut. prima in duo. primo describit p̄cti ade generalitatē: scdo vni xpi maioritatē. ibi. S̄ n̄ sicut relicū. p̄ia adhuc in duo. qz primo facit qd̄ dicitur est. scdo remouet obiectionē in p̄trariū: ibi. Alqz ad legē. Circa p̄mū d̄: **l** Sicut p̄ vniū ho. s. adā. Intrauit p̄ctm̄ in hūc m̄dm. qz p̄ctm̄ eius imputat oib⁹ ab eo descendētib⁹ fm̄ vim generatiuam qz sic s̄ mēbra eius: p̄pter quod vocat p̄ctm̄ originale. **m** Et p̄ p̄ctm̄ mors. in p̄nā huius p̄cti q̄uis. n. corp⁹ adē fuerit cōpositū et corrūpt⁹. et sic naturaliter corruptibile: tamē p̄ tonū originalis iusticie sibi datum a deo in sua p̄ditione poterat non mori: qz si ip̄m seruasset mortē nō incurrisset. S̄ quia ip̄o peccate subtracta est originalis iusticia in penam sui peccati z p̄ oīs incurrit necessitatē moriendi. que licet p̄siderato corpe humano in se esset naturalis tñ p̄siderato statu hois in sua p̄mā p̄ditōe esset sibi penalis. **n** Et ita in oīs hoies mors p̄transit. qz q̄lis factus est p̄ peccatum: ales descendit ab eo p̄ generationem. **o** In quo. s. adam peccante. **p** Omnes peccauerūt. qui futuri erāt mēbra ipsius.**

[Marginal notes in a smaller script, partially illegible due to fading and angle.]

Ad romanos

Alter ad legē. Dic remonet quāda obiectioez in d
 rñ: qz possit aliqz dicere qz pctm̄ nō fuit añ legē moy-
 si eo qz pctm̄ sic diffinit: qz est transgressio legis diuine.
 nō potuit autē esse eius transgressio añ datio nem qz.
 Sed hoc nō valet qz a principio fuit lex naturalis in
 ta mentib⁹ hūa-
 nis: vt ostēdit est
 s. c. ij. ppter qd
 eius transgre-
 sio fuit pctm̄ tñ
 ppter multipli-
 catōne pctōuz
 lex naturalis fu-
 it obfuscata in-
 tantuz qz trans-
 gressione illius
 legis nō reputa-
 bant peccata: e-
 rant tñ fm̄ veri-
 tate qz erat con-
 tra rōnis dicta-
 mē: z h̄ ē qd dī:
Alter ad le-
 gē pctm̄ erat in
 mdo. i. toto tpe
 ante datōne le-
 gis moisaice nec
 p legē desinit eē
 ppter qd li vsqz
 nō facit exclusi-
 onem temporē
 futuri: sed soluz
 excludit carētia
 peccati ante le-
 gem datam lz n̄
 reputaretur: ideo subditur: **b** Peccatum autem n̄
 impu. cū lex non esset. i. non reputabat. ppter obfusca-
 tionē legis naturalis. ideo vna causa dandi legē mo-
 isam assignatur a sanctis fuisse. ppter legis naturalis
 obfuscatōez. **Q**z autē pctm̄ fuerit ante datōnem legis
 ostendit p eius penā q̄ est mors: vt dictuz est. d. **c**
S regnauit mors ab adam vsqz ad moysen. tñ li vsqz
 nō excludit tps futurū s̄ tñ carētia mortē añ datōnez
 legis: sicut dictū ē de pctō. **d** Etia in eos q̄ nō pec-
 cauerūt. i. in paruulis q̄ nō peccauerūt pctō actuali q̄
 tñ sūt mortui. **e** In similitudine puaricationis ade. i.
 qz generati sunt filies ei. s. restituti originali iusticia cuz
 debito habendi eā. **f** Qui. s. ada: **g** Est forma
 futuri. i. figura christi qui futurus erat tpe adā nō autē
 tpe apli. Sciendū autē qz adā nō erat figura xpi in q̄tū
 pctō: s̄ q̄ntum pncipiū hoim in esse nature: sicut z xps
 est pncipiū coz in esse gratie: z qz format⁹ fuit de ter-
 ra diuina virtute: sic et corpus xpi vtute sp̄s sancti de
 uirgine maria. **h** Et qz de latere eius formata est **E**ua si-
 cut de latere xpi ecclesia ex quib⁹ regeneramur in eē q̄-
 ties: sicut ex adam z eua generat⁹ est gen⁹ hūanū in esse
 nature. **g** Sed nō sicut delictū. **h** Dic ostēdit maiori-
 tatem tom̄ xpi: z h̄ in duobus: primo qz pctm̄ ade fuit
 pctm̄ bois puri: sed tom̄ xpi est tom̄ bois dei: et hoc ē
 qd dicit: **g** Sed non sicut delictū ita z tom̄. rōne
 dicta: ideo dicitur vltorius. **h** Si. n. vni⁹ delicto.
 s. ade: z accipit h̄ si p qz. **i** Mortui sunt mltri. oēs
 em̄ posteri. **k** Multo magis gra dei zc. i. p gratiā
 singularis bois deitati vniti in psona filij: ex qua vnio-
 ne habet quāda efficacīa meriti infiniti. **l** In plu-
 res abundauit. i. magis excedit in bono q̄ pctm̄ ade in
 malo. Secūdo ostēdit maiortas in effectu qz infectō na-
 ture ppter pctm̄ ade ex vno ei⁹ pctō. pcessit: z vni⁹ soluz
 pctm̄ in posteros transmisit. s. pctm̄ originale qd nō pt
 multiplicari in vna psona: s̄ tom̄ xpi iustificat a mul-
 tis pctis. i. a peccato originali z actuali: qd quidē actu-
 ale multiplicat varijs modis in codē boie: et hoc ē qd

dicat. in **E**thō sicut p vni⁹ pctm̄. s. ade iniusti sūt aliq. **l**
n Ita p tom̄. s. xpi iusti pstituti sunt multi: s̄ multo ple-
 nius: qd pbat cū dī: o Nam iudiciū quidē. i. finis.
 p **l** Er vno in pdemnatōz alioz. s. ex vno pctō ade tras-
 qt in alios et causans in singulis vni⁹ pctm̄. **q** Gratia
 autē iesu christi ex
 multis delict⁹ in iu-
 stificationē. bz effe-
 ctum sicut dictū est
 z qz gra xpi non so-
 lū iustificat a mulq̄
 delictis sed etiā in-
 ducit ad gloriā: ideo
 dicitur vitra: **r**
S. n. vni⁹ delicto.
 s. ade. **s** Mors
 regnauit. i. prātem
 habuit sup postēos
 t **M**ulto magis
 abundatiā grē dei
 z donatiōis z iusti-
 cie accipientes. a ie-
 su christo in bap-
 tismo. **y** In vi-
 ta. s. beata. **r**
Regnabit p vnuz
 s. iesus xpi in quē
 habem⁹ introitum
 ad celeste regnum.
z autē bec gra ba-
 ptismalis: abunda-
 tia gratie: qz tollit
 penā et culpaz: **Et**
 donatiōis: qz gra-
 tis dat: **Et** iusticie:
 quia facit dignū vita eterna. **y** **S**ic. **D**ic apus que-
 nientia ostendit pcti z tom̄ xpi: z primo q̄tū ad pctm̄ ade
 secundo q̄tū ad pctm̄ supadditū in lege: **z** **l**er autē
Dumū autē ostēdit in duob⁹. p̄mū est qz sicut p delictū ade
 alii sunt pdemnatī: sic p iusticiā christi omnes sunt iustifi-
 cati: et h̄ est qd dī. **y** **S**ic zc. z p̄z ex dicit lra. **h**ec v-
 let s̄ dicta si dicat qz nō sūt oēs iustificati p grāz xpi: qz h̄ n̄
 puenit ex defectu gratie: sed ex defectu boim eā depellen-
 tū. **S**cdm̄ est qz sicut p inobediētiā ade comedentiis ve-
 titū posteri facti sūt iniusti: sic p obediētiā xpi in lig crucē
 passi oēs sunt iustificati q̄tū ad sufficientiā: et h̄ est qd dī
Sicut. n. p inobediētiā vnus zc. z p̄z ex dicit lra. **z**
ler autē. **D**ic ostēdit puenientia tom̄ dñi christi: z pcti tpe
 legis supadditi: ad datōne. n. legis secuta est multiplica-
 tio puaricationis: vt dictū est s̄. non tñ ex pte legis s̄ boim
 malicia que nitit in veritū: et qz cognitio peccati que fit p
 legē aggrauat ipm̄: et sicut sub lege abundauit delictū: ita
 ex lege abundat gratia in q̄tuz xps sub lege natus est: fm̄
 qz dicit apls gal. iij. **E**t vbi venit plenitudo tps misit de⁹
 filium suum natū ex muliere factū sub lege zc. etiā attulit
 nobis plenitudinē gratie: et hoc est qd dī. **z** **l**er autē
 subintravit. post obfuscatōnem legis naturalis. **a**
Et abundaret delictū. li vt tenet bic psecutue tñ p mo-
 dum pdictum z nō causaliter. **b** **E**bi autē abundauit
 delictū. sub lege. **c** **S**upabundet z gratia. p xpm̄ s̄ le-
 ge factum: ideo dī iohannis. iij. **Q**uia salus ex iudeis eff-
 d **E**t sicut regnauit pctm̄ in mortē. i. potestatem habu-
 it deñciendi ad mortem eternā: **e** **I**ta z grā regnet p
 iusticiā. potenter nos inducēdo in vitā eternā. **f** **P**er
 iesum xpm̄. dei z boim mediatorē. **g** **A**d maiore intelligen-
 tiam dictoz de originali pctō bic aliqua breuiter sunt no-
 tanda. **D**umum est quid sit originale pctm̄: et quia priua-
 tio cognoscit p habitum: ideo primo videndū est quid sit
 originalis iusticia cui⁹ puatio est originalis culpa. **E**st au-
 tem originalis iusticia quedam humane nature rectitudo
 p quā corp⁹ erat aie subditū: z vires inferiores rōni q̄
 diu anima subdita eēt suo creatori: **h**ec autē rectitudo nō

Alter ad legē. n. pctm̄ erat
 in mdo. **P**ctm̄ autē nō ipu-
 tabat: cū lex non esset: h̄ re-
 gnauit mors ab adā vsqz ad
 moysen etiā i eos q̄ nō pec-
 cauerūt in similitudine puar-
 icationis ade: q̄ est forma
 futuri. **S**ed nō sicut delictū
 ita z tom̄. **S**i. n. vni⁹ deli-
 cto multi mortui sūt: multo
 magis grā dei et tom̄ in
 grā vni⁹ bois iesu xpi: i ples
 abundauit. **E**t nō sicut per
 vni⁹ pctm̄: ita z tom̄. **N**ō
 iudiciū qd dī ex vno i pdem-
 nationē: grā autē ex mltris
 delictis i iustificatiōz. **S**i.
 n. vni⁹ delicto mors regna-
 uit p vnū: multo magis abun-

dauit p vnū: multo magis abun-
 dantiā grē z donatiōis z ius-
 ticie accipiētes in vitā re-
 gnabūt p vnum ihm̄ xpm̄.
Igit sic p vni⁹ delictū i om-
 nes hoies i pdemnationē: sic
 z p vni⁹ iusticiā i oēs hoies
 in iustificationē vite. **S**ic
 em̄ p inobediētiā vni⁹ bois
 pctōres pstituti sūt multi:
 ita z p vni⁹ obediētiā iusti-
 pstituent mltri. **l**er autē s̄
 intravit: vt abundaret de-
 lictū. **E**bi autē abundauit
 delictū: superabundauit z
 gratia: vt sic regnauit pec-
 catum in mortez: ita z grā
 regnet p iusticiā in vitā eter-
 nam per iesum christum dñi
 minum nostrum.

Epistola Pauli

erat et principis nature humane: cum corpus humanus sit naturaliter corruptibile & a deo data in prima hominis p̄ditioe s̄m q̄ d̄i eede. vii. Hoc scio q̄ a principio fecit deus boiem rectū. Et q̄ iusticia est quedam rectitudo: p̄ter boctalis rectitudo nature humane bene iusticia vocatur. & originalis: q̄ data est humane nature in sua prima origine: et q̄ p̄ originē in posteros fuisse transfusa si ab adā fuisse seruata: nō v̄o peccante iuste fuit ab eo subtracta: et q̄ carentia p̄fectionis que debet inesse: culpabilis est in homine cuiusmodi dicta fuit rectitudo seu originalis iusticia: ideo eius carentia cū debito eā habendi dicit̄ p̄ctm̄ originale ita q̄ debitū habendi est ibi formale. Scdm̄ est quō peccatū ade posteris imputatur: & satis facili ter videtur q̄ imputat̄ eis ad penam: fili. n. frequenter & iuste puniunt̄ p̄ peccatis parentū: s̄ difficili est videre qualiter imputat̄ eis ad culpam: de cuius rōne est q̄ sit voluntaria aliter non esset culpa: non potest autem dici voluntaria voluntate posterorū: Propter qd̄ sciendū q̄ adā nō solū p̄cederat vt singularis p̄sona: s̄ etiam vt totius humane nature principū a quo alii descendūt tanq̄ a mouēte p̄ vim generatiuā & efficiunt̄ eius membra: et ideo sicut homicidū manu factū dicit̄ voluntariū a voluntate que est in mente: sic suo modo carentia originalis iusticie in posteris dicitur voluntaria a voluntate ade: et q̄ accepit eam nō solū pro se sed p̄ tota posteritate: ideo omnes posteris per vim generatiuā ab eo descendentes in eo fuerūt obligati ad debitū habendi eā. Cum igitur carentia originalis iusticie cū debito habendi eam sit culpabilis: vt dictū est: et ideo merito posteris imputat̄ ad culpam. Tertium est q̄ liter contrahitur q̄ p̄ctm̄ solus est in anima que nō est extraduce: sed est a deo p̄ creationem qui non peccat eam in fundendo: nec etiā parentes generando: nec possunt per consequens peccatū originale traduce: vt videtur maxime q̄ sunt baptizati: q̄ nullus dat̄ alteri quod nō habet: Propter quod dicendum q̄ generatio competit hominibus s̄m eē quod habent ab Adā qd̄ est esse nature corrupte: non aut̄ s̄m esse gratie quod habent per regenerationē baptismale: generas aut̄ in q̄tuz̄ h̄mōi generat̄ sibi simile: ideo adam generauit sibi siles in esse nature: sicut originale iusticia cum debito habendi eam: et eadē ratione omnes posteris generant sibi similes cū tali defectu: quia descendimus ab adam s̄m carnem non s̄m animam: que est a deo immediate: ideo originalis culpa a carne puenit in anima sibi cōiuncta: sicut liquor bonus inficitur ex corruptione vasis in quo ponit̄: sic & peccatū originale puenit ex carne causaliter: sed tamen in anima est subiectiue & formaliter: sicut infirmitas est in cibo corrupto causaliter t̄m: quia non est infirmitatis susceptiuus: in corpore: v̄o cibato formaliter ē: & subiectiue: Et dicit̄. p̄set q̄ obiectio de parentibus baptizatis nō valet: quia sicut dictum est non generant s̄m esse gratie & vt sunt membra christi sed s̄m esse nature corrupte in qua sunt membra ade. Quartum est qualiter peccatum originale p̄ gratiaz baptismi tollit̄. Circa quod sciendū q̄ non est p̄ hoc intelligendū q̄ rectitudo que fuit in adam p̄ baptismū reddatur q̄ baptizati rebellionem corpis ad animas & sensualitatis ad rationem in seipsis expiunt̄: sed p̄ hoc q̄ p̄ gratiam christi tollitur debitum habendi dictā rectitudinem: et sic carentia dicte rectitudinis nō remanet vt est culpa: quā formaliter facit debitū habendi illā rectitudinē: vt dictum est supra. sed remanet t̄m vt est pena & virtutis exerecōde materia p̄tra passionēs sensualitatis fortiter pugnādo & infirmitates corporis patienter tolerando: in quib̄ adiuuat gratia christi in presenti ad augmentū meriti de eoz. In resurrectione v̄o finali repabitur natura: q̄ resurrectione illa erit ad vitam immortalē p̄ christum: non immortalitate que fuit in statu innocentie qua homo poterat nō mori: sed ad immortalitatem glorie qua nō poterit mori sed cum christo viuēt in eternum.

In capitulo. v. vbi dicitur in postilla: Vir enim p̄ iusto quis moritur.

Aditio.

Quod dicitur hic: Vir enim p̄ iusto quis moritur. et p̄nit sicut in glo. Vir. i. raro. Moritur aliquis: etiaz p̄ iusto. i. p̄ dilectione iusti & boni ne dū impio: Adeo raro dico forsitan potest inueniri quis. i. aliquis q̄ audeat mori p̄ bono. q. d. s̄ difficile est inuenire qui hoc faciat: et sequit̄: Commēdat autē suā charitatē & q. d. p̄ iusto vel bono vir moritur aliquis. sed x̄ps p̄ nobis p̄ctōribus mortuus est: vnde in hoc deus p̄mēdat suam charitatem &c.

In co. ca. vbi d̄ in postilla: Sicut p̄ vnum hominē. s̄ adam intravit p̄ctm̄ in mundū. Aditio.

Intra sic habet: Propterea sicut p̄ vnum boiem in hunc mundū p̄ctm̄ intravit. vbi aduertendū q̄ li. p̄terea p̄tinuat dicenda bis q̄ dicta fuerit in primo: qd̄ s̄m glo. sic intelligit̄: Propterea p̄ x̄ps iusticia & vita p̄cedit in omnes: & p̄ eius grām in regeneratos q̄ p̄ vnum boiem in hunc mundū p̄ctm̄ intravit & exponat sicut in postilla. Sed circa hoc aduertendū est q̄ hoc eod̄ apl̄s p̄supponit. s̄ q̄ p̄ vnum boiem. s̄ p̄ adā intravit p̄ctm̄ & mors in om̄s: negat̄ coiter ab hebreis qui auctoritates noue leḡs renunt̄ accipere dicētes q̄ hoc non possit haberi ex libris ab eis receptis: sed hoc est manifeste falsum: p̄. n. Gen. iii. q̄ deus p̄demnauit adā p̄ter p̄ctm̄ transgressiōis ad mortē. v. ibide: Puluis es & in puluere reuerteris. q̄ quidē pena q̄tum ad mortem corpālē manifeste transiuit in posteros: s̄ q̄ illud p̄ctm̄ transisset in posteros etiā quo ad culpā pōt haberi clare ex dictis apud eos valde autēnticis. habēt. n. in benedictioe sacramenti circūcisionis q̄ est cōmūnis apud eos hec v̄ba merito hui⁹. s̄. sacramētū: Deus viu⁹ ps n̄ra & p̄tor noster p̄cepit erui carnē n̄raz ab inferis. p̄ter sedus suū qd̄ posuit in carnē nostrā. Et q̄b̄ quidē v̄bis q̄ ap̄ eos tate auctis s̄ sicut ap̄ nos ea q̄ ab vniuersali ecclia determinant̄: manifeste h̄t q̄ p̄ sacramētū circūcisionis cruciā ab inferno: Et cū illud sacramētū dabat̄ in. viii. die: vt leuit. xii. Duer aut̄ octo diez̄ nullo mō p̄ctm̄ actualē indigebat erui ab inferno cū nōdū v̄suz̄ liberi arbitriū habet. Restat q̄ q̄ debebat erui a p̄ctō p̄tracto p̄ originē: s̄ q̄ hoc contrabat̄ ab adā habet̄ in multis locis in suo thalmut specialiter in quodā libro sup̄ Gen. q̄ d̄. Brestib̄ raba in. ii. ca. sup̄ illud v̄bum: Iste sunt ḡnations celi & terre q̄n̄ creati sunt. Quidā de eoz̄ eoz̄ noie rabbi salmai sic dicit: Omnes generationes q̄ in sacra scriptura scribunt̄ diminute sunt p̄ter duas q̄ plenarie scribuntur. s̄. iste sunt generationes celi & terre: Gen. ii. Iste s̄ generationes phares: Ruth vlti. In q̄ nobis ostendit q̄ l̄z̄ in primordio create fuerūt res. i. boies s̄m plentitudinē suā atq̄ p̄fectionē: t̄m q̄ peccauit adam v̄mus diminuta sunt & corrupta atq̄ p̄cussa. Et vltimus nō erūt reuertētia ad decentē dispositionē donec veniat filius phares. i. x̄ps filius dauid: de q̄ Ruth vlti. Iste s̄ generationes phares: hec ille. Ad intelligendū d̄i dicta sua: sciendū est q̄ multe sunt dictiones in sacra scriptura q̄ in hebraica s̄a duplicat̄ scribunt̄. v̄o mō plene & est q̄n̄ in p̄ponit̄ s̄e vocales sufficētes ad syllabicandū dictionē. put sonat. Alio mō diminutiue: & q̄n̄ nō interponit̄ tales s̄e vocales: s̄ syllabicas dicit̄ per aliq̄s regulas & puncta extra dicitōz̄ posita: Et q̄ l̄ol dach q̄ in hebreo significat̄ generationes scribit̄ plene t̄m mō in duob̄ locis. s̄. Gen. ii. vbi s̄. qd̄ dicitū est ante p̄ctm̄: & Ruth vlti. Iste sunt generationes phares qd̄ d̄i genealogia dauid a q̄ x̄ps descendit ceterē at toldach scribit̄ diminute: vt cū d̄i: Iste ē liber ḡnations adā: Gen. v. Et he s̄ ḡnations noe. Gen. vi. Et he s̄ ḡnations ysmael: gen. xxv. Et he s̄ ḡnations ysaac ibides Et he s̄ ḡnations iacob: gen. xxxvii. & sic de ceteris: Adcirco p̄dit̄ de eoz̄ p̄cludit̄ qd̄ d̄m̄ ē: Si forte quis dicat̄ ex tali variatōe in mō scribēdi n̄ dare se q̄d̄ intētz̄ p̄ctm̄: d̄m̄ q̄ mysteria in veteri lege tradēbāt s̄ib̄ v̄la mine figuraz̄ & s̄ h̄z̄ ex q̄b̄ tractate p̄udētōzes aliq̄ d̄m̄ intelligētes d̄itaz̄: qd̄ in multis locis sacre scripture p̄tingit

Ad Romanos

Unde et ap[osto]l[us] dicit infra in ultimo ca. q[ue] t[er]tib[us] c[er]t[is] i[st]is
.i. antiq[ui]s mysteri[is]. s[ed] christi erat tacit[us]. i. tacite non ex-
press[e] tradidit. Galet eti[am] predicta auctoritas et simi-
les ad ostend[en]d[u]m hebreos p[er]m[an]ere originale impudenter
negantes: ut dicit[ur] est: habet .i. p[ro]fession[em] docto[rum] su-
orum q[ue] gen[er]u[m] humanu[m] erat diminu[m] seu corruptu[m] p[er]
p[er]m[an]ere: tunc veniret filius p[ro]ph[et]as. s[ed] x[rist]us ab eo de-
scendens: q[ui]d satis p[ro]sonat sententia apli dicens: Sicut
in adam et. sunt eti[am] multa dicta seu auctoritates do-
ctorum hebreo[rum] de p[er]m[an]ere originali: et de eius effectu ve-
ritate nostram testantes que largius tradunt a magi-
stro raimundo in suo pugione. in. p[ar]te dist. ii. in. iiij. ca. vj.
et sequentibus vsq[ue] ad finem: que causa brevitatis ob-
mittuntur.

In eodem cap. vbi dicit in postilla
Et q[ue] p[ri]uatio cognoscit p[er] habitus ideo p[ri]m[u]m viden-
dum est quid sit originalis iusticia cuius p[ri]uatio e[st] ori-
ginalis culpa.
Additio.
Peccatum originale licet habeat p[ri]uacione[m] ori-
ginalis iusticie t[ame]n no[n] est pura p[ri]uatio sed e[st] q[ui]dam
dam habitus corruptus: na[m] sicut egritudo cor-
poralis habet aliquid de p[ri]uacione in q[ui]ntu[m] tollitur
armonia in qua consistebat ratio sanitatis: habet eti[am]
aliquid positiu[m]. s[ed] ipsos humeros inordinate disposi-
tos: sic p[er]m[an]ere originale habet p[ri]uacione[m] originalis iu-
sticie: et cum hoc inordinata disposicione partium ani-
me: et sic non est pura p[ri]uatio sed q[ui]dam habitus cor-
ruptus: ut dicit[ur] est: v[er]u[m] p[er]m[an]ere originale dicit[ur] a doctore
bus fomes peccati et p[er]m[an]ere cupisecia q[ui]d sonat aliquid
positiu[m]: ut in .ii. di. xxv. et de hoc vide amplius in p[ri]ma
secunde. q. lxxxij. arti. .i. in cor. q.

In eo. ca. vbi dicit in postilla: Ideo eius car[en]tia cu[m]
debito habendi ea dicit[ur] peccatu[m] originale. Ad id[em].
Quod omnes delectetes ab ada p[er] vim genera-
tiu[m] in eo fuerunt obligati ad debitum habendi
iusticiam originale[m] put dicitur in postilla
non videtur rationabiliter dicitur: tuz q[ui] no[n] apparet
ratio qua postea fuissent obligati ad debitum habendi iu-
sticia originale nisi ex lege naturali vel ex aliquo p[re]-
cepto diuino: sed no[n] ex lege naturali cuius iusticia origi-
nalis no[n] erat ex p[ri]ncipijs humane nature: cui[us] corp[us]
est naturaliter corruptibile: ut ip[s]e postillator dicit mo-
dicum supra. Peccatu[m] debitu[m] est ex aliquo p[re]cepto diu-
ino. Nullum .n. p[re]ceptu[m] legitur fuisse d[omi]ni ipsi ade an-
te peccatu[m] nisi t[ame]n illud de no[n] comedendo lignu[m] vitu[m]z
quod quidem p[re]ceptu[m] no[n] obligat adam ad debitum
habendi iusticiam originale[m] licet ex transgressio[n]e p[er]-
dicti p[re]cepti ea s[ed] sequenter amiserit: tum q[ui] tale debi-
tu[m] non habet rationem culpe. put postillator intendit
ex hoc enim q[ui] homo est obligatus ad seruandu[m] p[re]ce-
pta diuina no[n] peccat: sed potius ex hoc q[ui] no[n] seruat il-
la: vnde manifestu[m] est q[ui] no[n] est formale in p[er]m[an]ere origina-
li debitu[m] habendi iusticiam originale[m] put postillator
supra dixit: sed ipsa inordinata dispositio partium ani-
me que fomes peccati vel languor nature vel concupi-
scentia dicit[ur] est: p[ro]p[ri]e formale in p[er]m[an]ere originali: sicut in
egritudine corporali inordinata dispositio humoru[m] est
formalis ratio egritudinis: ut dictum est.

In eo. ca. vbi dicit in postilla: Qualiter peccatum ori-
ginale p[er] gratia[m] baptismi tollit[ur].
Additio.
Peccatum originale tollit[ur] p[er] baptismu[m] quo
ad reatum in q[ui]ntu[m] anima recuperat gratia[m] q[ui]-
tum ad mentem: et sic excludit ab ea ille habi-
tus corruptus qui est p[ro]p[ri]e culpabilis: remanet tamen
peccatum originale actu q[ui]ntu[m] ad ordinationem infe-
riorum partium anime. put p[er]tinet ad ratione[m] pene t[ame]n.

Replica.
In ca. v. vbi postillator dicit: Peccatum origi-
nale esse p[ri]uacione[m] quia carentia iusticie cu[m]
debito habendi eam. Burgen. autem dicit ip[s]u[m]
non esse p[ri]uacione[m] sed quenda[m] corruptu[m] habitum
qui a quibusda[m] d[omi]ni fomes et cupisecia q[ui] sonat positiu-
um. Contra que[m] modu[m] dicit[ur] potest sic argui. Om-

ne positiuum est effectiue a deo: si igitur p[er]m[an]ere originale e-
talit[er] positiuu[m]: igitur est effectiue a deo: conclusio est falsa: igitur
tur aliqui a p[re]missarum: non maior: q[ui] ab oib[us] p[er]fecta: igitur
tur minor: falsitas conclusionis p[ro]bat: Nam si deus effecti-
ue p[ro]ducit aliquid positiuu[m] ad p[er]m[an]ere originale p[er]tinens aut
p[ro]ducit illud concurrere ca[usa] scda aut non. scdm non potest
dici: q[ui] in causato a solo deo nulla est obligatio salte[m] vici-
osa: in peccato autem originali est morbus: corruptio: et ob-
liquitas: igitur a solo deo p[ro]ducit effectiue no[n] potest. Nec p[ro]-
mum pot[est] dari q[ui] in huiusmodi p[ro]ductione no[n] co[n]currit p[er]-
mus parens: q[ui] eo no[n] existere nihilominus concurrat pec-
catu[m] originale: nec p[ri]mus parens eade[m] r[ati]o[n]e. si aut[em] p[er]cur-
rere dicitur co[n]trabens: tunc potius est dicendu[m] actuale q[ui]
originalis. Confirmatur: q[ui] nihil indifferens ad statu[m] cul-
pe et gratie immo vtriq[ue] statui co[m]possibile pot[est] esse p[er]m[an]ere
originalis: sed fomes: qualitas morbida: corruptus habi-
tus qualitercu[m]q[ue] no[n] est q[ui] p[er]surgit rebellio virium ani-
me: est vtriq[ue] statui predicto co[m]possibilis: igitur talis habit[us]
a burgen[si] p[ro]fictus no[n] est p[er]m[an]ere originale. maior notat q[ui]
p[er]m[an]ere originale no[n] stat cu[m] gra[ti]a immo p[ro]stituit filios eius. mi-
nor pat[et] q[ui] paul[us] ap[osto]l[us] exis in gratia. j. ca. vij. et ad gal. v.
de hmoi qualit[er] sibi adheret[ur] et cu[m] collapsantib[us]:
facit querelas et petit absolui eius d[omi]ni: Sufficit tibi gratia
mea et. Et ip[s]e burgen. in additione vltima hmoi cap. vi.
dicit illa deordinatione[m] et fomite[m] p[er]tinere ad r[ati]o[n]em pene no[n]
culpe: quia culpa tollitur p[er] gratia[m] fomite[m] remanere. Est
igitur p[er]m[an]ere originale pura p[ri]uatio p[er] Ansel. et alios sic de-
scripta: Peccatum originale est quedam carentia iusticie
originalis cum debito habendi eam. sic q[ui] debitu[m] habendi
est formale in descriptio[n]e illa. Sed p[er] hoc arguit Bur-
gen. in sequenti corruptio sic: Aut illud debitu[m] habendi
confergit ex lege naturali: aut ex aliquo p[re]cepto diuino
vbi dico ex lege naturali. Contra q[ui] obicit burg. d. q. iij.
iusticia originalis no[n] erat ex p[ri]ncipijs humane nature cui[us]
corp[us] est naturaliter corruptibile: igitur debitu[m] habendi ea s[ed]
no[n] est ex lege naturali: patet aut[em] parum etia[m] docto q[ui] illa
p[re]sentia non valet: p[er]surgit enim illud debitu[m] habendi
ex recta r[ati]o[n]e vnde ortu[m] h[uius] lex natur[is] recta. n. ro exigit ve-
vniquoq[ue] q[ui] tendat ad sui necessariu[m] boni p[er]seruatione[m] h[uius]
enim no[n] solum tanq[ui] quoddam diuini inditu[m] est r[ati]o[n]abilis-
bus sed eti[am] ex cunctis viuicib[us] q[ui]bus tanq[ui] naturalissi-
mu[m] inditu[m] est generare sibi sile. p[er] sive nature p[er]seruatione[m]
vel dicit arist[oteles]. q. de aia. multo amplius hoc inditu[m] e[st] r[ati]o-
nali creature vt in bonu[m] sibi tendat: et ad bonu[m] sibi necessa-
rii p[er]seruatione[m] asp[er]et. Et si aut[em] bonu[m] et finis r[ati]o[n]alis cre-
ature sit felicitas s[ed] p[ro]ph[et]as et theologos. Iddom. n. s[ed] in tra-
tatu[m] August. factus est ad dei imaginem et deum intelligat
intelligendo diligit: diligendo fruatur: firmando possideat et
h[uius] est finis et beatitudo creature rationalis ad qua[m] p[er] h[uius] n[ost]r[um]
attinge[n]s no[n] pot[est]. In nature aut[em] illi institutio[n]e no[n] deuit de[us]
illa frustrare suo fine: habitus igitur iusticie originalis super-
addit nature: vt q[ui] natura ex se no[n] posset suffragio super-
naturalis additamenti valeret: Hoc aut[em] donu[m] fuit datum
nature p[er] tota natura p[er]seruanda. Q[uo]d igitur nature p[er] mo-
dum depositi p[er] de[us] fide p[ro]missum fuerat natura debebat.
Quis igitur adam p[er] actuale peccatu[m] illa iusticia[m] p[er]diderat
hoc nam a debito habendi no[n] excusat: q[ui] no[n] fuit fide com-
missum ipsi ade p[er] adam solum: sed p[er] tota natura. Et tali
igitur p[ri]ncipio legis nature surgit debitu[m] habendi iusticia[m]
originalis: no[n] h[uius] igitur culpabilis est no[n] culpa actuali que
suppositi e[st] culpa originali q[ui] est nature. Et hec est senten-
tia beati august. p[ri]mo retract. ca. ix. Unde p[er] argumetu[m]
burg. nihil valere. De hac materia scripsi la. q. iij. s[ed] in arum
a di. xxx. vsq[ue] ad dist. lxxij. et ii. s[ed] in ar. di. iij. Preter hec vi-
de scotti dist. lxx. scdi libri in solutione. q. p[ri]mo pulbre.

Ad igitur dicem[us]. Dic circa p[re]dicta
Ca. vij.
O ap[osto]l[us] remouet erroneu[m] dicitu[m]: et p[ri]mo remouet erro-
re: scdo dicitu[m] sibi p[ro]firmat p[er] r[ati]o[n]e[m] sibi. Qui .n. mor-
tui. Circa p[ri]m[u]m sciendum q[ue] ex hoc q[ui]d dicitur. c. p[ro]ceden-
ti: T[ame]n abundauit delictu[m] sup[er]abundauit et gratia. im-
ponebant ei pseudo ap[osto]loli q[ui] dicebat p[er]manendu[m] esse
in p[er]m[an]ere: sicut dicit[ur] e[st]. in. ca. Hoc aut[em] remouet dubiu[m]. vi.

Epistola Pauli

Quid ergo dicemus. manebim? in peccato ut gratia abundet: sicut pseudo apostoli asserunt nos dicere. b Absit. quia peccatum ad gratiam per se non disponit: sed magis auerit: quod autem abundantia gratiae sequitur post peccatum aliquando hoc. puenit ex bonitate dei qui elicit bonam ex malis: non tamen semper elicit bonum ad bonum peccantem: sicut patet in damnatione malorum: ex qua deus elicit augmenta gloriae electorum. c Qui enim. hic probat dictum suum per rationem ostendens primo quod peccatum non sit immanendum: secundo quod virtus operis sit opandum: et hoc sunt due praesentia iustitiae. scilicet declinare a malo et facere bonum. scilicet pars est ibi. Liberati autem. prima in duas: primo enim probat peccatum esse dimittendum: secundo docet dimittendum opandum: ibi. Non regnet. Circa primum ponit duas rationes conexas: scilicet deo eas simul ponit et declaratur. Ad cuius evidenciam sciendum: quod vita frequenter accipitur pro opatione vite: sicut intel-

Quid ergo dicemus? .vi. Manebim? in peccato: ut gratia abundet? Absit. Qui enim mortui sumus peccato quod adhuc vivemus in illo? An ignoratis: quod quicumque baptizati sumus in christo iesu: in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in morte: ut quod christus surrexit a mortuis per gloriam patris: ita et nos in novitate vitae ambulemus. Si enim plantati facti sumus similitudini mortis eius sicut et resurrectionis erimus. Hoc scientes quod veteris hominis sicut crucifixus est: ut destruat corpus peccati: ut veteris hominis sicut crucifixus est: ut destruat corpus peccati. Qui enim mortuus est: iustificatus est a

ad dimittendum peccati: hic dicitur de peccato dimittendo modum et diuidit in duos: primo describit modum dimittendi sedo ostendit nobis possibilem ibi. Peccatum enim modum autem vitandi peccati est per repressionem fomitis: ideo dicit. Non regnet peccatum in vobis. Ita quod ad impulsus statim moueamini ad opera pietatis. b Et obedite precipientibus eius: ideo enim est ordo puerus: quia appetitus sensitivus debet obedire rationi. c Sed neque exhibeatis membra vestra rebus iniquitatis: ea ad male operandum: per frequentem actum carpentandi quedam sit impressio artis in manu artificis aptans eam ad recte et faciliter percutiendum: sic et frequentatio operis mali fit quedam impressio in membris corporis aptans ea ad male operandum: et dicit. Iniquitatis. propter quedam peccata quae sunt deum. Peccatum autem ad ea quae sunt in primum vel in seipsum. m Exhibete vos deo. i. aptate vos ad servandum ei. n Et membra vestra arma iustitiae. i. in ista ad iustitiae opera per frequentationem. n. boni operis sit impressio in membrum corporis: per quam redduntur prompte mobilia ad opera bonorum. o Peccatum enim. hic consequenter ostendit dicitur modus nobis possibilis: et diuidit in duos: primo ostendit possibilem sedo soluit argumentum ad oppositum: ibi. Quid ergo. Circa primum sciendum quod repressio fomitis est nobis possibile. quia per gratiam christi possumus vitare omne peccatum mortale: carentibus autem hac gratia non sic est possibile. quia licet non sit necessarium eos peccare continue: tamen non potest diu vitare peccatum mortale: cuius ratio est quia sicut existes in gratia non potest omnino vitare peccatum veniale: eo quod sensualitas in eis non est totaliter subdita rationi: sicut carentibus gratia ratio non est subiecta deo: et ideo non possunt diu stare quando incidunt in peccatum mortale: maxime in repetitum in quo agit homo habitu et sine preconceptione gratia autem sic deo coniungit et inclinationem fomitis dimittit quod habens eam vitare potest omne peccatum mortale: et hoc est quod dicitur. Peccatum enim. id est fomes inclinans ad peccatum. p Vobis non dabitur.

vivemus cum illo. vita gratiae quod corruptio vitae veteris est inchoatio novae. v Sciens quod christus resurrexit et mortuus iam non moritur: quia surrexit ad vitam immortalem. r Mortuus illi ultra non dabitur. sicut dicitur de dante mors getenae: licet non moriantur corpe. y Quia autem mortuus est. i. christus. 3

peccato. Si autem mortui sumus cum christo: credimus quod sicut etiam vivemus cum illo: sciens quod christus resurgens ex mortuis iam non moritur: mors illi ultra non dabitur. quod enim mortuus est peccato: mortuus est semel quod autem vivit: vivit deo. Ita et vos existimate vos mortuos quidem esse peccato: viventes autem deo in christo iesu. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore: ut obediatis precipientibus eius. Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccati: sed exhibete vos deo tanquam mortuus viventes: et membra vestra arma iustitiae deo. Peccatum enim vobis non

Peccato. i. pro peccato tolledo. a Mortuus est semel. unica enim mors christi sufficit ad tollendum omnia peccata praeterita praesentia et futura. b Quia autem vivit. i. christus. c Vivit deo. i. vita divina ipsi est deus vita divina est sibi naturalis: et in quantum homo est sibi concitata: igitur ex parte concitavit: d Ita quod. r. mortuus quidem est peccato. per totale dimissionem culpe. e Viventes autem deo. i. vita gratiae. f In christo iesu deo nostro. id est per ipsum christum tanquam per mediatorem nostrum. g Non ergo. postquam inducit nos

ad dimittendum peccati: hic dicitur de peccato dimittendo modum et diuidit in duos: primo describit modum dimittendi sedo ostendit nobis possibilem ibi. Peccatum enim modum autem vitandi peccati est per repressionem fomitis: ideo dicit. Non regnet peccatum in vobis. Ita quod ad impulsus statim moueamini ad opera pietatis. b Et obedite precipientibus eius: ideo enim est ordo puerus: quia appetitus sensitivus debet obedire rationi. c Sed neque exhibeatis membra vestra rebus iniquitatis: ea ad male operandum: per frequentem actum carpentandi quedam sit impressio artis in manu artificis aptans eam ad recte et faciliter percutiendum: sic et frequentatio operis mali fit quedam impressio in membris corporis aptans ea ad male operandum: et dicit. Iniquitatis. propter quedam peccata quae sunt deum. Peccatum autem ad ea quae sunt in primum vel in seipsum. m Exhibete vos deo. i. aptate vos ad servandum ei. n Et membra vestra arma iustitiae. i. in ista ad iustitiae opera per frequentationem. n. boni operis sit impressio in membrum corporis: per quam redduntur prompte mobilia ad opera bonorum. o Peccatum enim. hic consequenter ostendit dicitur modus nobis possibilis: et diuidit in duos: primo ostendit possibilem sedo soluit argumentum ad oppositum: ibi. Quid ergo. Circa primum sciendum quod repressio fomitis est nobis possibile. quia per gratiam christi possumus vitare omne peccatum mortale: carentibus autem hac gratia non sic est possibile. quia licet non sit necessarium eos peccare continue: tamen non potest diu vitare peccatum mortale: cuius ratio est quia sicut existes in gratia non potest omnino vitare peccatum veniale: eo quod sensualitas in eis non est totaliter subdita rationi: sicut carentibus gratia ratio non est subiecta deo: et ideo non possunt diu stare quando incidunt in peccatum mortale: maxime in repetitum in quo agit homo habitu et sine preconceptione gratia autem sic deo coniungit et inclinationem fomitis dimittit quod habens eam vitare potest omne peccatum mortale: et hoc est quod dicitur. Peccatum enim. id est fomes inclinans ad peccatum. p Vobis non dabitur.

Ad Romanos

sicut dñatur carentibus gra rōne dicta: id subditur: qd nō em sub lege estis. s. mosaica que gram non cōferbat. r Sed sub gra. s. xpi cuius sacra gram cōferit. s Quid ergo peccauimus. Idic remouet qdam obiectio que possit fieri contra illud dñm aposto-

li: Non sum? s lege: s sub gra: peccatū cuius est trāsgressio legē diuine: si igit ab soluti sum? a lege p pñs ab ei? trāsgressio ext videt: r sic bāte mus libertatez agēdi s lege: r hoc est qd dicit s Quid s peccauimus. agēdo libere cōtra legē.

s Qm nō sumus sub le. rē. r rñdet dicens: v Absit. q. d. nō valz obiectō qz tpe noue legē manent pcepta moralia eo qd se de dictamie rōnis recet: ppter quod non sum?

absoluti ab eoz obligatōne: ideo subdit: r An nescitis. q. d. scire debetis. y Quomā cui exhibetis vs seruos ad obediendū. ad eius nutū. s Serui estis eius. hoc est p fenotū. a Siue peccati ad mortem. i. cuius seruitus ducit ad mortē gebēne. b Siue obediētōnis. pceptis diuini. c Ad iusticiā. hic obtinendā r in futuro vitā eternā: id subdit. d Grās autē deo qd fuistis serui peccati s modo nō estis: grē emz non agēdo sunt de peccati cōmissiōe: sed de eius dimissioe. e Obedistis autē. hic ponit tria ex quibus laudabilis reddīt obediētia: Primū qd sit pmptra cū dicit. Obedistis. r non dicit obedietis. Secūdū qd sit volūtaria: id subdit: f Ex corde. Per cor em qd mouet alia membra intelligit volūtas que mouet alias vires ad opationes suas. tercio qd sit di- screta: id subdit: g In eā formā doctrīne. s. catholice p xpm r aplos pdicāte. b Liberati. Postqz in duxit apls ad peccatū dimittendū: hic inducit ad virtuosē agēdū: r hoc ex duobus. s. ex opis facilitate r vtilitate: scdm est ibi. Cū em. Circa primū dicit conti- nuans se ad pcedentia: b Liberati autē a peccato. p eius dimissioe. i Serui facti estis iusticie. i. obli- gati ad iusticie opationem. k Humanū dico. q. d. hoc ē facile et psonū rōni: p sūctudinem em talis ope ratio delectabilis reddīt vt pz ad sensum: et habet. ij. etbycoz: id cōcludit: l Sicut em exhibuistis mem- bra vīa. i. ea fecistis habilia ex cōsuetudine mala. m Seruire immūdicie. i. ad seruiendū peccatis car- nalibus. n Iniquitātē. i. peccatis spūalibus. o Ad iniquitātē. i. ad malivū psummatōnem: fm illud apocal. xxiij. Qui in sordibus est sordescat ad huc. p Ita nūc. i. tpe grē. q Exhibete membra vīa p bonam: p sūctudinem habitantes ea. r Seruire iusticie. q. d. illud ē leue. s. q non plus laboris requiritur in seruitute dei que ducit ad glām qz in seruitute dya- boli que ducit ad gebennam. s In sanctificatōez. i. ad sanctitatis cōsummatōem: fm illud apocal. xxiij. Scīs sanctificē ad huc. t Cū em serui eētis. Idic ad idem inducit ex virtuosē opis vtilitate: r hoc p compa- ratiōem ad damnū qd est in ope peccati dices: Cū em serui eētis peccati liberi fuistis iusticie. i. spoliati a bo-

no iusticie quod damnū ē maximū: ideo subdit: y Quē ergo fructū tūc habuistis. i. quā vtilitatē. r In qbus nūc erubescatis post penitentiā. q. d. nullā vtilitatē ha- buistis: sed damnū maximū: id subdit: y Nā finis il- loz. i. peccato seruiētū. s Nos ē. s. gebēne: r per oppositū concludit vtilitatē vite virtus ose dicens:

reimūdicie: r iniquitātē ad iniquitātē: ita nūc exhibete membra vīa fuire iusticie in sanctificatōez. Cū ei serui eēt pti liberi fuistis iusticie. Quē ergo fructū hūistis tūc in illis: i quibz nūc erube- scit: Nā finis illoz mors ē. Nūc vo liberati a pecca- to: serui at facti deo: habe- tis fructū vīe in sanctifi- catōez finē vo vitā eternā. Stipēdia ei peccati mors gra at vīa eterna i xpo hiesu dño nro.

Ignoratis fres scia- tentibz em legē loquor

a Nūc vo libera- ti a peccato. p eius dimissioe. b Serui autē facti deo. p iusticie opa- tiōe. c Habe- tis fructū vīe. q duplex. ē. s. gratia i pnti: ideo dicit: d In sanctificatōez. et glām in futuro: ideo subdit:

e Finem vo rē- sed quia de punit- citra cōdignū: ideo subditur: f Stipēdia em peccati mors. r pmiat vīe cōdignū s cōside- ret opus meritori- um in qm proce- dit ab homie ita qd gra pcurrit cuz ius- ticia: ideo subdit:

s Grā at dei rē. in xpo iesu dño nro. i. p ihm xpm media- torē nostrz. In. ca. vj. vbi dicit in postilla: Cū em serui eētis peccati liberi fuistis iusticie.

Hoc quod dicit: Cū em serui eētis peccati liberi fuistis iusticie. sic videt exponēdū. Illi em qui se fu- peccati ex diuturna cōsuetudine credūt se iā nō eē obligatos iusticie eo mō quo dicit bieri. ij. ca. A seculo cō- fregisti iugū dixisti non seruiā. i. libera sum. Decipitur em bō credens se libertate agere quicqd vult sine freno legis put infra. ca. ij. in postilla rē. In eodē ca. vbi dicit in postil. Sed qz de punit citra cōdignū: id subdit: Stipēdia em peccati mors ē.

Apostolus punitōnem peccati stipēdiū nomiauit Stipēdiū. n. dicit stipēdia. i. substātia ponderan- da. Antiquitus em poti? pōderabaf pecunia que militātibz p prima tribuebat qz numeraret: id dicit: Stipēdia peccati mors. vt morte peccato non immer- ta illatā demonstraret. Stipēdiū em p ope dyabolice militatōnis vt debitū reddīt nō donat. gratia vo nisi gra- tis detur gratia nō est. Unde qz ipa boīs bona merita dei munerā sunt quibus cuz vīa eterna reddīt quid nisi gra- p gratia reddīt cū ipa merita ex gratia sint. Voluit ergo dicere stipēdiū iusticie vīa eterna: s maluit dicere gratia dei vīa eterna: qz eadē merita quibz reddīt non a nobis sunt sed in nobis a deo facta sunt p gratiam. hoc ex glōza in hoc loco.

Ignoratis. Postqz apls Ca. vij ondit virtutē fidei xpi in peccatoz dimissioe. hic idem ondit in legis cessatiōe. Et diuidit in duo: Primo ondit ppositū: scdo concludit q in xpo sit firmē pmanendū: ca. sequēti. Prima ad huc in duas: pzo ondit legis cessatōem: scdo circa hoc remouet errorē: ibi. Quid ergo dicemus. Pria ad huc in duas: prio pbat ppositum scdo declarat quoddā suppositū: ibi. Cū em eēm? Circa p- mum sciēdū q lex mosaica fuit imperfecta respectu noue le- gis: qz stat? illi? ppli fuit qsi status puerilis: gal. ij. Lex pe- dagogus nō fuit in xpo. adueniēte vo statu viri cessat pu- erilis: ita adueniēte nona q ē pfectōnis cessauit ver? qstū ad ceremonialia r iudicialia: dicit ergo: a Ignora. fres. q. d. non: cuius cām subdit: b Scitibz em leges loqz. De romais ei credētibz aliq crāt pueri d iudicissimo

Epistola pauli

illi sciebant legē mosaica: aliqui de gentilibus: et illi sciebant legem civilem. c Quia lex in boie dñat quanto tpe viuit. i. scitis q lex mosaica vel civilis habz virtutem coercendi quāto tpe in suo robore manet: et iō ipsa cessante sicut lex mosaica cessauit adueniente lege noua non est amplius obligatoria: et ad hoc inducitur exemplū de muliere que est sub lege viri: q obligatio cessat p mortē viri. vnde si vir resurrexerit nō tenet eum recipere: nisi te cōdēcentia: et cū hoc superueniente nouo cōsensu: et idē iudicium ē de viro sflurgente respectu vris: qz in hoc ad patriā iudicant: et hoc ē qd dicit: Nam que sub viro est mulier etc. et per hanc ex dicit vbi ibi.

qz lex in boie dñat quanto tpe viuit. Nam q sub viro est mulier: viuente viro alligata ē legi. Si autē mortuū fuerit vir ei: soluta ē a lege viri. Igitur viuente viro vocabitur adultera: si fuerit cum alio viro: si autē mortuū fuerit vir eius: liberata ē a lege viri: vt nō sit adultera: si fuerit cum alio viro. Itaque fratres mei et vos mortificati estis legi p corp⁹ xpī vt sitis alteri q ex mortuis resurrexit: vt fructificet deo. Cū em̄ essemus in carne passiones pctōz q p legē erant

qz lex in boie dñat quanto tpe viuit. Nam q sub viro est mulier: viuente viro alligata ē legi. Si autē mortuū fuerit vir ei: soluta ē a lege viri. Igitur viuente viro vocabitur adultera: si fuerit cum alio viro: si autē mortuū fuerit vir eius: liberata ē a lege viri: vt nō sit adultera: si fuerit cum alio viro. Itaque fratres mei et vos mortificati estis legi p corp⁹ xpī vt sitis alteri q ex mortuis resurrexit: vt fructificet deo. Cū em̄ essemus in carne passiones pctōz q p legē erant

cit: v Quid dicitur lex peccati. i. sequitur ne ex dictis nris q lex sit cā peccati: et Absit. i. nō sequitur hoc qd probat. Ad cui⁹ intellectū sciendus q pctm̄ non videtur nisi in q̄tum cognoscatur ee malū. fm̄ enī q dicit dō. null⁹ intendēs malū opat sed bonū: igit illud q qd peccatū cognoscatur ee malū nō est p se causa peccandi sed magis est per se causa vitandi peccatum lex autem vetus est ē bñdō: qz an ei⁹ datōnem ex p̄suetudine peccandi lex naturalis in cordibus boim sic erat obfusata q militare putabatur licita q tamen p se erat mala: et maxime circa actus interiores aie: ppter qd data fuit lex ad cognitōnem clarioz illi p̄lo d quo xps erat nascaturus: ppter quod erat p̄ ceteri instruid⁹. qz debebat vigere sp̄ali scitate. Lex igit nō ē cā pcti p se. hui⁹ deductōnis ap̄lis ponit virtutē. s. q lex dat peccati cognitōnem dices. v Sz pctm̄ nō cognouit ee malū salte in multis ppter obfuscatōnem legis nalis. Et loquitur ap̄lis in p̄sona generalit̄ sic obfuscati. 3 Nisi p legē q fuit data ad quidam legis naturalis renouatōnem. Et poit exemplū de actu interioris peccati. d. a Na p̄cu. nesciebā. sup ple pctm̄ ee lz hoc exprimat in aliquib⁹ libris: nō tñ est de textu: nec in libris correctis: sed qz subintelligendū ē: aliq̄ doctores posuerūt illud i glo. in lineari q post ea p ignorantia scriptoz inserta ē tertui. b Nisi lex di. non concupisces. Et. xx. in hoc phibens actus interiorē respectu mali. c Occasione autē. Dic p̄nter oñdit q lex aliquo modo fuit occasio peccati et pte nra: vno modo ab interiori: qz hō appetit libertatē et frequenter in hoc decipit credēs ee libertatē agere quicquid vult sine freno legis: qd tñ ē destructio libertatis fm̄ phm: et iō homo nitit in vetitū: ppter qd p legē concupiscentia pbibentē: concupia fuit in p̄m exercitata. Alio modo ab exteriori: remon. n. p tēctationem magis nitit tēctare boies qui sūt in statu sanctori: ppls autē ist⁹ p susceptōnem legis in statu sanctori fuit positus: deu. iiii. Que ē alia gens sic indyta vt habeat ceremonias iustaq; iudicia et vniuersam legem etc. ppter quod post legē datam temō magis conabatur in concupiscentia exercitate et hoc ē qd dicit: c Occa. autē ac. duob⁹ dictis modis. d Pctm̄. i. concupia q dicitur pctm̄ eo q est cā pcti eodē modo quo sol dicitur calid⁹ qz ē cā caloris. e Per mādātū. i.

et in corde eorum scribatur ea: et non in tabulis lapideis vel in chartis. Per hoc autem quod dicit dominus: Fecimus novum: retractauit prius quod fuit datum antiquis patribus: putat reducatur beatus viii. v Quid ergo dicemus. Dic remouet errores occasione predictorum incidentē: ex hoc enim quod ap̄lis legem

opabatur in membris nostris: vt fructificarent morti. Nunc autē soluti sumus a lege mortis in qua detinebamur: ita vt seruiamus in nouitate spiritus et non in vetustate literę. Quid ergo dicemus? Lex peccati est absit. Sed peccatum non cognouimus nisi per legem. Nam concupiscentiam nesciebamus: nisi lex diceret: Non concupisces. Occasione autē accepta: peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat: ego autē vivebam sine lege aliquando. Sed cum

veterez vocauit legē mortis: pot set aliq̄s credere q illa lex fuit mala: sicut credidit manichęus. d. q a dyabolo fuit data: et iteo hūc errorē fmo uet ap̄lis oñdes primo q non fuit mala: scdo q fuit bona: ibi. Lex qdem sc̄ta. et tercio agit de lege fomitis occasione bibita: ibi. Video aliaz legē. Prima ad bucin duo. primo oñdit q lex non est cā mali: scdo q ē ei⁹ aliquo modo occasio peccati: ibi. Occasione autē. Circa primū dicit: v Quid dicitur lex peccati. i. sequitur ne ex dictis nris q lex sit cā peccati: et Absit. i. nō sequitur hoc qd probat. Ad cui⁹ intellectū sciendus q pctm̄ non videtur nisi in q̄tum cognoscatur ee malū. fm̄ enī q dicit dō. null⁹ intendēs malū opat sed bonū: igit illud q qd peccatū cognoscatur ee malū nō est p se causa peccandi sed magis est per se causa vitandi peccatum lex autem vetus est ē bñdō: qz an ei⁹ datōnem ex p̄suetudine peccandi lex naturalis in cordibus boim sic erat obfusata q militare putabatur licita q tamen p se erat mala: et maxime circa actus interiores aie: ppter qd data fuit lex ad cognitōnem clarioz illi p̄lo d quo xps erat nascaturus: ppter quod erat p̄ ceteri instruid⁹. qz debebat vigere sp̄ali scitate. Lex igit nō ē cā pcti p se. hui⁹ deductōnis ap̄lis ponit virtutē. s. q lex dat peccati cognitōnem dices. v Sz pctm̄ nō cognouit ee malū salte in multis ppter obfuscatōnem legis nalis. Et loquitur ap̄lis in p̄sona generalit̄ sic obfuscati. 3 Nisi p legē q fuit data ad quidam legis naturalis renouatōnem. Et poit exemplū de actu interioris peccati. d. a Na p̄cu. nesciebā. sup ple pctm̄ ee lz hoc exprimat in aliquib⁹ libris: nō tñ est de textu: nec in libris correctis: sed qz subintelligendū ē: aliq̄ doctores posuerūt illud i glo. in lineari q post ea p ignorantia scriptoz inserta ē tertui. b Nisi lex di. non concupisces. Et. xx. in hoc phibens actus interiorē respectu mali. c Occasione autē. Dic p̄nter oñdit q lex aliquo modo fuit occasio peccati et pte nra: vno modo ab interiori: qz hō appetit libertatē et frequenter in hoc decipit credēs ee libertatē agere quicquid vult sine freno legis: qd tñ ē destructio libertatis fm̄ phm: et iō homo nitit in vetitū: ppter qd p legē concupiscentia pbibentē: concupia fuit in p̄m exercitata. Alio modo ab exteriori: remon. n. p tēctationem magis nitit tēctare boies qui sūt in statu sanctori: ppls autē ist⁹ p susceptōnem legis in statu sanctori fuit positus: deu. iiii. Que ē alia gens sic indyta vt habeat ceremonias iustaq; iudicia et vniuersam legem etc. ppter quod post legē datam temō magis conabatur in concupiscentia exercitate et hoc ē qd dicit: c Occa. autē ac. duob⁹ dictis modis. d Pctm̄. i. concupia q dicitur pctm̄ eo q est cā pcti eodē modo quo sol dicitur calid⁹ qz ē cā caloris. e Per mādātū. i.

cit: v Quid dicitur lex peccati. i. sequitur ne ex dictis nris q lex sit cā peccati: et Absit. i. nō sequitur hoc qd probat. Ad cui⁹ intellectū sciendus q pctm̄ non videtur nisi in q̄tum cognoscatur ee malū. fm̄ enī q dicit dō. null⁹ intendēs malū opat sed bonū: igit illud q qd peccatū cognoscatur ee malū nō est p se causa peccandi sed magis est per se causa vitandi peccatum lex autem vetus est ē bñdō: qz an ei⁹ datōnem ex p̄suetudine peccandi lex naturalis in cordibus boim sic erat obfusata q militare putabatur licita q tamen p se erat mala: et maxime circa actus interiores aie: ppter qd data fuit lex ad cognitōnem clarioz illi p̄lo d quo xps erat nascaturus: ppter quod erat p̄ ceteri instruid⁹. qz debebat vigere sp̄ali scitate. Lex igit nō ē cā pcti p se. hui⁹ deductōnis ap̄lis ponit virtutē. s. q lex dat peccati cognitōnem dices. v Sz pctm̄ nō cognouit ee malū salte in multis ppter obfuscatōnem legis nalis. Et loquitur ap̄lis in p̄sona generalit̄ sic obfuscati. 3 Nisi p legē q fuit data ad quidam legis naturalis renouatōnem. Et poit exemplū de actu interioris peccati. d. a Na p̄cu. nesciebā. sup ple pctm̄ ee lz hoc exprimat in aliquib⁹ libris: nō tñ est de textu: nec in libris correctis: sed qz subintelligendū ē: aliq̄ doctores posuerūt illud i glo. in lineari q post ea p ignorantia scriptoz inserta ē tertui. b Nisi lex di. non concupisces. Et. xx. in hoc phibens actus interiorē respectu mali. c Occasione autē. Dic p̄nter oñdit q lex aliquo modo fuit occasio peccati et pte nra: vno modo ab interiori: qz hō appetit libertatē et frequenter in hoc decipit credēs ee libertatē agere quicquid vult sine freno legis: qd tñ ē destructio libertatis fm̄ phm: et iō homo nitit in vetitū: ppter qd p legē concupiscentia pbibentē: concupia fuit in p̄m exercitata. Alio modo ab exteriori: remon. n. p tēctationem magis nitit tēctare boies qui sūt in statu sanctori: ppls autē ist⁹ p susceptōnem legis in statu sanctori fuit positus: deu. iiii. Que ē alia gens sic indyta vt habeat ceremonias iustaq; iudicia et vniuersam legem etc. ppter quod post legē datam temō magis conabatur in concupiscentia exercitate et hoc ē qd dicit: c Occa. autē ac. duob⁹ dictis modis. d Pctm̄. i. concupia q dicitur pctm̄ eo q est cā pcti eodē modo quo sol dicitur calid⁹ qz ē cā caloris. e Per mādātū. i.

Ad Romanos

plegē q̄ frequēter mandatū dī eo q̄ p̄tinz dei mādata
f. Opatū ē in me oēm p̄cupiam. i. augmētabat in me
incentiū peccādi. g. Mā p̄ctm. i. p̄cupia. h. Oc
casioe accepta p̄ mādatū. modis dictis. i. Sedu
xit me. trabēdo me ad p̄sensū p̄cti mortāl. k. Et p̄

illd occidit. me
inducendo ad
op. l. Ita
q̄ lex. Post q̄ a
postol. ostendit
legē nō malā. h
ondit eā eē bo
nam. r. p̄rio fa
cit. p̄positū. secū
to remouet ob
iectōem in p̄tra
riū. ibi. Quid ē
Circā p̄mū di
cit. l. Itaq̄
lex q̄ scā. qd̄ sta
tim redarat. qz
intētio legis est
boies facere bo
nos. r. etbi. Lex
vetus ē b̄mōi qz
ordīabat boies
ad deū p̄ p̄ce
pta ceremoniā
lia: iō subditur
m. Et manda
tum sanctū. Al
lud em̄ sanctuz
dicat qd̄ ad dei
cultū ordinat.
item ordinabat

iuste viuere ad p̄mū p̄cepta iudicialia: p̄ter quod
subdit: n. Et iustū. itez ordinabat boiem ad sc̄ipm
p̄ moralia p̄cepta: de quibz subdit: Et bonū. o. Qd̄
dic. n̄r remouet quandā obiectōem in cōtrariū:
scdō cōfirmat suū. p̄positū. ibi. Sc̄m. aut. Primo em̄
fiat obiectōem. possit em̄ aliq̄s dicere: lex sit bona
fm̄ se r. absolute: tñ mala ē etiaz p̄ se boi lapsō in quo ē
carnis ad sp̄m̄ rebelilo que p̄ legē exatā vt dcm̄ ē: qz
sicut lz vini sit absolute bonū tñ malū ē febricitati: et
hoc est qd̄ dicat: o. Quod ē bonū ē in se. f. lex. Mi
bi factū ē mors. n̄r hoc remouet. d. p. Absit. Mō
em̄ sile ē de vino: qz vini p̄ se r. directe augmētāt calo
rem febrilem: r. sic malū ē febricitati: lex autē p̄ se non ē
febricitatiua cōcupie s̄ magis rep̄ssiuā. p̄ter qd̄ tal ex
citatio puenit ex bois malicia r. demonis nequitia: vt
dcm̄ ē: p̄ter qd̄ lex ex hoc nō p̄t dici mala: sicut aliq̄n
ex bono actu alicuius ali? ex sua malicia scandalizat:
nec ex hoc opans bonū vel ei? actus peiorat: nisi face
ret intētiōne aliū scandalizandi: r. tñc actus ei? ex tali
intētiōne eēt malus: dī igif: p. Absit. f. legē eē ma
lam p̄ se boi lapsō. q. S̄ p̄ctm. i. p̄cupia. r. At
appeat p̄ctm. i. vt appareat mala. s. Per bonuz. i.
per legem. quia opposita iurta se posita magis elu
cescunt. t. Operatum est mihi mortem. idest
ip̄a p̄cupia ex malicia bois r. nequitia demonis duxit
me ad p̄ctm̄ mortale. y. Et fiat supra modū pec
cans peccatū. i. ip̄a p̄cupia exatata inducens ad p̄ctm̄
r. Per mandatū. i. p̄ legem occasionaliter tñ solū ita
qz dī: Dic vt fiat. r. li vt non teneat causaliter: quia
lex p̄ se non exatāt p̄cupiam: s̄ p̄secutiue tñ: qz ad da
tiōne legis secuta ē p̄cupifectie exatatio p̄ maliciā bo
minis r. nequitia demonis. y. Sc̄m. em̄. Dic apls
p̄firmat suū. p̄positū p̄ testimoniū legis natural: r. hoc
dupl: primo in malis: scdō in bonis: ibi. Inuenio igi
tur. Ad cūdentia hui? sciendū qz lex scripta diuinā vel
būana ē quedā determinatio legis natural: r. iō si ē le
gi naturali p̄sona bona est sicut p̄clusio que primis p̄
cipis p̄cordat: r. minor. p̄positio q̄ accipit sub maiori

bñ accipit. Itē aduertendū qz in boie ē duplex p̄. f. rō et
sensualitas q̄ aliter noiant sp̄us: r. caro: r. bō interior: r. ex
terior. p̄ rōnem vō bō ē bō p̄ quā distinguat a butis: p̄ter
metaph. Aialia imaginationibz r. memorijs viuūt: bō vō
rōne r. intellectu: p̄ter qd̄ illud qd̄ agit bō vel fm̄ dictam

ago: f. qd̄ odio malū: illud
facio. Si aut quod nolo il
lud facio: p̄sentio legi qm̄
bona ē. Nūc aut iā nō ego
opor illud: f. qd̄ habitat i
me p̄ctm̄. Sc̄o. n. qz non
habitat in me hoc est in
carne mea bonū. Mā velle
adiacet mihi: p̄ficere aut
bonū inuenio. Mō em̄ qd̄
volo bonuz hoc facio: f. qd̄
nolo malū hoc ago. Si aut
quod nolo illd facio iaz nō
ego opor illud: f. qd̄ hitat i
me p̄ctm̄. Inuenio igif le
gem volēt mihi facere bo
nū: qm̄ mihi malū adiacet
Cōdelector ei legi dei. fm̄
interiore hominē. C. Uideo

recte rōnis illd dī
p̄rie agere vel vel
le: qz illd agit in q̄n
tum bō: illd aut qd̄
agit vel vult seq̄ns
impulsuz sensuali
tatis non dī. p̄rie
agere vel velle: q̄a
nō puenit ei fm̄ qz
bō s̄ put puenit ei
butis. Istis igitur
suppositis fit talis
rō: illa lex est bona
que p̄hibet seq̄ cō
cupifcentiā carna
lem seu sensualita
tē: qz in hoc ē cōfo
na legi naturali: lex
at mōsaica ē b̄mōi
dicens: Mō concu
pifces: vt dcm̄ ē. s.
g. r. hāc autē finiaz
ponit apls intrica
te r. diffuse dicens:
y. Sc̄m. em̄ q̄a
lex sp̄ialis ē. i. ordi
nans boiem ad se
quendū instinctuz
sp̄is vel rōnis.

3. Ego aut carna
lis sum. i. sequēs carnis seu sensualitatis impulsū. r. loq̄
tur apls vt. s. dictū ē in p̄sona generis būani lapsū: in quo
plures sunt sequētes impulsū sensualitatis q̄ ratiōnis
a. Venūdatus sub peccato. f. primo p̄ parentū p̄ q̄s ge
nus būanū incurrit rebeliōne carnis ad sp̄m̄: iō sequitur
b. Qd̄ em̄ opor. sensualitate sequēs. c. Mō intelligo
i. intus nō lego p̄sonas dictamini legis natural: s̄ magis
p̄trariās. d. Mō em̄ qd̄ volo bonū. fm̄ rōnis dictamē
e. Hoc ago. impeditus sensualitatis impulsū: f. S̄
quod odi malū. fm̄ rōnem. g. Illud facio. tracta sen
sualitate. h. Si aut quod nolo. fm̄ rōnem. i. Illd
facio. tractus p̄ sensualitate. k. Cōsentio le. qm̄ bo. est
qz p̄hibet illud quod ē odibile fm̄ dictamē rōnis recte.
l. Nūc aut iā nō ego opor illud. qz nō opor illud fm̄ qz
bō fm̄ qz butū vt dcm̄ ē. s. m. S̄ quod habi. in me
p̄ctm̄. i. p̄cupia que dicat p̄ctm̄ mō supradicto: qz impellit
ad hoc opandū. n. Sc̄o. n. p̄p̄tiam rebeliōnis
carnis ad sp̄m̄. o. Quia n̄ ba. in me. hoc ē i carne mea
p̄ bonū. i. inclinatio ad bonū s̄ magis ad oppositum r.
dicat: p. In carne mea. f. corruptibili r. corrupta p̄ pec
catū ade: qz talis inclinatio mala nō fuit in carne būana.
p̄ statu innocētie. vel aliter: q. In carne mea. q. d. iur
alia pte mei. f. in rōne non est inclinatio ad malū s̄ ad bo
num. Mō em̄ ad optima resp̄cat. iō subditur. r. Mā
velle. f. bonū. s. Adiacet mihi. fm̄ rōnem. t. Per
ficere aut bo. nō inuenio. p̄ter sensualitate impediētē.
v. Mō em̄ quod volo r. exponatur vt p̄ri. qz repetitio ē
eiusdem snie ad maiore assertōnem. r. Inuenio igif
legē. Dic ondī idē p̄ testimoniū legis nalis in bonis: cui
p̄cordat lex p̄cipiēdo illa que bō vult r. agit sequendo di
ctamen recte rōnis: vt deū colere: parētes honorare r. bu
iusmodi: r. hoc ē quod dī: r. Inuenio igif legem. f. cō
sonam. y. Mibi volenti fa. bonū. fm̄ legis natural: di
ctamen. 3. Qm̄ mihi malū adiacet. qz magis p̄mpt
ē bō ad p̄ficiendū malū in ope q̄ bonū. p̄ter corruptōnem
nature. a. Cōdelector em̄ legi dei. i. cōcordo. b.
Sc̄m. in. boiem. i. fm̄ nāle rōnis dictamē: qz rō dī bō in
terior: r. sensualitas exterior. c. Uideo aut aliā. Dic

Epistola pauli

habita occasio ex dictis de lege naturali & diuina detri-
nat d lege fomitis cuius primo malicia ostendit: scdo ab eo
liberari petiti. Infelix ego ho. Circa primu ostendit eius
malicia p hoc qd no e legi naturali: s; magis p traria
z id non d; lex nisi p modu tralatōnis: nā bona ad mala
trāfferim? sicut d;
bon? latro. v. me
tappy. z hoc mō le
ges tyānoz leges
dicunt: z sic e de
ge fomitis de q di-
cit: c. Uideo at
legē aliā in mēbris
meis. i. inclinatioes
q ducit mēbra tan-
q ligata ad mala:
z sic dicit lex a ligā-
do. d. Repu-
gnan. le. me. mee.
i. legi nali q impf-
sa e menti. e

Et captiuante me
in le. pcti. p osuctu
dine peccadi q tenz
boiem in pcto sicut
captiuū i carcere.

aut aliā legē in mēbris me-
is repugnantē legi mentis
mee: z captiuantē me i lege
peccati q ē i mēbris meis
Infelix ego ho: qd meli-
berabit te corpe mortu h?
S; a dei p iesum xpm dñm
nrm. Igit ego ipe autē se-
uio legi dei carne autē legi
peccati. Ca. viij.

Nihil nūc dānatōis
ē his q sūt in xpo ie-
su: q nō fm carnē ābulant.
Lex em spūs vite i xpo iesu

f Infelix ego ho
Dic dñr petie libe-
rari dicens in psona gēteris būani: Infelix ego ho p cor-
ruptōem nature. s. Quis meli. de cor. mor. b. non di-
cit te corpe absolute: qz facit ad britudinem aie q nō erit
pfecte bta donec fuerit suo corpi reunita: s; dicit: De cor-
pore mortis hui: qz sci resurgent in corpe immortali: z re-
spondet apls: b. S; a autē dei p iesum zc. qz in pñti libe-
rat a lege fomitis in qstū est culpa. vñ z in renatis per ba-
ptismū primi motus nō sūt culpa: s; solū pena z exerce de
virtutis mā: in futuro vō liberabit etiā a lege fomitis in
qstū ē pena qñ reformabit corpus būilitatis nre confi-
gurati corpi claritatis sue: Phil. iij. Ex p dicitis igit p d-
dit: i. Igit ego ipe. in vita pñti. k. Vete ser. legi
dei. i. fm inclinatioem rōnis. l. Carne autē. i. sequen do
carnis iudicatōnem: Legi pcti. Ca. viij.

Nihil nūc dānatōis
ē his q sūt in xpo ie-
su: q nō fm carnē ābulant.
Lex em spūs vite i xpo iesu

ambulantū fm spm z fm impetū carnis: ibi. Qui est
Circa primu ostendit qd fm nullū rps null saluat nisi
p xpm: Act. iij. nec etiā aliū nomē sub celo dati ē boi-
bus in q oporteat saluos fieri. Ista aut sal? duplr pōt
boib? applicari: vno mō p fidē: z sic p xpm saluabatur

pres veteris te-
stamēti. i. p fidē
xpi venturi: ali-
quid em anteq
sit in effectu bñ
mouet fm actū
aime: sicut finis
mouet agentē.
credere vō est a-
ctus aime. alio
mō applicat p
sacra boib? ac-
bibita q sūt nre
iustificatiōis in-
strumēta sepa-
ta tñ: sicut chiz
edificatiōis ma-
terial artefex est
cā efficiens pn-
cipal: man? q
instit alis diu-
cta: securis vō
separata: sic in sa-
liberavit me a lege pecca-
ti z mortis. Nā qd impos-
sibile erat legi in q infirma-
bat p carnē: te filiū suum
mittēs in silitudinē carnis
pcti: z d pctō dānavit pec-
catū i carnē: vt iustificatiō
legis i pleret i nob: q nō fm
carnē ābulam? s; fm spm.
Qui em fm carnē sūt que
carnis sūt sapiūt: q vō fm
spm: que sūt spūs sentiūt.
nā prudētia carnis mors
est: p p dētia autē spiritus

ctificatione p grām vritas ē efficiēs principalis: būani-
tas xpi sicut instrū pñctū: fact vō noue legis sicut in-
strumēta sepaata recipientia ad hoc virtutē a deo medi-
ante būanitate xpi: sicut securis agit in edificatiōe per
motōnem artificis mediante manu q ē instrū cōiun-
ctum: talis aut virt? dei seu actio nō fuit in sacris vete-
legis q nō poterat habere virtutē talē ab būanitate
xpi vctura: qz cā effectiua nō est posterior suo effectu: z
hoc ē qd d;: s. Nā qd impos. erat legi. i. sacris le-
galib? efficacia dicta carētib? b. In q infirmabat.
i. lex vet? qz in hoc erat impfecta: p qd facta uli? ege-
na dicitur z infirma: Gal. iij. i. Per carnē. qz mu-
dabat corporaliter tñ tollēs quas dā irregularitates p-
bibitēs ingressum templi dngētes ex tactu mortui z
bimōi: ppter qd dicunt iusticie carnis. Hebre. viij.
k. De? si. su. mit. in sil. car. pcti. qz aff ipst carnē pas-
sibile tñ nō peccatrice. l. Et de pctō. i. de seipō factō
hostia p peccato: sicut dicit Ale. iij. Peccata populi
mei comedēt. qz sacerdotes p peccato hostias come-
debāt. in. Dānavit peccati. i. dicit p sua passioz
n. In carnē. i. in boie fm illud ps. Recordat? ē qz ca-
ro sūt. o. Uti iustificatiō legis. i. pmissa in lege que
grām iustificantiē pmittebat s nō d;erebat. p. Im-
pleret in nobis. i. in renatis p baptisimū grām consere-
tem p virtutē a xpo veniata: vt dcm ē. b. Qui nō
fm car. s; fm spi. ābulam? p bona opa: quia fides sine
opib? nō sufficit ad salutē cū sit mortua. r. Qui. n.
fm carnē. Dic ponit distinctio int ambulātes fm car-
nem z fm spm. z diuidit in tres pres: primo ponit bec
distinctio: scdo vni? ptis imitatio: ibi. Vos aut. tercio
infert p dūso: ibi. Ergo frēs. Primo. n. ponit distin-
ctio qstū ad iudiciū: cū dicit: r. Qui. n. fm carnē
sūt. ābulātes: q. Que carnis sūt sapiūt. i. carna-
lia bona iudicat meliora spūalibus bonis: erroneū
sicut lingua febricitantis infecta cholera amara: ea q
sūt dulcia iudicat amara: qlis ē em vnusquisq? talis fi-
nis sibi videt. y. etby. t. Qui vō fm spm. sup. ābu-
lant. v. Que se spi. sentiūt. spūalia bona carnalib?
pōnētes: sicut lingua bñ disposita bñ iudicat d; sapo-
rib?: scdo ponit distinctio inter eos qstū ad effectū: cū
d;: r. Nā prudētia carnis. qd qd bona carnalia cau-
te scit in q rere z pferi. y. Dors ē. i. morte efficit cul-
pe z gehēne z aliqñ nature: qz carnali viuetes frequē
cū? alijs moriunt. 3. Dñ. aut spūs. qd qd spūalia

Ad Romanos

bona discrete querit & psequit: a **Vita** & par. i. me
ret vitā grē in pnti: & pace glie in futuro ubi em pfecta
par b' co q' appetit totalit quietat. b **Qm** sapia
car. inimi. ē deo. rebellās ei? mādati: iō subdit: c
Legi. n. de nō ē subiecta: & p' nōs nec ipi deo. d

Mec em potest.
p' qd dicit sal
uator math. vj.
Nemo pot du-
obus dnis ser-
uire. f. cōtrarijs
sicut ē in iposi-
to. e **Gos**
aut in carnē nō
estis. **Hic** ponit
vni? p'is imica-
tio. f. ambulati-
ōnē fm spm: qz
d' : **Gos** aut in
carnē nō est. i.
de nō debetis.
f **Gz** in spū. qz
reiatū est: p' ba-
ptismū ex aq' et
spūfacto: **Job.**
iii. g **Si** tñ
spū. de ba. in vo-
bis. p'fuerādo
in grā p' bap-
tismū accepta: qd
d' ad excluden-
dū eos q' p' ba-
ptismū ad vomi-
tum reuertunt
de quib' subdit

"vita & par. b **Qm** sapia car-
nis in unica ē deo. **Legi** em
dei nō est subiecta: nec enī
pōt. **Qui** aut in carne sē deo
placere nō pnt. **Gos** at in
carnē nō estis: f' hī spū: si tñ
spūs dei habitat i vobis. b **Si**
qs aut spm xpi nō hz: hic nō
ē ei? **Si** aut xps i vob est:
corp' quidē mortuū ē p'p't
pctm: spūs vō vivit p'pter
iustificatōem: q' si spūs ei?
q' suscitau' ihm a mortuis
habit i nob: q' suscitauit ie-
sum xpm a mortuis vivifi-
cabit & mortalia corp' v'ra
p'pter inhabitantē spm eius
in vob. **Ergo** frēs debito-
res sum' nō carni vt fm car-

b **Siquis** aut spm xpi nō hz. qz cōdidit a grā. i
hic nō est eius. f. memb' merito: lz aliq' sit numero.
k **Si** aut xps in nobis est. p' grām. l **Corpus** qui-
dem mortuū ē. p'pter peccatū. i. id est moriendi necessi-
tati subiectū. p'pter ade peccatū. q. d. bec mortalitas nō
impedit bitatōnem xpi in nobis p' grām: qz lz repara-
tio humane nature p' xpm facta sit sufficienter q' tū ad
corpus & aiām: tñ ordinate nobis dat: qz sicut xps ha-
buit primo corp' passibile: & p' surrexit ad vitā imor-
talem: ita & fideles qui sūt ei? mēbra sibi confirmātur
p' gratiam iustificatōem aiām: lz ad huc hnt corp' passi-
bile: s' in cōsummatione finali in duet immortalitatez
glie et redūdātia glie ad corp': & hoc ē quod dicit:
m **Spūs** vō vi. p'pter iustificatōem. p' grām in pnti.
n **Si** spūs eius. i. dei patris. n **Qui** suscita. i.e.
xpm a mor. ha. in nobis. p' gratie p'fuerantiam. o
Qui suscit. i.e. xpm. i. fil' suscitabit nos ad vitā imor-
talem. p' **Ego** frēs. **Hic** cōcludit intentū. f. q' fide-
les debēt obedire spūi & nō carni: & hoc ē qd d' : **Ergo**
frēs rē. & p' ex dictis lra vsq' ibi: q **Si** aut spū scā
car. mortificaueritis. appetitū sensitiuū p' rōnem viri-
liter restringendo. r **Quieris**. vitā grē & postea glo-
rie. s **Quicūq'** em. **Postq'** ap'ls ondit fructus ad-
belsionis ad xpm q' tū ad euasidēem mali: hoc idē ostē
dit q' tū ad p'ficutōnem boni: & diuidit in duo: pmo
declarat hui' boni magnitudinē: scdo eius certitudiez
ibi. **Quid** ergo dicemus. **Prima** ad huc in duo: pmo
ostēdit magnitudinē hui' boni q' tū ad hūbitū: scdo
q' tū ad actū meritorū: ibi. **Sicut** aut. **Prima** in duo:
primo declarat ppositū in habitu grē: scdo in bitu glie
ibi. **Si** aut filij. **Circa** primū sciendū q' sicut de? p' influ-
rum generalem mouet creaturas ad p'ficiones suas
naturales: sic p' influū spālem mouet creaturā rōna-
lem ad bonū sup'naturale: & talis influus a doctoib'
vocat' instinctus diuinus: & ē prima pparatio et parte
dei ad habitū grē consequēdū: hnc aut instinctum qui
est quedam motio diuina aliqui sequitur et sic accipi-
unt gratiam: alij autem repellunt illum: et sic habitu &
gratie nō consequuntur: **Quum** igit ad recipiētes dicit

s **Quicūq'** em spū dei agunt. motionē dictā sequendo:
& in hoc regunt meliori principio q' sit bñana rō: fm q' di-
cit p'ho in fili de bñ fortunato: ca. de bona fortuna. t **Hi**
sūt filij dei. i. habitū gratie psequit p' que sunt filij dei ado-
ptiui: & benedict: **Quicūq'** em spū dei agunt rē. qz diuin'

instinctus nulli de-
ficiat in vita presen-
ti: & iō qui habitus
grē non consequit
sibi merito impu-
tat: qz cōsensu di-
cto instinctui ē vlti-
ma dispositio ad g-
tiaz habitualē que
facit dei filiatiōnem
iō subdit v
Nō em accepistis
spū. ser. itez in timo-
re. sicut in ver. lege:
que fuit lex timor?
t **S** accē. spiritū
adop. filiorū. p' ba-
bitū gratie. y
In quo clamam?
i. de invocare possi-
mus. z **Abba**
pater. duo sūt noia
significantiā idē
vniū bebraicū alte-
rum latinū: ad desi-
gnandū duplicē dī
pateritatem: vna
cōis bonis et mal:
qua pat' ē oim per
creatōnem. alia est

nem vinam? **Si** em fm car-
nē viceritis moriemt: si at
spū scā carnis mortificau-
eritis: viuetis. **Quicūq'** ei
spū dī agūt: hī sūt filij dei.
Nō em accepistis spm ser-
uitutis itez in timore: sed
accepistis spm ad optiōnis
filiorū: in q' clamam' abba
pater. **Ipe** em spūs testio-
nium reddit spiritui nro
q' sum' filij dī. **Si** at filij? &
heredes: heredes qd d' dī co-
heredes at xpi: si tñ cōpati-
mur: vt & p'gificemur. **Ex**
istimo ei q' nō sunt p' digne
passiones hui' t'pis ad fu-
turaz gloriā q' reuelabitur
in nobis. **Nāz** expectatio

spālis qua pater est iustoz p' gratie adoptōez: de qua ad-
huc subditur: a **Ipe** spūs. f. scis qui est tercius in tri-
nitare psona. b **Testimonium** reddit spū nro q' filij
dei sumus. **Et** em nullus sciat via bñana fē eē filij dei per
gratie adoptōem: tñ hoc pōt scire p' spū sancti reuelatō-
nem: & hoc mō sciat ap'ls de seipō & alij quibus facta est
filiis reuelatio: fm q' dicit. j. **Cor.** ij. **Nō** accepim' spiritū
huius mūdi: s' spm qui ex deo ē vt sciamus que a deo dona-
ta sūt nobis. **Nōt** hoc etiam aliter exponi: qz spū sanctus
signis & miraculis reddit testimonium de veritate catholice
fidei: p' quam efficiamur filij dei adoptiui. c **Si** aut filij
dic' p'nt ostendit q' per adhesionē ad christū habitū glie
cōsequimur sub conditione tñ: & ideo pmo ostēdit: scdo
ad illā conditōem inducit: ibi. **Existimo**. **Circa** primū di-
cit: c **Si** aut filij. f. adoptiui sumus p' habitū gratie:
d **Et** heredes. p' cōsequens crimus p' habitū glorie. be-
reditas em stabilitatem importat filij et habitus maxime
glie. tenet aut dicta cōsequētia: quia filio adoptiui debet
aliqua ps hereditatis p'ne: bec autē hereditas ē ipsa dei
tota habet a quolibet bono non tñ equali: qz vnus ē alio
beator: & hoc mō filijs diuidit. e **Coheredes** aut t'pi
qui ē naturalis filij dei: & sic ptingimus ad glām aic & cor-
poris sicut ipse. f **Si** tñ cōpatimur. tolerādo passioes
vite pntis sicut et ipse: iō subdit: g **Et** et conglozificē-
mur: vt dī **Luce** vlti. **Opportuit** pati xpm & ita intrare in
gloriam suā. h **Existimo** em. **Hic** inducit nos ad hāc
cōditōem: primo rōne: scdo exēplo: ibi. **Scimus** em. **Rō**
aut cōsistit in hoc q' p'ntū incompabiliter excedit meritū
nostrū in tolerātia passionū: p'pter quod patient' sūt meri-
to tolerāde: & hoc ē quod dicit: b **Existimo** em q' nō
sunt condigne. i. equales. i **Passiones** huius t'poris.
Sciendū tñ q' passiones iste dupl' pnt p'siderari: vno mō
vt acceptant a libero arbitrio: & sic loquitur bic ap'ostol?
Alio modo. put spū sanctus mouens liberū arbitriū est
hui' acceptōnis principium: & sic ē ibi meritū de cōdigno:
qz principij meriti ē eiusdem dignitatis cum premio.
k **Nā** expectatio creature. i. boīs qui d' omis creatura
Mar. vltimo: **Predicate** euangeliū. omni creature. i.

Epistola pauli

omni boi: qz conuenit cū angelis p̄ intelligere: cū aialib⁹ p̄ sentire: p̄ uegitari cū plātis: z p̄ eē cū inaiatis: vt dicit gre gorius homelia. xix. z sic p̄ silitudinē est ois creatura.

Reuelationē filioꝝ dei expectat. i. in beatitudine celesti ubi deus clare videt expectat p̄ patriam. **M**anitati em̄. i. passibilitati mori z inuenerationi. **n** Creatura. i. būana nā. o Subic. ē non volēs. i. p̄ peccatus a deo qd non ē volūtariū in nob̄ p̄ pria volūtate. p̄ Sed. p̄ter euz qui subiecit eā. i. p̄ter deū patienter sustinent. q̄ In spe. scz resurrectionis future. r̄ Quia z ip̄a creatura. i. būana natura. s̄ Liberabit a serui. corruptōis z. qn̄ i resurrectione er̄ aie glia fiet immortale corpus.

Samus em̄. i. dicit inducat ad tolerantiā passionū exemplo duplici. p̄ mum ē creaturā irōnabiliū que sūt in continua transmutatiōe quousqz tota natura corpal meliōret cū boie: et p̄ consequens debemus similiter passiones tolerare patienter: ideo dicit: **S**amus em̄ q̄ ois creatura ingemiscit et p̄turit. **H**oc metaphorice intelligit transmutationis variatio: sicut p̄ oppositū. s. p̄ risum p̄ati ei⁹ floritio: scdm̄ exēplum ē ip̄oz ap̄loꝝ qui pleni⁹ ceter⁹ credētib⁹ receper̄t sp̄s sanctū z tñ patienter tolerabant aduersa: z dilationem glorie in spe resurrectionis future: z hoc est qd̄ dicit: **N**ō solum aut̄ illa. s. irōnabilis creatura ingemiscit z p̄turit: **S**ed et nos ip̄i. apli. y Primitias sp̄s bñtes. id est sp̄s sanctū in maiori plenitudine. **z** Et ip̄i intra nos gemimus. exñtes in tribulatiōib⁹. **a** Adoptiōem filioꝝ dei expectātes. i. p̄miū quod reseruat filijs adoptiuis **b** Expectātes. patienter. **c** Redemptiōes corporis n̄ri. qz tñ fiet corp⁹ immortale: z sic redimēt a corruptiōe **d** Spe em̄ sal. fa. sum⁹. z nō re q̄ diu sumus in hac vita: quod p̄bat consequēter dicēs: **e** Spes aut̄ que videt nō est spes. q. d. ex q̄ non videm⁹ deū clare sumus in di expectatione. **f** Sicut aut̄. Postq̄ ostendit bonū qd̄ consequuntur q̄tum ad habitū adherentes ip̄i x̄po: hic p̄nr̄ idē ostendit q̄tū ad actū meritorii: et primo in actu intellect⁹: scdo in actu effectus: ibi. **S**amus aut̄. Circa primū sciendum q̄ ois est exp̄ssio desiderij. et id est actus intellectus preposito tñ actu voluntatis: z qz incerte sūt p̄uidencie n̄re: Sapie. it. id̄ frequenter desideram⁹ z petim⁹: qd̄ tam non sp̄ expediat nobis. vñ etiā paulus petijt amotiōnē s̄i muli. ij. **L**oz. xij. qd̄ tñ non expediebat sibi: p̄ter qd̄ non fuit exauditus: adherētes aut̄ x̄po dirigunt in petendis a deo: z hoc ē qd̄ d̄r: **f** Sicut aut̄. i. cū precedētib⁹ bonis que hēmus r̄po adherēdo habem⁹ etiā ea q̄ sequuntur: **g** Et sp̄s adiuar̄ infirmitatē. nos dirigēdo si adberemus x̄po: qz qui adberet x̄po vnus sp̄s ē cū ip̄o. **b** Nā quid orem⁹ sicut oportet. i. sicut exp̄diēs ad salutē est. **i** Nescimus. propria virtute sed frequenter in hoc desiam⁹: sed hic defectū supplet sp̄s sanct⁹: id̄ subdit: **k** Sicut ip̄e sp̄s po. p̄ nob. i. postulare nos facit. sicut gen. xij. dixit ab̄rae dñs: **H**unc cognoui q̄ timeas dominum

.i. alios cognoscere feci. **l** Qui aut̄ scri. corda. f. de⁹ pater. **m** Scit quid desideret. i. scire facit: vna ē. n. scia p̄ris z filij z sp̄s sancti. **Alio** mō exp̄onit ps̄ ista de sp̄i angelico nobis dato ad custodias q̄ dirigit nos in orādo z i alijs actibus bonis: z sic exp̄onit ista sic:

ritus adiuar̄ infirmitatē niam. **N**ā qd̄ orem⁹ sicut oportet. nescimus h̄ ip̄e spirit⁹ postulat p̄ nob̄ gemitib⁹ inenarrabilib⁹. **Q**ui aut̄ scrutat̄ corda: scit qd̄ desideret sp̄s qz fm̄ deū postulat p̄ scis. **S**am⁹ aut̄ qm̄ diligētib⁹ teuz⁹ oia cooperant̄ i bonū: his q̄ fm̄ p̄positū vo cati sūt facti. **N**ā q̄s presciuit z p̄destinavit p̄formes fieri imaginis filij sui: vt sit ip̄e p̄mogenit⁹ i multis fratrib⁹. **Q**uos aut̄ p̄destinavit hos z vocauit: et q̄s vocauit: hos et iustificauit. **Q**̄s aut̄ iustificauit: illos z magnificauit. **Q**uid ergo dicem⁹ ad h̄: **S**i te⁹ p̄ nobis

Sicut aut̄ z sp̄s angelicus adiuar̄ infirmitatē nostrā nos dirigendo q̄tum ē ex se: qz solicit⁹ ē de nostra salute **N**ā qd̄ orem⁹ sicut oportet. ad salutem. **N**escimus prop̄t̄ intellectus n̄ri perplexitate: s̄ ip̄e sp̄s postulat p̄ nobis. p̄ces nō stras offerendo deo: thobie. xij. **Q**uādo orabas cū lacrymis z sepeliebas mortuos z. sc̄ptur ego obtuli orōnem tuam dño **G**emitibus inenarrabilib⁹. p̄ hoc designat̄ desiderij angolorum d̄ salute hominū quod ē inenarrabile a nobis: eo q̄ nō est

cognoscibile nobis perfecte. **Q**ui autem scrutat̄ corda. f. deus. **Scit** quid desideret spiritus. quia mens angelica est sibi totaliter manifesta. **n** Quia fm̄ deū. id est sancte z ordinate. **Postulat** pro sanctis. **o** Samus aut̄. **H**ic consequenter ostēdit bonū adberentiū christo in actu voluntatis qui est diligere per quem alia bona diriguntur in deū: z sic dicit: **S**amus quoniam diligētib⁹ deū. dilectione charitativa z perseveranter. **p** Oia cooperantur i bonis qui fm̄ p̄positum. i. p̄destinationem. **q** Vocati sunt sc̄i in p̄nti per grām sanctificationem. **I**stis ciet peccata in bonū pueniunt: quia fortiores z cautiōres resurgunt: z etiam in gloria ad bonum eoz facit peccatorum memoria: sicut cicatrices ad gloriam militis q̄ finaliter in bello triumphauit: eis vō qui diligunt deū fm̄ presentem iusticiam tñ peccata non sic cedunt ad bonū eoz: ideo subditur: **M**am quos presciuit z p̄destinavit. et non alios. **s** Conformes si. imāgini filij eius. quia filiatio adoptiua dei est quedam similitudo filiatiōis naturalis diuine. **t** Et sic ip̄e primogenitus in multis fratrib⁹. i. fidelibus: quia nō confundit eos fratres nominare: hebre. ij. **S**ciendū aut̄ q̄ cū dicit sic: **Q**uos presciuit z p̄destinavit. prescientia non accipit̄ hic prout opponit̄ p̄destinationi: sicut damnandi dicuntur presciuit: sed accipit̄. put ē p̄ambulū ad p̄destinationem. **E**lecti ēi a deo p̄cogitō sc̄tur ab eo: quia non dicit̄ ignorans z a casu: tamen non est ibi p̄cessio nisi rōnis tñ: quia ad p̄destinationem eternam sequuntur alia bona que p̄destinat̄ in te conferuntur: ideo subdit: **v** Quos aut̄ p̄destinavit hos z vocauit. p̄ fidem ad se liberū arbitriū tra bendo. **x** Et quos vō. hos z iustificauit. p̄ gratiam **y** Quos aut̄ iustificauit. il. z magnificauit. p̄ gloriam qz gratia est arra aie. **z** Quid ergo dicemus. **Post** q̄ ostendit magnitudinē boni adberentiū christo: hic consequēter ostendit huius boni certitudinem qz non potest ab electis amoueri per violentiam: id̄ subdit:

margin notes on the right side of the page, including references to other parts of the text and commentary.

Ad Romanos

a Si deus pro nobis. et accipitur hic si pro quia: qd dicitur plectis. **b** Quis contra nos. q. d. nullus: qz nullus potest resistere potestati diuine: et q. sit p electis pnr offe dit. **c** Qui pro filio suo. naturali. **d** Non peccat. **e** et maxime dilectione ad electos. **e** Quo no. argumtu est a maiori. ite pdictu bonu no potest tolli ab electis p electoem io subdit:

f Quis accu. aduer. elec. dei. in iudicio finali q. d. nullus: et sub dit ca. **g** De? e q iustifi. cat. sententia de p electis: io ps aduersa demo nu non audebit mutare: no etia p modu codem nationis: io sub dit: **h** Quis e q codemnet: q. d. nullus. Et subditur ratio:

i Xps ihs. x. interpel. p nobis apud ptem. on dedito latus: et vulnera: et sic tollit ois condemnatiois ca. **k** Quis g. Post q apls on dit q xpo sit adberendus. hic cosequeter on dit b? adberetie modu q debet ee firm? qua firmitate on dit dupl: p ex pte corporis: secundo ex pte aie: ibi. **l** Cert? su. Et pte vo corporis apparet firmi tas adhesionis qn qe. p nulla passioe illata corpi sepa tur a xpo. et ponit apls septem passionis quaz maria e mors: qz e vltimu terribiliu in vita pnti: fm p m: io ponit vltimo cu dicit: An glad? Alie sut dispositioes ad morte: alique tn ppinque: et alie magis remote: inf ppinquas e pbabilitas mortis imminetis: que dupl accipit: Uno mo qstum est in re: et qstum ad hoc dicitur An piculu. Alio mo qstum e in apprehensione aie: et qstum ad hoc dicit: **l** An angustia. Dicit em qe angusti an qn est in arto positus. Passiones vo magis remote et dispositioes ad morte contingut ppter subtractio nem necessarij ad vita. s. alimeti et tegumeti: et qstum ad hoc duo dicit: An fames: an nuditas: vel contingut ppe illationem nocumeti: quod qdem nocumetu psidea tur dupl: Uno mo vt e ab hoste: et qstum ad hoc dicit: An psecutio. Alio mo in qstum recipit in corpe patien? et sic dicit: **m** Tribulatio. Aplus aut in scribendo no curauit multu de tali ordine artificiali. sed dimisit hoc exposito ribus: q aut talia pateret sci on dit inducens ad hau. ctuitate ps. clij. **n** Om? pte te mortificamur. i. ad morte p afflictioes et tormenta ducimur: sicut ps in martyrib? **o** Esti. su. sicut oues occisiois. quaz oc ciso reputat vtilis p lana et carnib? hndis sic tyranni bona martyz rapiunt: et cu hoc obsequiu se pstare do reputabat: Job. xvj. Venit hora vt ois q in faciat vos arbitres obsequiu se pstare deo. **p** Cert? su. Hic co sequent on dit firmitas ex pte aie in h? q no est sepabi lis a xpo p aliqd illatu sibi cuiusmodi e receptio q ali quando puenit ex pte illi? q recipit eo q e in passioe po situs: sicut timens ad modicu strepituz credit irruere hostes: maxime vo passioes sut timor mortis et amor vite: et qstum ad ista dicit: **o** Certus em su qz neqz mors. i. timor mortis. p Neqz vita. i. amor vite. aliqz contigit receptio ex pte decipientis eo q multuz credit eius dicitis: et hoc remouet. **o** Neqz ange li. qui sunt de infimo ordine prime hierarchie. **r** Neqz principat? qui sut de tercio ordine eiusde hierar chie: et sub istis intelligunt archageli qui sut de medio ordine: et dicuntur archangeli quasi pncipes angeli: ab

archos qd est pnceps. **s** Neqz virtutes. angeli sunt de scdo ordine medie hierarchie: et sub istis intelligunt pote states qui sut de infimo ordine eiusde hierarchie. Istos at angelos ex pmit apls: qz sut de quin? ordinibus quoz of ficia sonat in misteriu circa nos. Angeli vo de quor ordi nibus supiorib? se assistetes deo. q. d. apls: quis angelis qui mittunt in mi nisteriu e mltu cre tendu: tn no possit sepate a charitate xpi p aliquam dece ptione: non e aut p h intelligendu q angeli seruiunt nos decipe: s q si vellent no possent. Aliq. n. ppositio pditional est vera cui? vtraqz ps e falsa et impo sibilis sicut ista: sibo volat habet alas: et sic e in pposito: et talis modus dicit a p ptoleus Gal. j. ca. Licet nos aut ange lus de celo euange

lizet vobis preter qd quod enangelizauimus vobis anathe ma sit. **t** Neqz instantia. i. quecuqz pntia no poterit nos sepate a charitate xpi. de pterito non facit mentione q no facit in h difficultate. Aliq. vo contingit receptio p demonem: qz aliqz recipit pte: de qua dicit Job. xij. Non est pteas sup terra que compet ei qua excludit. **v** Neqz fortitudo. aliqz vo medositate pmitendo ma iora qz possit facere sicut xpo boi: Mat. iij. Nec oia tri bi dabo si cadas adoraueris me. quod excludit: cu dicit: et Neqz altitudo. a demone pmissa. aliqz vo malicia oc culta: quod excludit: ibi. **y** Neqz pfundus. s. malicie demonis: et vt oia generaliter excludat subdit: **z** Neqz creatura alia poterit. et loquitur hic apls de pdestinatis et qstum ad despationem finale: qz lz peccet aliqz tn semp in charitate xpi moriunt.

In ca. viij. vbi dicit in postilla: Null? em dnanat nisi p peccato originali.

Quod dicit: De peccato dnanat ptem. pot alie ex poni vt videt mag. pprie. Pro quo sciendum: q crucifigetes xpm maximu ptem dimiserunt: vt e ma nifestu: de quo peccato deus deleuit. i. abstulit pta nra: et hoc e quod dicit: De pto. i. de passione xpi quod maximuz peccatu fuit respectu inferentiu. Dnanat ptem. i. deleuit. vt in postilla: que quidez expositio videt magis ppria qntu hec dicitio ptem vniformit accipit vtrobiqz et continu atur ad pcedetia sic: Na impossibile erat legi naturali seu scripte q ex peccato quod e quedam transgressio legis elice ret bonu redemptiois: sed hoc ad solu den pntet qui adeo e bonus vt etia ex malis bonum eliciat: fm aug? et hoc est quod dicit: Nam quod impossibile erat legi deus filium suu mittes de peccato dnanat peccatu.

In eod. ca. vbi dicit in postil. De pto. i. de scipo facto ho stia p peccato.

Quod dicit: De peccato dnanat ptem. pot alie ex poni vt videt mag. pprie. Pro quo sciendum: q crucifigetes xpm maximu ptem dimiserunt: vt e ma nifestu: de quo peccato deus deleuit. i. abstulit pta nra: et hoc e quod dicit: De pto. i. de passione xpi quod maximuz peccatu fuit respectu inferentiu. Dnanat ptem. i. deleuit. vt in postilla: que quidez expositio videt magis ppria qntu hec dicitio ptem vniformit accipit vtrobiqz et continu atur ad pcedetia sic: Na impossibile erat legi naturali seu scripte q ex peccato quod e quedam transgressio legis elice ret bonu redemptiois: sed hoc ad solu den pntet qui adeo e bonus vt etia ex malis bonum eliciat: fm aug? et hoc est quod dicit: Nam quod impossibile erat legi deus filium suu mittes de peccato dnanat peccatu.

In eod. ca. vbi dicit in postil. In quo clamam? i. de v. carc possum?

Quod dicit: In q clamam? abba pr: ferri pot ad vi. as nationes qb? scribebat. s. ad iudeos et gentiles. Iudei em vocabat deum abba i sua lingua: romanis vo pf in sua.

In ca. at. viij. vbi dicit postil. qd dnanatio e p mortali vt originali pto: aut pro pena incurta p ada: Turge.

Epistolapauli

vult non debere dici pres ad limbū bescēdētes dānatos: qz fuerit pdestinari. Ad hoc dicens qz pres illi vsqz ad mortem xpi fuerit p suam z cyrographū deputati ad penam dāni: que sua dicit potest dānatio q̄uis nō eterna.

In eodē ca. vbi dicit: De pctō dānauit pctm̄. postill. sicut

glo. exponit qz rps de pctō. i. de seipso hostia. p pctō pctō damnauit pctm̄. qz autē hostia. p pctō pctm̄ dicit: pbat p illud Osee. iij. vbi dicit: Peccata populi mei comedent. i. hostias. p pctō covent. Burgen. aut dicit magis p̄iaz eē expōnem vt peccatū teneat vniformiter vt d peccato iudeoz cuicūqz tū dānauit pctm̄: s̄ ista expōitō burgen viderē rōne: nā nihil eiusdē ratiōnis ē destructiū suūpius: nam sicut vnūquodqz in q̄tum tale naturalit̄ ē obseruatiū suūpius: ita nihil ē destructiū cuiuscūqz nisi sit ei aliq̄ ḡne oppositō nis oppositū. Valde igit̄ ip̄opē oportet dici pctm̄ destruere pctm̄: tenendo peccatū vniformiter: gramaticā enim p̄rietatē talis orōnum saluare volētes vt tunc relatiuo dicitur itatis non idētitatis: vt mulier saluauit q̄ damnauit: sicut p boiem mors ita p boiem resurrectio mortuorum. Oportet igit̄ hic peccatū non accipi vniformiter: nā passio xpi practicata est a deo z a iudeo: vt a deo fuit z ē optima: vt a iudeo ē pessima: vt a deo habuit rōnem saluatiū z peccati destructiū: nō autē vt a iudeo: qz sicut fuit mala: malū at̄ n̄ destruit malū. p̄rie z vniformit̄ s̄ potius augz. Neceualet declaratio Burg. qua dicit qz solus deo adeo hōnis ē vt sciat elicere bonū ex malis iudeoz crucifigentū qd̄ erat impossibile legi vt in ip̄a ex pctō qd̄ est ip̄ius legis trasgressio elicere bonū redemptōis. Illa em̄ declaratio falsificat s̄ram apli. nā si deus ex maiori malo. s̄ iudeoz crucifione sciuit elicere bonū redemptōis sciuit h̄ itez ex minori malo. s̄ legis transgressione. Dicit autē s̄ra apli hoc legi impossibile quod falsum esset s̄m burgen. interpretatiōe: qz deus pot̄ ex quocūqz malo elicere qd̄cūqz bonum. Melius igit̄ z p̄rie magister z postillator exponit illū passum. d. Impossibile erat legi vt p legem quātūcūqz obseruata destrueret malū: qz lex ostendit: pctm̄ nō tulle: iō deus filiū suū mittens in similitudinē carnis peccati factus est pctm̄. i. hostia. p peccato z hoc pctō damnauit. i. deletū est peccatū. In eodē ca. vbi dicit: Abba pater: burgen. dicit eē abba nomen hebraicū: sed Marcus r̄m̄. dicit eē nomen syrū: ita etiā pot̄ esse grecū qd̄ ibidem videbat resp̄ndere in postillatore z in hoc. c. allegat suū corruptorū: Ero. r̄m̄. vbi etiā vide corruptōem eiusdē

Veritatem dico. Post q̄ ostendit Caplin. ir. apostolus cessatōnem legis factā p xpm̄: z q̄ ei est totalit̄ adherendū: ne p hoc videat iudeos deridē quere tāqz xrosos: iō p̄r bic ostēdit erga eos suū affectū: z hoc tripliciter: primo volēdo de eoz obstinatione: secūdo orādo p eoz p̄uersione: ca. sequenti: tercio compescendo gentiles ab eoz insultatione: ca. r̄j. Prima in duo: qz p̄rio ostēdit suū affectū: scdo remouet incidens dubiū: ibi. **Haec autē**. Circa primū dicit: a **Veritatem dico** in xpo i. su. z ē modus iurādi ad assertiōem sui dicti. Ex q̄ p̄z q̄ iurare n̄ est pctm̄ viris p̄fectis ex cā rationabili: sicut eāt in p̄posito: qz iudei defacili noui credebāt sibi. b **Contra**. bñ ordinata. c **Quia** tristitia mihi est magna. q̄tum ad mentem. d **Et** continuus dolor. ex aia redādans ad carnem: z supplem̄ est. p iudeorum infidelitatem

Veritatem dico in xpo i. su. z ē modus iurādi ad assertiōem sui dicti. Ex q̄ p̄z q̄ iurare n̄ est pctm̄ viris p̄fectis ex cā rationabili: sicut eāt in p̄posito: qz iudei defacili noui credebāt sibi. b **Contra**. bñ ordinata. c **Quia** tristitia mihi est magna. q̄tum ad mentem. d **Et** continuus dolor. ex aia redādans ad carnem: z supplem̄ est. p iudeorum infidelitatem

te quod declarat. d. e **Optabā em̄** ego ipe anathema eē a xpo. i. sepatū ab eo: quod dupliciter potest intelligi: Alio modo referēdo ad rps in q̄ psequatur xpm̄ in mēbris suis Act. viij. z hoc ex zelo iudaice legi: z sic putabat se sepatum eē a xpo. Alio modo referēdo

ad rps p̄co- uersione suam i quo predicabat fide catholica: z tunc aliquando optabat se parari a xpo per dilationem sue glorie ad rps vt intēderet p̄uersioni iudeorum ad fide xpi: An dicit Philippē. j. Desideriū habens dissolui et eē cum xpo permanere i carne necessarium est p̄pter vos. e **Pro** fratribus meis. i. co- uertendis.

F Qui sunt cognati mei s̄m carnem. Fuit em̄ apostolus natione iude: de tribu beniamin: vt ipsemet dicit infra. r̄j. z Philip. iij. g **Quoz** adoptio est filiorū qz populus ille sp̄aliter dictus est filiū dei: Ero. iij. Filius meus primogenitus israel. b **Et gloria**. quia ei facte sunt apparitiones diuine. i. **Et testamētū**. q̄tum ad mādata dei data populo p moysen. k **Et legislatio**. q̄tum ad p̄cepta decalogi a deo data populo: Ero. r̄j. l **Et obsequium**. diuini cultū. m **Et pmissa**. p̄batz de r̄pō. n **Quoz** p̄. et q̄. ē rps vt p̄z Math. j. o **Secūm** carnē. hoc d̄ ad ostēdendū qz i xpo non solum ē hūana nā s̄m quā descendit a p̄ribz vt. re. s̄ etiā diuina s̄m quā p̄cedit a p̄re iō subdit: p **Qui** est sup oia deo bñdictus. ex quo manifeste p̄z error arrij dicentis xpm̄ eē purā creaturā. q **Non autē**. h̄ic circa p̄dicta remouet dubiū: ex h̄ em̄ qz dicit pmissa de r̄pō facta iudeis: q̄ tū non receperūt eū possēt aliq̄s credere frustratum fuisse. pmissū diuini iō h̄ remouet p̄ duplex exemplū: scdm̄ ponit ibi. **Non solū**. Circa primū dicit: q **Non autē**. supple sequitur r **Qui** exiderit v̄bum diuini. ab impletione ex infidelitate iudeoz: qz aliq̄ eoz vt apostoli z plures alij receperūt fide xpi in quibz pmissū dei est impletū. s **Non em̄** oēs qui ex isrl. i. a iacob alio noie dicto israel: Bene. r̄r̄j. descēderūt. supple. t **Hi** sūt israelite. p imitatōem fidei ei: qd̄ declarat in filiis abrahe: q̄ non oēs dicti sūt semen ei: s̄ illi t̄m̄ qui descēderūt p ysaac: z h̄ ē qd̄ d̄: v **Neqz** q̄ semen sūt abrahe. s̄m testimonii scripture. r **Oēs** filij. qz filij abrahe de agar z de cethura nō sūt dicti semen ei: qd̄ ostēdit p sc̄i p̄rurā Bene. r̄r̄j. Sed i ysaac w. ti. semē. de alijs autē filijs subdit: y **Non** q̄ filij carnis. vtute naturali geniti: cuiusmodi fuerūt ysmabel z filij cethure. a **Hi** filij dei. i. ad ei? cultū electi. b **Sz** qui filij sūt pmissionis. s̄ diuine. c **Estimant** in semine. s̄ abrahe: et q̄ sūt illi ostēdit p scripturā. d. **Promissionis em̄** v̄bz hoc ē. qd̄ subdit: d **Secūm** h̄ rps. i. anno reuoluto e **Geniā** et erit sare filius: Bene. r̄vij. Allegat autē hec auctoritas z alie sequentes s̄m translatione septuaginta que tempe apostoli erat multum autentica. dicitur autē hic ysaac p̄missionis filius: quia virtute diuina natura iuante fuit genitus: quia pater erat ceterarius et mater sterilis et nonagenaria: igitur cū pmissio facta abrahe **Genesis. xv.** q̄ semen suum eēt futurum sicut stelle antec̄q̄ aliquem haberet filius: vt ibi dem dicitur: et tamen hec pmissio non fuit impleta

Ad Romanos

in omnibus eius filiis: sed solū in ysaac vt dictū est: nō dī frustrata: sic nec pmissio p. ppetas de xpo frustra: q. quis non oēs iudei ipm receperūt p fide: s̄ aliqui ad h̄ electi. f. **Mō** solū. **Hic** inducitur aliud exemplū ad ppositū. **Et** diuidit in duas pres: qz primo ponitur exemplū: secun-

do remouet ex hoc dubiū: ibi. **Quid** s̄ dicem? **Est** aut̄ exemplū hoc d̄ filius ysaac q̄ licet eet pmissio filii: vt dictū ē: r̄ p̄ cum implēda pmissio diuina de semine abrahe: n̄ tñ impleta futi in duobus filiis suis esau et iacob: s̄ in iacob tñ: r̄ tñ dicitur ma r̄ veracitē ēē impleta. **Et** eadem rōne pmissio de xpo lz nō fuerit impleta i

Mō solū aut̄ illa: s̄ r̄ rebecca ex vno p̄cubitu habens ysaac p̄ris nr̄i. **Cū** enī nō dūm nati fuissent: aut aliqd boni egisset aut mali vt p̄m electōnem p̄positū dei manēt: nō ex opibz: s̄ ex vocāte dictū ē ei: qz maior seruiet minori. **Hic** scriptū ē iacob dilexi: esau aut̄ odio habui. **Quid** ergo dicem? **Nūq̄d** iniquitas ap̄d deū: absit. **Moyli** ei dicit

oibus iudeis: s̄ in aliquibus ad hoc sp̄aliter electis. dī igit: f. **Non** solū aut̄ illa. s̄ fara habuit filiū ex adiuuato ḡre: s̄ **Sed** r̄ rebecca: p̄m q̄ dī Bene. xv. c. **Dep** caruqz ysaac dīm p̄ errore sua eo q̄ eet sterilis q̄ exaudiuit eū r̄ dedit conceptū rebecca. **b** **Ex** vno concubitu h̄ns geminos filios. hoc nō est de textu sed subintelligit: p̄ter quod fuit positus p̄ modum glo. r̄ postea in sermōe textui p̄ scriptores. **i** **Cū** enī nondū nati fuissent. f. esau r̄ iacob. **k** **Et** p̄m electionē. i. p̄destinatōnem de liberā. **l** **Propositi** de manerēt. i. p̄missio de firma eet r̄ implect. **m** **Non** ex opibus: qz nondū nati erant. **n** **Sed** ex vocāte. s̄ ex deo cuius electio p̄cedit oia ista. **o** **Dictū** est ei. s̄ rebecca: Bene. xv. c. **Quia** maior. f. esau. **q** **Seruiet** minori. **Hoc** fuit impletū tpe dāno descēdente de iacob: qz idumēā fecit sibi tributariā. **h. reg. viij. r̄ qz** illa reprobatio esau r̄ electio iacob fuit signū reprobationis r̄ electionis ad gloriā: iō subdit: **r** **Sicut** scriptū ē. malachie. j. **s̄** iacob dilexi r̄. **Circa** p̄t istam p̄ hoc dī dicit: **Cū** nihil boni egisset aut mali. tollit error Origenis qui dicit q̄ merita p̄cedentia i alia vita istā p̄cedere s̄t cā p̄destinatōnis r̄ reprobationis diuine: qz sic esau r̄ iacob in illa vita aliquid boni vel mali egissent: quod hic simpliciter excludit. **Itē** añ vitā huius mūdi non fuit alia: aliter non incepisset mūdus simpliciter sicut dī in principio Genesis. **Itē** si fuisset talis vita: merita tñ creature ibi facte non potuissent eē cā p̄destinatōnis que ē actus voluntatis diuine qz t̄pale non pōt eē cā eterni. **Hoc** igitur repulso tāq̄ erroneo: alij dixerūt q̄ p̄ntia meritorij q̄ etia ē cā ē p̄destinatōis q̄ deus vult dare gl̄iam alicui: sicut rex dat militi equū eo q̄ scit vel estimat ipm bñ vsuz: s̄ hoc nō valet: qz merita vt p̄scita sunt ordinata ad gl̄iam sicut ad finē. volens aut̄ recte r̄ ordinate cuiusmōi ē de? qui nō pōt aliud velle nisi recte r̄ ordinate: nullo mō vult finem p̄ter ea q̄ sūt ad finem: s̄ cōuerso: et iō merita vt p̄scita a deo siue p̄scientia meritorij nō pōt eē rō p̄destinatōnis: s̄ p̄cedit ex mera liberalitate diuina ex qua aliquis eligit ad gl̄iam: et ex hoc p̄nr̄ p̄uidet sibi dare gl̄iam p̄ quā possit mereri. **Nec** valz exemplū de rege r̄ milite: qz bonus vsus eq̄ nō ē a rege casualit̄ sicut meritum ē a deo principaliter. **t** **Quid** ergo dicemus **Hic** ex dictis remouet dubiū. f. vtz ex h̄ q̄ ex duobus fratribz oīno equalit̄ vnus reprobatur et alij eligit ipe de? dicitur in iust: r̄ hoc ē qd dicit: **Quid** s̄ dicem? **nun.** in ap̄d deū. reprobādo esau iacob electo. **v** **Absit.**

Hic soluit hāc dubitationem: r̄ diuiditur in duo: primo dubitatio soluit: scdo in cōtrarium obijct̄: ibi. **Dicit** itaqz. **Prima** in duo s̄m duplicē modū soluedū: ibi. **Dicit** enī scriptura. **Circa** primū sciēdū: q̄ in illo qd alicui datur ex mera gr̄a iniusticia nō bz locū si nō def alteri: qz gr̄a potest vni fieri r̄ nō alteri sine iniusticia: et h̄ dicit manifeste saluator mathei. xx. d̄ cultoribus vinee: **Amice** non facio tibi iniuriāz tolle qd tuū ē r̄ vade. **hanc** sniam declarat apostolus p̄ auctoritatē scripturę: **Exo. xxx. iij. d. r̄** **Moyli** enī dicit miseretoz. dādo gr̄am in tpe. **y** **Miseretoz** cui. in eterna p̄destinatione. **z** **Miseretoz** cui. dādo gloriāz in effectu. **a**

Miseretoz cui miser? sū: **z** misericordiam p̄stabo cui miseretoz. **z** **igitur** nō volēt neqz currētis: s̄ miserētis ē dei. **Dicit** enī scriptura pharaoni. **Quia** in hoc cōp̄m ex citauit te vt ondā in te vtutē meā: r̄ vt annūciēt nomē meū i vnūsa t̄ra. **Ergo** vult miserēt: r̄ quēvult indurat. **Dicit** itaqz mibi: **Quid** adhuc q̄rit? **Gloriantati. n. e. qd** resistit. **d**

Qui miseretoz. cōcedendo nunc sibi gr̄am finalem: s̄ enī effectibus diuine p̄destinatōnis p̄t sit cā posterioris p̄ modū disponētis: r̄ posterior prior per modum finis: sicut infusio gr̄e est p̄ter meritū: sicut p̄ter finem r̄ op̄ meritorij p̄ter gl̄iam: r̄ gr̄a ē principij op̄is meritorij: r̄ opus meritorij facit gr̄a dignū: tñ totius p̄destinatōnis non ē alia cā nisi voluntas diuina ad cōducit apls: **b** **Igit** non ē volētis neqz currentis. f. hōis gr̄am ad affectū vel effectū facere bonū meritorijz qd excedit hōis facultatē. **c** **Sz** miserētis ē dei. qui sua mera liberalitate eternaliter eligit ad gl̄iam r̄ t̄p aliter electis dat gr̄am. **d** **Dicit** enī. **Hic** p̄nter idē ondit ex malorū punitōne. **Circa** qd sciēdūz qz reprobatio aliq̄n accipit large: r̄ sic dicit simplicē negatōnem ad gl̄iaz: r̄ sic non bz cām in re: nec in dei p̄ntia: sicut nec electio seu p̄destinatio ei opposita. alio mō. **pp̄ter**: r̄ sic est ordinatio ali cuius ad pena que non ē iniusta nec a deo volita nisi p̄p̄ culpā: r̄ iō reprobationem sic de cām q̄ deus aliq̄s p̄probat p̄cedit in deo s̄m rōnem tñ p̄scientia peccatorū: sic igit nō electi a deo in p̄ctm ruit: nō p̄ter cū de defectū cū nō deficiant eis instinctus diuini ad bonū vt d̄ cū ē. s̄. s̄ p̄ defectuz liberi arbitrij nō recipiētis illos instinctus: r̄ sic eis gr̄e iuste denegaf: r̄ sic vltierius in p̄ctis induraf ex malicia sua p̄ se: s̄ p̄ accidens tñ a deo: qz remouet p̄hibēs subtrahēt dō gr̄am que nata ē cor hūanū mollificare: retrahit tñ eā iuste vt d̄ cū est: r̄ sic indurati ordinant ad penā: r̄ sic p̄z qz in punitōne iniustoz r̄ maloz nulla ē iniusticia ap̄d deū. ad hāc sniam inducit apls scripturam dices: **d** **Dicit** enī scri. pha. exo. ix. loquēs in p̄sona dñi. **e** **Quia** in hoc cōp̄m. i. p̄ flagella sup te r̄ p̄plm tuū miracōse iuducta f. **Excitauit** te. qz nata erat te ad p̄niam inducere: s̄ quia ill' abusus ē p̄barao cor suū indurādo: iō non valuerūt ei fuerūt tñ ad gl̄iam dei annūciandā p̄ orbē sicur videm' impletū: r̄ h̄ ē qd dī: **g** **Et** ostē. in te vtutē. p̄ scā mirabilia. **Et** vt annūciēt r̄. **cludit** igit: **b** **Ergo** cū vult miserēt. dādo ei gr̄am finalem r̄ gl̄iam: r̄ h̄ p̄uenit ei per se i. **Et** quē vult indurat. r̄ tñ hoc cōuenit ei tñ p̄ accidēs: r̄ iuste vt p̄dictū ē. **k** **Dicit** itaqz. soluta dubitatione: **h** **arguit** in cōtrariū: r̄ p̄ argumentū ponit: scdo soluit: ibi **hō.** **Argumentū** tale ē: ex q̄ ex voluntate dei depēd̄z induratio p̄ctoris r̄ vocatio iusti: videt̄ alicui qd p̄ctm r̄ iusticia nō eēt imputāda hōi ad meritū vel demeritū: qz volūtas dei nō pōt supari. r̄ h̄ ē qd dī: **k** **Dicit** itaqz mibi. **i.** **arguis** ex dictis meis p̄ me. **l** **Quid** adhuc q̄rit. de p̄mio iustoz r̄ punitōne iniustoz. **m** **Gloriantati. n. e. qd** resistit. **q. d. null?** r̄ sic totūz deo imputandū: r̄ p̄ oīs iniusticia p̄ctorū vel irrōnabilitas in punitōne eorum.

Epistola pauli

n **Q**uo bō. Dic soluit argumentū: et secundo declarat quiddam de cōmuni. Sicut in osee. Prima in duo sūm duplicē solutiōe: scda ibi. An non habet. Primo igit soluit ostēdēdo argu-
mentū irrōnabile ex pte hoīs arguetis: q̄ em̄ arguit factū alicu? d̄z illd̄ intelligere aliter arguit irrōnabilr: s̄ m̄mū op? tēi non pōt bō ad plenū intelligē: vtpote d̄ folio arto ris q̄re sit tate q̄nti tatis et calfigure: et sic de alijs d̄itōnibus: et multomin? intelligere pōt ma xima opa ei? de qui bus sit electio et re probatio: s̄ rē. et h̄ ē qd̄ d̄: **n** **Q**uo bō tu q̄s es q̄ r̄deas ad teo. facta ei? ar guendo. **n** **Q**uid dicit figurētū rē. q. d. nō. qz nō in telligit moduz nec rōnem sue fictōnis et sic ē in pposito. **p** An non habz. **h**ic ponit scda so lutio p̄ quaz ostēdit argumentū nō valere: qz nō d̄cludit tēi vltimatē irrōna bilē cē v̄niustam: vult em̄ p̄ rē se tē suā gl̄iam q̄ sic ma nifestat p̄ viā mise ricordie electio: q̄ vocat ad gl̄iaz: ita p̄ viā iusticie in re probis q̄ referunt ad penā: sicut gl̄ia regis fr̄ni nō solū reuocet i palatio vbi honorāf milites: s̄ etiā i patibulo vbi puniunt malefactores: sic igit voluntas diuina rōnabilē eligit aliq̄s ad b̄ritudinē in q̄b? maxie reuez sua miscdia et aliq̄s dimittit nō eligēdo q̄ ex seipis ruit in pctm̄ et fina liter obdurant: et sic iuste a deo puniunt: quoz punitio ce dit ad gl̄iam tēi et electio: et ad h̄c suam inducit apls ex empla de figulo q̄ rōnabilr ex eadē massa format quedaz vasa ad officia honorabilia: et quedā ad p̄cipibilia. d. **p** An non bz ptatē rē. et q. d. imo: et multo fortius de? in hu mana natura q̄ pl? bz a deo a q̄ ē p̄ creatōem q̄ lutū a fi gulo qd̄ nō ē creatū ab ip̄o: s̄ supponit ip̄m in ope suo: iō subdit: **q** **Q**u si tē? volēs ostēdere irā. i. vindictā sue iusticie. **r** Et notā facere potētā suā. in punitiōe pctōz. **s** Sustinuit in multa patia vasa ire. i. pctōres q̄ dicunt vasa ire: qz continēt tēi offensas: sustinet autē tē? eos pa tēnter: qz nō statim infert penā s̄ expectat eoz p̄niam: q̄ t̄i expectatōne finalr abutunt: et sic iust? puniunt: iō s̄ dicitur: **t** **A**pta in interitum. Et quia vt dictum est hoc cedit ad gl̄iam dei et electorum: ideo subditur: **v** **E**t ostēderet diuī. glorie sue. i. abūdantiā ei?. **x** **I**n vasa miscdie. s. electos. **y** **Q**uos et vocauit. p̄ ad fidē postea ad gl̄iam. **z** **N**ō s̄o. ex iu. s̄ etiā ex gentib?. qz fides xpi p̄dicata est oib? nationib?. **a** **S**icuti osee **h**ic p̄r declarat vltio dēi. s. q̄ ex iudeis et gētilib? vocati sūt electi: plures t̄i ex gētilib?. **e** **E**t diuidit i duo: p̄ decla rat apls h̄c vocatōnez: scdo assignat ei? rōnez: ibi. **Quid ē.** **p**rimū autē declarat p̄ scripturā. d. **a** **S**icut in osee dicit. primo ca. **b** **V**ocabo nō plebē meā. i. gentilitate que primo dicta est non plebs diuina: eo qz nō h̄uit legem et p̄p̄tas sicut h̄uit plebs iudaica. **c** **P**lebē meam. p̄ter conuersionē ei? deuotam ad fidē catholicam. **d** **E**t non dilectā. i. gentilitatē prius idolatrie deditam que deo est odiosa. **e** **D**ilectā meā. p̄ patrie susceptōez **f** **E**t non mise. consecutam. tpe veteris testamenti.

homo tu q̄ es q̄ r̄deas do? **n** **Q**uid dicit figurētū ei q̄ se fixit: qd̄ me fecisti sic? **z** **A**n nō bz ptatē figul? luti ex ea dē massa facē aliud qd̄ v̄as i honorē: aliud v̄o i p̄tume liā? **q** **S**i tēus volēs ostēdere irā et notā facē potētā suā sustinuit in multa patia vasa ire apta i interitū: vt ostēderet diuinitas gl̄ie sue i vasa miscdie q̄ preparauit i gl̄oriā. **Quos et vocauit non solū ex iudeis: s̄ et ex gētilib?: sicut i osee dicit. Vocabo nō plebē meā: plebē meaz et nō dilectā: dilectā: et nō miscdiāz p̄secutā miscdiāz p̄secutā. Et erit i loco vbi dcm̄ ē eis: nō plebs meo s̄ ibi vocabunt filij tēi viui.**

g **M**iscdiam consecutā. tēpe noni. et ab idē facit qd̄ subdit: **h** **E**t erit i loco rē. et p̄z s̄ra q̄ loquit d̄ vocatiōne gentiū q̄ plim̄ sūt vocati: p̄r inducā auctoritas **Esa. r. ca.** loquetis de vocatōne iudeoz: **Quia pauci s̄t vocati: iō subdit: i** **S**i fuerit nu. s̄. i. s̄r̄tāq̄ harena maris. i. in maḡ munere valde.

Esaias autē clamat p̄ israhel **S**i fuerit numer? filioruz israhel q̄ harena maris reliquie salue fient. **Uerbu. n.** **p̄sumās** et abbreviās i eq̄tate: qz verbū breuiatū fac d̄ns sup̄ terrā. **Et sicut pd̄xit esaias nisi d̄ns sabaorb? reliq̄ssz nob̄ semē: sicut s̄o tōma facti eēmus: et sic gomorra siles fuissē? Quid ē dicem? et qz gentes q̄ non sectabāt iusticiā: apphēderūt iusticiā: iusticiā at̄ q̄ ex fide ē: israhel v̄o sectādo legē iusticie in legē iusticie nō puenit. **Quare? Quia n̄ ex fide: s̄ q̄ ex opibus. Et fenderūt. n. i lapidē offensionis: sicut scriptum est: Ecce pono in syon lapidē****

k **R**eliq̄e salue fient ex eo. i. pauci cōpatrie sicut p̄z in aplis et alijs credenti bus ex iudeis. **Sciendū t̄i: qz esaias loquit de filijs israhel quib? manu regē assyriorū regnō israhel sub osee ca. p̄tuito: q̄ post eueniūt ad regnū iude tpe se de die vere con uersi ad tēū au dito miraclo de p̄cussioe exerci tus sēnacherib: sed qz illa p̄uersio paucorū fuit figura p̄uersio nis apostolorū et alioz paucorū: de iudeis in ad uentu xpi: iō h̄ allegat ab apo**

stolo sicut. **s̄. dicitur ē de electione iacob et reprobatio ne esau tpali que fuit signū et̄ne: et subdit de vocatōe gentiū et iudeoz ad fidem xpi. I** **Uerbu em̄ consummās. s. euangeliū quod est legis perfectiū. m** **Et abbreviās. qz rescindit legalia que nō seruānt in lege noua. n** **In equitate. qz retinet moralia p̄cepta cōtate iuris n̄is p̄nētia. ad illud v̄bū euāgelicū vocati sūt cōiter iudei et gētilēs: s̄z et qz pauci cōpatrie de iudeis crediderūt vt dicitur ē iō ad hoc itēz indu cit auctoritas esai. j. o** **Nisi d̄ns sabaorb. i. exerci tuū p̄ qd̄ angeli designant. p** **Reliq̄isset vob̄ semē. i. aliq̄s vocatos ad fidē de iudeis. q** **Sicut s̄o tōma fuissē? rē. i. totaliter a veritate subuersi. r** **Quid ē. h̄ic apls redd̄it cām qualif plures vocati sūt gētilib? qd̄ t̄i videt mirabile: eo qz erāt idolatre: et hoc est qd̄ dicit: Quid ē dicem? p̄ admiratōne b̄ui? s** **Qz gen. q̄ non secta. iusticiā. eo qz colebāt idola. t** **Ap p̄benderūt. i. p̄secute sūt. v** **Iusticiā. p̄ celere cō uersionē ad fidē xpi vidētes p̄ aplōs aliozq̄ discipulos in noie ip̄ius miracula fieri: sicut p̄z in actib? ap̄loruz in pluribus locis. v** **Iusti. at̄ q̄ ex fide ē. q̄ facit di gnū vita et̄na qd̄ v̄r b̄ic ad distinetōem iusticie: que erat ex opib? legē mosaice: q̄ hoc nō faciebat vt dcm̄ ē s̄. iij. c. si ei abraa ex opib? legē iustificat? ē: bz gl̄iam s̄z n̄ apd̄ deū. r** **Israhel v̄o sec. le. iusticie. p̄ cultū vni? dei. y** **In le. iij. nō puenit. i. i legē fidei catholice q̄ iustificat iusticiā infusa faciēte dignū vita et̄na. z** **Quare supple contigit hoc. a** **Quia nō ex fide. s̄z xpi querebant iustificari sine qua t̄i nunq̄ fuit salus. b** **Sz quasi ex opib? s̄. legē mosaice q̄rebāt iustifica ri: qd̄ t̄i facē non poterāt opa illa s̄z fides vt declaratū ē. s̄. iij. c. et h̄ repulert xpm: iō subdit: c** **Offen. n. i. cām ruinē accepert. d** **In lapidē offensionis. i. iis xpm q̄ sic noiat? ē i sacra scriptura. esa. xvij. e** **Ec. po. i syō lapidē rē. et sicut p̄batū fuit esa. xxvij. bec au**

[Marginal notes in a smaller script, partially illegible due to fading and angle.]

Ad Romanos

et oritas ad fratz intelligit de xpo in que offenderunt pncipes iudeoz. primo blasphemates ei? bñanitate dice tes: Ecce hō vorax ⁊ potator vini ⁊c. Luce. vii. ⁊ hoc di xerit ex inuidia: scdo dicēdo blasphemias ⁊ ei? diuini tate: Matb. xij. In beelzebub pncipe demonio ⁊c: cit

em opa diuini tatis demonib? attribuebant. f. Et ois q̄ cre dit in eū p̄ fides caritate forma tam. g. Nō confundet. finalr s̄ maḡ honora bit in glia. h. au ctoritatis et alie allegant ab apo stolo fm̄ trāla tionē septuagi ta. in trālatioe dō nra efa. xxviii. sic habetur Qui crediderit non festinet. qd̄

offensiois ⁊ petra scandali f. ois q̄ credit i eū non con fundet. Ca. x.

Eratres volūtas qdē cordis mei ⁊ obsecra tio ad xū fit pill? in salu tē. Testimoniu em̄ pbibeo illis q̄ emulatōem qdē di hnt: s̄ nō fm̄ sciam. Ignorantes. n. iusticiā dei: ⁊ suā q̄rentes statuere: i iusticie

dupliciter pōt intelligi vt dictū fuit ibi. vno mō referē do ad rps̄ eia. vt sit sensus. Qui crediderit. mee. p̄phete Non festinet. credēs q̄ rps̄ sit statim vcturus: qz̄ inter eiaam ⁊ aduentū xpi primū fuit longū tpus. alio mō referēdo ad rps̄ xpi loquentis de aductu suo ad iudici um: ⁊ sic ē sensus. Qui crediderit. xpo pdicanti. Non festinet. credēs q̄ cito s̄ventur? ad iudiciū: ⁊ fm̄ vtrū q̄ modū credēs ⁊ nō festinas non reportat ofusionez iō septuaginta transfulerit hoc mō: qz̄ non sp̄ transtu lerit verbū ex verbo: s̄ aliqñ sensum ex sensu.

In ca. ii. vbi dī in postil. Erataui te. Additio. Bi dicit: Erataui te in hebreo bī: Seruauī te. put in glo. vbi dī: Alii codices sic hnt: In hoc / p̄ seruauī te. Et ē sensus: O p̄barao hec dicit dñs: Cū tātis malis eēs reus vt indign? eēs viuere: te tñ deus seruauit viuere vt in te oñdat virtutem suā put in postilla ⁊c. In eodē ca. vbi dī in postilla: Qui crediderit non festinet. Additio.

Bi dī dicit: Non confundet seu non festinet. in hebreo bī quoddā verbū quod significat indif ferent non festinet vel non festinabit: ⁊ i signifi cato secūdo est sensus: q̄ q̄ crediderit xpo de quo ibi. p̄ pheta loquit non festinabit ad credendū eo q̄ doctri na xpi maxime ē supra sensum hoīs. An discipuli qui eius doctriam cōtinue audierūt ⁊ eius miracula vide runt non tñ festinauerūt credere. vñ eis dicit etiā p̄st resurrectionem: Tardi corde ad credendū: Luc. xlii. c. ⁊ mar. xlii. aplis dī: Exprobrauit deus incredulitates eoz. ⁊ fm̄ hunc sensum hec auctoritas qdam mō facit ad aliquale excusationem iudeoz qui non ita cito cre diderūt xpo: quā excusationem lz̄ nō p̄fectā seu ltimam intēdere videt apls cuz statim de eis dicit in principio sequētis ca. Testimoniu pbibeo de illis q̄ emulatōem qdē dei hnt. Caplin. x.

Eratres volūtas quidē cordis. Dic p̄nr aplis oñdit affectū suū erga iudeos orādo p̄ salute eoz. Et diuidit in duo: primo p̄nit orōnis sue modum. scdo motiū: ibi. Testimoniu. Circa primū dicit: a. Pres vō. quidē cor. mei. q. d. oro. p̄ ipis nō solū ore s̄ et corde. b. Et obsecratio ad deū. i. de p̄ca tio eius p̄ rez sacrā: ⁊ hic modus orādī ē magis efficac ad impetrandū. qz̄ inmitit merito rci sacre que interpo nit: vt cum dr̄: p̄ passionē tuā libera eos ⁊ b̄mōi: Et sic orabat paulus p̄ iudeis: iō subdit: c. Fit pillis. f. a me. d. In salutē. i. vt p̄uertat ⁊ salutē cōsequant e. Testimoniu em̄. Hic ponit orōnis sue motiū: Et diuidit in duo: primo de m̄ motiū ponit: scdo de m̄ suū dēclarat. ibi. Finis em̄. Motiū aut apli erat: qz̄ iudei

psequēdo fidem xpi habebāt zelū dei: in discretū tñ: ⁊ tali bus ē p̄patiendū. vñ ⁊ apls q̄ primo p̄secutus ē eccliaz dī ex tali zelo dicit d̄ seipō. j. Zymo. j. Discidiam p̄secutus sū: qz̄ ignorās feci. dicit igit: c. Testimoniu em̄ pbibeo illi: qz̄ fuerat soci? eoz in facto. f. Emulatione. i. zelū

dei nō sūt subiecti. Finis ei legis m̄ xps̄ ad iusticiā oñi credēti. Moyses ei scripsit qm̄ iusticiā q̄ ex lege est: q̄ fecerit hō viuet in ea. Que aut ex fide est iusticia sic di cit: Ne dixeris i corde tuo: q̄s ascēdet in celū id est xps̄ dēducere: aut quis descen det in abyssum hoc est chri stum a mortuis reuocare.

g. Quidē dei bñe s̄ non fm̄ scias. qd̄ dēclarat. d. Ignorantes. n. dei iustici am. q̄ facit dignū vita et̄na: ⁊ b̄r ex fi de xpi formata: ista tñ ignōrātia nō ex cusat qz̄ iuris est. i. Et suā queren tes statuere. qd̄ ex ponit aliq̄ d̄ sacer dotib? ⁊ legisperit? q̄ irritum faciēbat mādatū dī. p̄c̄ tra ditōes suas: matb. xv. s̄ hoc n̄ videt eē verū: q̄a imediate p̄mittit q̄ ex zelo dī mouebant: ilic

indiscrete. irritantes vō dei mādata. p̄c̄ traditiōes suas n̄ mouebant ex zelo dei s̄ ex zelo sui. f. p̄ter questū v̄ glo riam t̄palē: vt oñdit ibidē: ⁊ iō cum dī: i. Et suā que rētes statuere. intelligit de iusticia ex opibus legis q̄ d̄r b̄ sua: tñ qz̄ illa lex fuerit eis data: tñ qz̄ legalia iā erāt mor tua: ⁊ sic n̄ erāt apli? ipi? dei: s̄ iudeoz ea p̄tinaciē defendē tū. k. Iusticie dei nō sūt subiecti. i. iusticie q̄ b̄r p̄ fides xpi cui repugnabāt cōtradicēdo. l. Finis eia. Hic apls dēclarat intentū. f. q̄ iusticia faciens dignū vita et̄na nō erat ex lege s̄ ex fide xpi. Et diuidit in tres: p̄tio oñdit h̄ fidei vtilitates: scdo facultatē: ibi. S̄ qd̄ dicit. tercio ex h̄ arguit non credentiū infidelitatē: ibi. Qñ ergo. Circa p̄ mum sciendū q̄ p̄fectio non p̄sistit in dispōne matere: s̄ i introducte forme ad quā dispositio finalr ordinat: vt p̄z̄ i nālib? ⁊ artificialib?. Lex aut ver? ordinabat ad xpm̄ sicut imp̄fectū ad p̄fectū. vñ apls Gal. iij. d. Lex pedagō? n̄ fuit in xpo. ⁊ Ra. sa. hebreus ⁊ alij plures doctores he brei dicit q̄ vniuersi. p̄phete nō sūt locuti nisi ad dies mes sic. id est p̄pter christi tempus finaliter: ⁊ iō iusticia que facit dignū vita et̄na non erat in lege que fuit imp̄fecta sed est ex fide christi cui p̄fectio debetur: ⁊ hoc est quod di citur: l. Finis em̄ legis. f. moiaice. m. Xps̄. supple ē: quia ad ipm̄ ordinabatur vt dictum est. n. Ad iusti ciam. i. iusticia infusa. o. Omni credenti. vñ pres ve. testamētū non erāt iustificati ex opibus legis: sed ex fide xpi vt dicit est. s̄. iij. ⁊. iij. ca. ⁊ act. xv. dicit p̄ dñm nostrū hiesum christum credimus saluari: sicut ⁊ illi patres ve teris testamētū: ⁊ ad hanc s̄ntiam inducūt scriptura cum dī p̄ Moyses em̄ scripsit. Leui. xviii. q. Qm̄ iusticiā q̄ ex lege ē q̄ fecerit hō viuet in ea. qz̄ per impletionē opēnz legis euadebat mors corp̄alis: q̄ transgressoribus infere bat in casib? mltis: s̄ nō viuificabat sp̄nāliter: vt dicitur ē s̄. iij. ca. r. Que aut ex fide iusticia ē. i. de iusticia que p̄ fidem xpi b̄r. s. Sic dicit. Moyses deu. xxx. t. Ne dixeris in corde tuo quis ascēdet in celū. negatiue acci piē. v. Id est christum dēducere. f. de supiorib? ad in feriora qd̄ ē negare xpm̄ ascēdisse ad celestia. ⁊ Aut q̄s descēdet ad abyssum. negatiue similr. y. Hoc xpm̄ a mortuis reuocare. qd̄ ē negare descēdisse xpm̄ ad limbū ad aias patrū in delibēradas: sic exponit glo. passum istū quā sequuntur expositores nostri cōiter: sed qz̄ expositio ista non v̄t p̄cordare in aliq̄ cum s̄ntia deu. xxx. vnde acci piē b̄ic ex scriptura: nec etiam cū litera sequenti: vt p̄z̄ in tenti: iō aliter p̄reft exponi tamē sine p̄iudiciō sic: Ne dixeris in corde tuo: Quis ascēdet in celum. negatiue. Id est xpm̄ dēducere. i. dicere q̄ nondum venit in mundū adductus per obedientiā patris. Aut quis descēdet in abyssū. similiter negatiue. Hoc ē xpm̄ a mor. reuocare.

Ad Romanos

id est a gentilibus idolis seruientibus qui predicatorem apostolorum receperunt de uote: et sic fuerunt illuminati: et subdit de iudeo ex peccatore. **Ad israel autem dicit. in persona dei. et Lota die expandi manus meas ad te proferendo beneficia toto tempore legis mosaice. f. Ad populum non credentem.**
pbetis primoz
postea xpo. g
Sed contradice
tem mihi .prio
repellendo uerba
pbetaz meoz
et eos occidendo
postea meipsum
in persona ppa.

Ad israel autem dicit. Lota die expandi manus meas ad populum non credentem: sed contradicentem mihi:

In ca. x. ubi dicitur in possib. Aut quomodo credet ei quem non audierunt.

Ad hoc quod dicit apostolus: **Quomodo credent ei quem non audierunt.** et postea quibusdam interpositis: **concludit quod fides ex auditu.** Quidam uolunt inferre quod fides catholica de qua hic agit sit acquisita: quod beatus deus ut dicitur generat in homine ex hoc quod audies credit predicatori et adhibet fidem dictis eius: non fide infusa: sed acquisita ex tali auditu. Idem uoluit arguere et dicitur Augustinus. xiiij. de ciui. dei. quod fides generat in nobis et nutritur per sciam: sed sine infusione. sed bene considerati hoc non sequitur ex dictis apostoli nec etiam Augustini. Ad quod sciendum quod secundum sancti thomam secunda secunda quaestione. vi. ar. i. in cope que thomis. Ad fide theologica de qua agit duo requirunt. Unum est quod boni credibilia proponant: aliud est assensus firmus credentis ad ea que proponunt. **Unum** quidem assensus potest duplex causa assignari. Una quidem exterior inducitur per fidem vel auditum: sicut miraculum uisum vel persuasio hominis quorum neutrum est sufficiens causa ad assensum predictum: uidentur enim idem miraculum et audientium eandem predicatorem: alii credit et alii non. **Unde** oportet ponere aliam causam interiore que mouet hominem intus ad assentiendum his que sunt fidei. **Hec** est autem dicendum hanc causam solam esse liberum arbitrium: sicut pelagiani dicebant: esset enim contra apostolum ad ephes. ij. de fide dicente: **Dei** enim uoluntate nec ualet dicere quod ibi dicit apostolus de fide formata. **nam** secundum gloriam ad cor. xiiij. **Fides** etiam que est sine charitate uoluntate dei: cum non secundum gloriam. **Unde** cum dicitur assentiendum his que sunt fidei eleuat super naturam suam: oportet quod hoc insit ei ex supernaturali principio interiore mouente quod est deus. **Unde** cum apostolus dicit hic: **Quomodo credet ei quem non audierunt et fides ex auditu.** loquitur de causa proponente ad credendum: que hoc coniter requirat ad fidem sicut causa sine qua non: non tamen sufficit ad causandum assensum seu habitum fidei sine causa supernaturali interiore mouente ut dicitur et ratio cum apostolus dicitur: **Fides** ex auditu. statim subiungit: **Auditus** autem per uerbum christi. **gloria** id est per gratiam christi. **Similiter** dicendum est: quod dictum Augustini prefatum intelligendum est per modum exterioris persuasionis: sufficiens atque propria causa fidei est illud quod interiore mouet ad assensum quod est uoluntate dei. **Alterius** supradicti nituntur. **propositum** suum concludere ex auctoritate Augustini in epistola ad manicheos: dicitur: **non** credere euangelio nisi credere ecclesie catholice illud approbati. **Unde** dicitur quod fide acquisita credit euangelio: eo quod ecclesia tenet suos scriptores esse veraces: et sic audiens acquirit sibi habitum credendi eorum dictis: **Sed** nec ex hac auctoritate habet intentum: **nam** explicatio credendum coniter fit per reuelationem diuinam in sacris libris canonicis preterita: que quidem reuelatio de coeli cursu oportet quod ueniat ad inferiores homines per maiores sicut ad homines per angelos diuinorum uocata puenit: secundum deum. **de** hierarch. unde quod inter omnes gradus ecclesie auctoritas uis ecclesie in his que sunt fidei preclit eo quod non potest in his deficere dicente domino ipsi petro in persona ecclesie. **Luce. xxij.** **Ego** pro te rogavi petre ut non deficiat fides tua: **io** habitus fidei a deo fit infusus: tamen in explicacione credendum que in sacra scriptura principaliter continentur recurrentium est ad auctoritatem uis ecclesie: et

hoc insinuat Augustinus. cum dicit: **Non** crederem euangelio. **sed** quia predicti opinantes conatur tollere necessitatem ponendi fidem infusam de credibilibus nobis reuelatis per aliquas rationes apparentes: quod est contra gloriam. **et** communem exponem doctorem: ideo uidetur discurrendum de illis rationibus: ut ueritas magis illucescat. **Quarum** rationum una talis est: quod ut dicunt ad omnem certitudinem actus credendi quod experimur in nobis sufficit fides acquisita: **sed** superfluum est ponere infusam: et consequentiam ex hoc probant: quod frustra sit per plura quod potest fieri per pauciora. **ante**cedens autem per hoc quod sicut firmiter adheremus bystorij et gestis scriptis de rebus bellicis et alijs que scribuntur in chronis fide acquisita per hoc quod credimus eos veraces esse qui talia esse referunt et scripserunt: ita fide acquisita firmiter adheremus bystorie sacre scripture et euangelio: quod firmiter credimus eos esse veraces qui huiusmodi libros canonis condiderunt: **sed** per fidem acquisitam superfluit omnia alia que ad certitudinem actus credendi ponit habenda. **et** ulterius arguit ad propositum suum per exemplum de heretico qui sic firmiter adhereret errori suo: quod etiam per fidem illius uult mori: que quidem fides est acquisita et est in ratione inclinans ipsum firmiter in illi errorem: **et** hoc sine persuasionem rationis uel argumenti: **sed** solum quia credit auditui et doctrine aliorum et proprio perceptui. **Ex** quo concluditur quod simpliciter per fidem acquisita potest quis firmiter adherere credibilibus nobis reuelatis sine fide infusa. **ulterius** arguit sic. **Si** fides infunderet nobis a deo illa non posset corrumpi in nobis nec minui: consequentiam probant: quod illebitus a solo deo creatur et sicut non generatur ex actibus nostris ita nec corrumpitur: **per**sertim quia ille habitus cum corruptis totaliter annihilatur: quod non potest fieri per creaturam: quod sicut non potest creare ita nec annihilare: nec etiam per demeritum potest corrumpi: **quod** etiam demones creduntur habere odium dei quod est maximum peccatorum. **Ex** quo patet quod fides potest stare etiam cum maximo peccatore. **Alterius** arguit quod si habitus fidei esset a deo infusus esset perfectior omni habitu acquisito: **et** per consequens actus credendi per fidem infusam esset perfectior quam actus intelligendi prima principia: quod dicitur esse inconueniens. **ulterius** ad suum propositum ostendendum sic dicitur: ponat quod unus iudeus non baptizatus nutritur inter fideles more fidelium disciplinatus: talis fide acquisita crederet omnibus quibus nos credimus: **si** tamen fide acquisita credit quilibet nostrum ex auditu aliorum quorum ueracitati credit: **credimus** enim multa tempora transiisse et romana esse quam nunquam uisimus: **si** etiam per fidem acquisitam ex auditu firmiter credimus reuelatum in scripturis et ecclesie approbanti ueritate illorum. **Considerandum** tamen est: quod predictae rationes non concludunt intentum suum. **Ad** primum enim dicendum quod quicquid sit de consequentia antecedens non est rationabiliter dictum. **manifestum** est enim quod plus requiritur ad certitudinem fidei habendam de his que in sacra scriptura et euangelio continentur quam de his que in gestis scriptis de rebus bellicis habentur: **nam** secundum philosophum in i. ethi. **disciplinatus** est intentum certitudinem inquirere secundum unumquodque genus in quantum natura rei recipit seu requirit. **Constat** autem quod eaque principaliter traduntur in sacra doctrina: excedunt facultatem humane nature: ut cum ibi asseritur quod deus est trinus et unus: **et** quod filius dei est incarnatus et fuit passus et mortuus et huiusmodi uisus et propheta dicebat: **Domine** quis credidit auditui nostro. **quod** d. talia predicamus seu prophetam que nullus posset se credere cum facultate humane nature excedat: **et** ideo nullus disciplinatus talibus adheret certitudinaliter ex sola hominum narratione quantumcumque eos veraces reputaret: **quod** appropinquat ad fidem de talibus habendam oportet fieri miracula facultate totius nature excedentia: quibus uisus homines discernent ad habitum fidei recipiendum non enim predicaciones seu frequentes narrationes ad hoc sufficiunt: sicut in alijs gestis seu bystorij ut communiter nisi miraculis confirmarentur. **Unde** Mar. xlii. **Domine** cooperante et sermone confirmante sequentibus signis: **quod** autem in bystorij bellicis coniter dicitur non excedunt humane nature facultate: **et** ideo in talibus sufficit narratio continua: **per** hoc uero ad eorum firmiter assensum bene presertim cum non inueniuntur alij tales narrationes negantes

Epistola pauli

quia tunc etiam in huiusmodi bystoria d' rebu bellicis disciplina tus ronabiliter dubitaret: cui p' dictionis assentiret: que quide' contradictio circa ea que in sacra scriptura traduntur maxime repit. Maior em' e' turba hereticor' in f' deliu seu paganoz negantiu multa de his que in sacra scri

ptura continent' q' fidelium credentiu eade. Et quib' p'z assumpti: seu ante cedens p'dicte romis minus ver. Ad secundu dicenduz q' cu' illa que p' fiden traditur excedunt b'iana' facultate' dicit' est: de quibus Eccl. ij. c. Prima supra sensu hominis ostensa sut tibi. In e' q' hereses sibi op' possite b'nt appare' tias: 7 quasi euidetiam fm coe dictamen naturalis rationis b'iane: lumie sup' naturalis caren

ti. An tales heretici no' indigent fide infusa ad hoc vt talibus errorib' adhercant: quia ex quo caret lumie fidei sine quo vera credibilia no' cernuntur remanet in eis firmis ignorantia veritatis p' qua suis erroribus suggestio solet interuenire. vñ apls petrus dicit: Aduersari' vester dyabolus circuit querens que' deuoret cui resistite in fide. ex quo p'z q' dyabolus circuit ad psuadendu' co'ra fide. Ad t'ciu' dicenduz q' q'uis habitus charitatis sit altior et nobilior q' habitus fidei: tñ p' vnu' actum peccati mortalis amittitur: sic non e' inconueniens q' habitus fidei p' aliquod peccatu' amittat': bitus em' a deo infusus libera a deo dant': sic 7 iuste a deo subtrahunt' fm disponem' subiecto'um. Nec tal' substractio ipse dicit' annihilatio s' quedam cessatio in fluxu diuini: sicut p' clausura fenestre lux solaris subtrahit sine aliqua annihilatone. Nec obstat qd' obijci' de demonib': tum qd' odu' dei 7 alia que p'tinent ad malicia' eoz 7 sunt pessima n' tñ sunt demeritoria cu' iam sunt ipi in finino damnationis: 7 sic non pnt mereri nec demereri. Sec' est de viatorib' qui per peccata demerent' vt ab eis subtrahantur dona dei: tñ q' hoc quod dr' ab aplo: Demones credit. non est necessariu' pcedere q' beant fide etia' infor mem: sed tñ actus fidei qui e' credere: no' em' credit ex habitu ad hoc inclinante: sed coacti ex signoz' euidentia 7 fre quetia: 7 ex p'p'icuitate naturalis intellectus sicut etia' q' opaf' iusta soluz ex coactione non dicit' iustus quasi habes habituz iusticie. Ad quartu' dicenduz q' actus fidei e' dignior sim plr ceteris habitibus acquisitis intellectualib' in q' tum bz certiozem cam eo q' fides inmitit' diuine veritati: qd' non faciunt alij bitus intellectuales acquisiti: 7 sunt certiores fm quid. s. quo ad nos. Nec etia' certitudo fidei acq' site est silis certitudini fidei infuse in adhesionis firmitate. Illa em' quaz fides acquirit' ex narratone assidua seu relatione b'iana p' contraria' corumpit' assuefactione: sicut ptingit in alijs habitib' acquisitis. Certitudo aut' q' inest per fide a deo infusa non pot' corumpi p' talia: vñ apls petrus dicit: Et p' batio fidei v'z mltro p'cior sit auro 7. j. petri. j. Habet etia' fides infusa nobilior' effectum. s. purificationez cordis: iuxta illud act. xv. Fide purificas corda eoz. Ad quintu' dicenduz q' fides seu credulitas que ex sola reuelatione b'iana acquirit' non e' fides theologica d' qua loqui mur: na' fides theologica non assentit alicui credibili: nisi q' e' a deo ordinatu' 7 scis reuelatu': vñ ipi veritati inmitit' taq' medio. An si aliqs credet oia' q' fidelib' credunt' n' tñ ea credet taq' a deo reuelata. tal' n' b'et fide theologica sic si aliqs b'iet noticia' alicui' p'clusiois geometrice p' mediuz dyalectici tñ: ex h' n' acq'iet' bituz geometricu' d' illa p'clu

sioe. Et q' p'z q' p'dicta s'ba apli de fide i' b. c. p'teta intelligeda sut put in glo. m. s. d. c. r. In eode ca. vbi dr' in postil. Et id' hoc p'dicit moyses Deu. xxxij.

Puocauerunt 7c. Et ego puocabo eos. q' in carmine mosaico cotinet' b' i' additione Deute. xxxij. sup' eistez versibus. Et ibi dem' onditur: q' moyses statum bodiernu' iudeoru' a r'po receventiu' p'notica uit: qd' p'pue cordat cu' intentione apli in hoc loco: s' q' illa additio e' aliquale p'lica: io remittit' ad i.

runt aiam mea. **S**iquid dicit illi diuinu' r'nu': **R**eliqui mihi septem milia viro ru: q' no' curauerunt genua an' baal. Sic ergo 7 in hoc tpe' reliq' fm electoem gre' dei salue facti sut. Si aut' e' gra' iam no' ex opibus: alio quin gra' iam no' est gratia. **Q**uid ergo? **Q**uod que rebat ist' hoc no' e' consecutus: electio aut' psecuta est

Ca. xj. **I**co ergo. **H**ic p'nt app

stolus ostendit affectu suu' erga iudeos: compescendo gentiles ab eoz' insultatione. p' hoc ei causabat' p'scor dia ex pte gentiu': q' incredulitate iudaicam etia' puer sis de iudaismo improperebat: qd' reprimis aplis p'io ronibus sup'is ex casu iudeoz': sed ex ouersione gentiu' tibi. **N** si aliqui ex ramis. tercio ex p'sideratione diuinor' iudicioz' tibi. **N**olo aut' vos ignorare. **C**irca primu' p'nt tres rones: prima est quia casus iudeoz' non est vltis: sed a quia no' est inutilis: tibi. **D**ico s' tercio quia non e' irrecupabilis: tibi. **V**obis em' dico. **P**rima adhuc in vno: primo declarat' p'positu': sed p'cludit in tentu' tibi. **Q**uid ergo. **P**rimu' aut' declarat' ex p'lo dup' plicia: 7 primu' est suspit'us. **D**icit' igit' b' **P**opulu' quid reus repulit' generaliter. **C** **P**opulu' suu'. s. iudaicu' q' dicebat' ipis peculiaris dei. **D** **A**bsit na' 7 ego israelica su' te. qu' tñ sum vocatus non soluz ad fide r'p'i: s' etia' ad eius ap'p'tu': no' concludit'. **E** **N**on repulit' reus plebe' sua quam p'scruit'. i. p' destinauit' re iudeis vt patz in paulo 7 alijs apostolis. secundu' exempli d' belya qui credebatur totu' populu' ad idolatriam ouersum 7 oes alios p'betas occasos: 7 tñ non erat ita: et hoc est quod dicit': **f** **A**n nescitis quid dicit' scriptura de belya. q. d. scire debetis. **g** **Q**ueadmodu' impellat' reum aduersu' israel. n' zelo vindicte: s' amore iusticie. iij. **R**eg. xix. **b** **D**ne p'bas tuos occiderit. vt no' remaneant cultores di. **i** **A**l. tua suffodit. vt n' inueniat' loc' te colendi. **k** **E**t ego relictus su' sol'. **S**ic em' credebatur q' sp'us non sp' tangit' corda p'p'tez nec de oibus. vñ dicit' belyeus. iij. **R**eg. iij. de sunamite: **A**ia. n. c. in amaritudine est: 7 d'ns celauit a me. **l** **E**t querit aiam mea. vt nihil remaneat de cultu diuino **S**iquid vi. illi resp'o. diuinum. ad repellendu' e' d' em: **n** **R**eliqui mihi. i. cōseruari. **o** **S**eptem milia viroz. colentiu' d'ni: 7 io non e' solus. p'nt applicat' ad p'positum. **p** **S**ic s' 7 in hoc tpe. s. legis noue. **q** **R**eliquie fm elec. gre' dei sal. fa. sut. s. sp' aliter aliq' ex iudeis ad hoc electi ex gratia dei salui facti sunt p' fidem r'p'i: sicut p'z de aplis 7 de alijs primis credentib' q' se re fuerunt oes de iudeis. **r** **S**i aut' gra. salui facti sut deo mō. **s** **N**a no' ex opib'. s. legis q' h' no' facere poterat' vt. s. d' em. **t** **A**liq' gra' no' e' gra. q' qd' red dit' ex opib' rebitu' e' 7 no' gra. **v** **Q**uid ergo. **H**ic p'cludit' int'cu'. s. q' casus iudeoz' n' e' g'ialis. **D**icit' ergo **Q**uid s. supple sequit' ex dictis. **r** **Q**d' q' rebat ist'. i. maior ps' ppli. **y** **H**oc no' est cōsecutus. s. iusticia p' fide r'p'i cui' aduentu' expectabat' iudei. **z** **E**lectio autem psecuta e' i. apli 7 aliq' ad hoc electi.

Ad Romanos

a Ceteri do excecati sūt. manentes in infidelitate. **b** Sicut scriptū est: Eia. vii. ca. **c** Dedit illis de spm̄ compuncōnis. i. inuidie pungentis corda eoz. ex odio xpi. 7 suoz. fidelit̄ ex q̄ secuta ē excecatio 7 obduratio: id subdit: **d** Oculos ut nō videat. 2c. 7 dauid

diat d eodē ps. cxiij. **e** Fi. men. eoz. id est sacra scriptura i qua nutriti fuerunt iudei.

f Corā ipsi in laqueum. ex odio a xpi moti fuerūt legis periti ad reptauā. dum scripturas de xpo loquentes: sicut pleni ostendi in pluribus locis. v. te. 7 sic ipsi sequentes eos errores bus sūt illa q̄ati.

g Et in captiōne. p. Zytum 7 Vespasianum. **b** Et in scādalum. qz nobiles eoz fuerūt ducti ad tozmetā ad infamandū ipm̄ de rebellione 7 infidelitate erga roma. nos. **i** Et retributioez ill. bec em̄ in vindictam mort̄ xpi

contigerūt eis luce. xiv. Et qz ex pdictis secuta ē excecatio illoz 7 obduratio: id subdit: **k** Obscurent hoc eoz. q̄tum ad excecationem intellectus. **l** Et dorsum eoz. i. voluntas sic noiata: qz debet supportare oīa. **m** Sep̄ in carna. qz p obduratōem efficit tortuosa. **n** Dico g. hic offendit q̄ casus iudeoz non sūt inutilis: ex hoc em̄ occasionaliter factū ē q̄ apli relinquentes iudeā transferūt ad p̄uertendū gētiles p orbē act. xv. sicut iam allegatū ē. s. 7 hoc ē quod dicit: **o** Nūquid sic offenderūt. f. iudei. **p** Et caderēt. tm̄. f. et nulla sequerēt utilitas. **q** Absit. qz fm̄ q̄ dicit augustinus in enche. Deus adeo ē oīpotēs 7 bonus q̄ nō pmitteret mala fieri nisi ex eis eliceret maiora bona: id subdit: **r** Sed illoz delicto salus est gentilibus. occasionaliter mō pdicto. **s** Ut illos emulēt. i. imitent. iudei em̄ q̄ mō p̄uertunt 7 multo magis circa finem mūdi delecta falsitate antixpi: in hoc imitantur 7 mirabunt gētiles p̄uersos ad fidem xpi. **t** Quasi delectū illoz. f. iudeoz. **v** Diuitie sūt mūdi. occasio: naliter mō dicto. **x** Et diminutio eoz. i. pauci yri simplices 7 illiterati: 7 quasi nullius reputatōnis q̄les sūt apli. **y** Di. sūt gentiū. qz fundauerūt ecclesias inter gentes. **z** Quāto. pleni. eoz. supple erit magnū bonū in finali p̄uersione eoz. **a** Vobis. n. hic p̄r reprimit insultationē gentiū p hoc q̄ cal. iudeoz non est irrepabilis: quod ostēdit exemplo duplici. f. patriarchaz 7 apostolorū qui fuerūt iudei: propter qd̄ apostolus se laboratū ad p̄uersionem eoz dicit: **a** Vobis em̄ dico gentibus. ne insultetis iudeis. **b** Quia diu ides ego sum apostolus gentiū: Gal. ii. c. Creditū est mihi euāgelij p̄putij sicut et petro circumcisio. **c** Ministeriū meum honorificabo. addendo vltra debitum. f. laborando pro conuersione iudeoz: cum tm̄ ex officio teneat solis gentilibus pdi-

care. **d** Si quo modo ad emulandū. i. ad imitandū me e. Prouocē car. meam. i. iudeos de quibus carnaliter descendit: vt dicit in principio huius ca. **f** Et sal. fa. ali. ex ill. Sciebat. n. apls q̄ nondū erat tps̄ p̄uersionis eoz: ad plenū: 7 q̄ istud sit vtile 7 bonū ostendit. **g** Si cuius amissio eoz. p̄ infidelitate: **h** Reconciliatio ē mūdi. occasionalit̄ vt p̄dictum ē.

g Ceteri vo excecati sūt. sicut scriptū ē: Dedit ill' te' spm̄ p̄pūctōis oculos vt nō videant: 7 aures vt n̄ audiāt vsq; in hodiernū diez. Et dō dicit: Fiat mēsa eoz. coraz ipis i laqum. 7 i captiōez 7 i scādalu 7 in retributionē ill. Obscurent ocli eoz ne videāt 7 dorsū eoz sp̄ in curua. Dico ergo: Nūquid si offenderūt vt caderēt. Absit: S; illoz delicto sal' ē gētib: vt illos emulēt q̄ si delictū diuitie sūt mūdi: 7 diminutō eoz diuitie gētium: quantomagis pleni tudo eoz. Vobis em̄ dico gentib: q̄ diu quidē ego sū gentium apostol': ministe rium meum honorificabo: si quo modo ad emulanduz

i Que affū. corū ad fidē. **k** Nisi vita ex mor. qz iudei scientes scripturas p̄uersi ad fidē magis poterāt p̄ficere qz aliq; vt p̄z de paulo 7 apolloniz plibus alijs. Et ad hoc inducit exempluz de apls. d. **l** Quasi delibatio ē sancta. i. apli q̄ fuerūt quasi quedam delibatio de massa iudaica. **m** Et si ra. sancta. i. p̄riarche q̄ fuerūt quasi radices pleb̄ iudaice: p hoc intēdit apls ostēdere: q̄ iudei sūt abiles ad bonū: 7 q̄ eoz ad h̄ tenet similitudo: et sic eoz casus nō ē irreparabil. **n** Quasi aliq. Dic conse-

queter apls reprimit gētiles ab insultatione iudeoz rōne sūpta ex p̄uersione gentiū: 7 primo facit ad p̄positū: scd̄o remouet obiectionem in p̄riarchib: Dicis ergo. Rō autē cōstitit in hoc q̄ h̄ multitudo iudeoz ceciderūt in infidelitate: tamen p aliquos eoz stantes in fide scz aplos 7 alios discipulos gentiles p̄uersi sūt 7 inserti arbori p̄cedenti p fidē in imitacione p̄riarchaz: hoc ē qd̄ dicit: **n** Quasi aliqui ex ramis. i. ex iudeis p̄cedētib: fm̄ carnē ex patriarchis q̄ fuerūt radix arboris. **o** Fracti sūt. p̄ infidelitate suā. **p** Tu autē cū ole. eēs. i. oliua siluestris ad bonū fructū inabilis: quia gētiles non habebāt legē 7 p̄phetas: nec etiā cultum dei. sed erat idolatrie dedit. **q** Infertus es in ill. i. in ramis stantib: q̄ se apli 7 aliq̄ fideles iudei. **r** Et so. ra. fa. es. i. fidei p̄riarchaz. **s** Et p̄tue. oliue. i. xpi doctrine gr̄e. **t** Noli glari aduer. ra. i. iudeos p̄ infidelitate fractos. **v** Quasi glo. supple h̄ em̄aniter. **x** Nō tu ra. por. 2c. qz gētiles bonū sūt conuersionis b̄neit ex iudeis 7 n̄ econuerso. **y** Dicis g. hic p̄r remouet obiectionem: scd̄o infert cōclusionē: ibi. Vide g. Circa primū ponit obiectionem. d. **y** Dicis g. tu gentilis infertus deō mō argues sic: **z** Fracti sūt rami. vt ego inserar. 7 sic possū glari p̄ ramos fractos h̄ non p̄ radice. h̄ p̄r remouet dubiū. d. **a** Nū. p̄ incredulitate 2c. i. bñ dicit si dicas eos ēē fractos p̄ infidelitatem suā: n̄ at p̄ tuā insertōem nisi occasionalit̄ tm̄ 7 nō p se. **b** Tu at fide stas que nō ē a te: s̄ ē donū di: p̄ qd̄ nō te bes inde sup̄bire s̄ magis b̄niliari: id subdit: **c** Noli al. s̄p̄e: s̄ time: 7 subdit rō: **d** Si em̄ de nā. ramis. i. iudeis sup̄biētib: **e** Nō p̄p̄at. eos gramit puniendo. **f** For. nec ti. p̄cat. si sup̄bier: nec di h̄ forte vt ē nō dubij ex pte di: s̄ utilitat̄ liberi arbitrii. **g** Dic ex pdicti p̄cludit q̄ gētil' p̄uersus h̄z mām ex pdicti p̄sidiradi i se diuiaz bonitate p quā stat i fide 7 gra xpi: 7 seueritatem iusticie eius in iudeis exidentib: a fide xpi: hoc est quod dicit:

Epistola pauli

a Vide q̄ r̄. 7 p̄ ex dictis lra vsq; ibi: b Sed r̄ illi si nō p̄manse. in incre. inferent. qz ramus n̄alis maiorem h̄z aptitudinē vt inserat ceteris parib; q̄ extrane; a radice. p̄na vt p̄ ex dictis. c Nolo em̄. Dic apls reprimit gentiles ab insultatōre iudeoz rōne supra ex consideratiōe diuinorū iudiciorū. Et diuiditur in tres: primo ostēdit iudeoz p̄ntem execratōem 7 futuram illūminatōem: scdo declarat vtriusq; causam: ibi. Scdm euangeliiū. tercio ex dictis cōcludit diuine sapie p̄funditatē: ibi. Altitudo diuitiarū. Circa primū dicit: c Nolo enim vos ignorare fr̄es. i. vos gentiles conuersi ad fidē xp̄i: 7 sic p̄ fidē facti fr̄es mei.

d Mysteriū hoc. i. secretum diuinū c. Et non sitis vobis sapiētes. id est fm̄ estimatōem vram: 7 hoc dicit apls ad reprimendum eoz p̄sumptiōnē. 7 qd̄ sit illud secretū ostēdit. d. Quia ceci. ex pte. 7 nō ex toto. e. Conti. in israel. q̄ apli 7 credētes primū de iudeis fuerūt valde illūinati.

f Donec plenitudo gentiū intraret. fidem xp̄i recipiēdo. Sciendū tñ: q̄ illud donec non tenet hic causalit: sed tñ cōsecutiue 7 occasionaliter: quia iudeis execratis ap̄stoli trāserūt ad gentes p̄uertendas. g. Et sic ois israel saluus fiet. in fine mūdi delecta falsitate antichristi: qz tūc iudei cōstanter mortē suscipiēt p̄ fidē xp̄i. h. Sicut scriptū est: Esaie. lix. i. Veniet ex syon. ibi primo fuit fides xp̄i predicata: 7 inde ad om̄es alios deriuata de p̄terito: 7 deriuanda in futuro: sicut dicit plenius esaie. lix. k. Et hoc illis a me testamētū. i. fides catholica i nouo testō publicata: 7 in iudeis p̄tunc complēda. l. Cum abstu. pec. eoz. p̄ fidem iustificantē. m. Scdm euangeliiū. h̄ic p̄nter ostēdit vtriusq; cām: 7 primo execratōis: cōponit duplex cā: vna ē repulsiō doctrinē xp̄i: q̄ tangit eoz d̄. fm̄ euangeliiū quidem ip̄mici. alia ē inuidia de gr̄a gētib; data: q̄ tangit ibi: Propter vos. p̄nter ponit cām illūminationis cū d̄: o. Scdm ele. ant. cha. p̄pter patres. i. p̄pter merita pat̄z aliq̄ nūc sūt ad fides electi: 7 plures eligent in fine mundi: ad quod inducit rōnem. v. p. Sine p̄na. i. sine mutabilitate. qz apud deū non ē trāsmutatio: Jaco. i. c. q̄ Sūt dona 7 vocatio dei. i. p̄missa facta pat̄ib; de donis eoz semini fideis: 7 id implebūt tpe suo. Et p̄nter inducit ad hoc congruentiā: qz sicut gentiles ante aduētū christi fuerūt sub peccato idolatrie: ita 7 post aduētū iudei dimissi sunt sub infidelitatis peccato. p̄ maiori pte: 7 sic in istis 7 in illis ostēdit hūana fragilitas in eoz p̄ctis: 7 diuina bonitas in b̄nificio vocationis. Iudei em̄ nūc dimissi finali vocabunt: vt dcm̄ ē: 7 hoc ē qd̄ dicit Sicut em̄ aliq̄ r̄. 7 p̄ ex dictis lra. r. Altitudo diuitiarū. Dic vltimo p̄cludit ex p̄dictis p̄funditas diuine sapientie i suis iudicijs: 7 hoc dupl̄: primo. n. p̄cludit h̄ ex v̄t em̄nētā: scdo ex b̄nana deficiētā: ibi. Quis em̄. Circa primū dicit: r. Altitudo diuitiarū sa. 7 scie dei. i. p̄fu-

ditas vtriusq; sicut d̄ Job. iij. Putens altus ē. i. p̄fundus: 7 dicit sapie q̄tum ad diuina: 7 scie q̄tum ad ficiēda circa boies qz rōnes non p̄nt a nob attingi: id subdit: s. Quin com. sūt r̄. qz supra capacitatē nature intellectualis se excessiua. t. Quis em̄ cognuit.

Docidē ostēdit ex n̄e cognitio nis deficiētia cū d̄: t. Quis em̄ co. sen. domi r̄. q. d. null? qz oculus n̄ h̄z se ad diuina sicut oculus? noctue ad lucē solis. q. metapby. v. Aut q̄s pri. de. illi r̄. q. d. null? qz hoc ē imposibile: qz om̄es v̄tutem nō solū opandi s̄ etiam cogitādi 7 essendi ab ip̄o bēn? qd̄ declarat. d. r. Qui ex ip̄o. q̄tum ad potētā p̄ductiua q̄ p̄t appropriat: y. Et p̄ ip̄m. q̄tum ad sapiam ex- plare qua appropiat filio. z. Et in ip̄o. sicuti sine et p̄seruāte p̄ bonitatē: que sp̄s sancto appropiat: id subdit: a. Ip̄s gloria in secula amen. Aliqui libri habent interpositas duas dicitōnes. s. honor et seculorū: sed non sunt de textu nec habēt in libris correctis. In ca. xj. vbi d̄ in postilla: Gratia salui facti s̄ d̄cō mō iā non ex opibus: Additio. S. Querat quō ex auctoritate ab ap̄stolo allegata que supra ē. iij. Reg. xix. de helya p̄cludat q̄ reliquie ille saluabunt ex gr̄a. Ad qd̄ dicitur: q̄ h̄ ap̄stolus ostendit ex hoc q̄ in responso diuino ad helyā dicit: Reliqui mibi septē milia viroz: non em̄ dicit Relicti sūt aut relinquēt: sed reliqui mibi vt manifeste ostēdat q̄ ex sua mera gr̄a 7 liberalitate eos reliquit In eodem ca. vbi d̄ in postilla: Et dorsū eoz voluitas sic noiata. Additio. Quid hic dicit dorsum non ē necesse q̄ p̄ h̄ intelligat voluntas put in postilla: s̄ plane potest intelligi de dorso. incuruat em̄ dorsum alicuius p̄ aggrauationē ponderis. vñ qz iudei in hac captiuitate cr̄ntes in vindictam mortis xp̄i cōtinue aggrauātur p̄ iuga 7 seruitutes d̄noz: icarco dorsum eoz sp̄ videri incuruari ex talibus: 7 quia ista nō credūt eis euēnire in vindictā mortis xp̄i: vt dicitur ē: s̄ alijs causis friuolis at tribuit: id p̄mittit: Obscure n̄ oculi eoz ne videāt q̄si diceret: p̄betice n̄ optatiue: tāta ē miseria istoz q̄ oculi eoz non videbūt qua rōne dorsū eoz sp̄ incuruetur mō p̄dicto. In eodē ca. vbi d̄ in postilla: Altitudo diuitiarū sapie 7 scie dei. Additio. Que p̄tinent ad sapiam et scientiam diuinā p̄nt dicit alta eo q̄ sunt imaginabilia a nobis: si militer 7 p̄funda eo q̄ sunt a nobis inscrutabilia. Qñ nō est necesse q̄ altitudo in hoc loco interpretet p̄ p̄funditatē. Item notandum q̄ h̄ verba ap̄stoli. l.

amen. Aliqui libri habent interpositas duas dicitōnes. s. honor et seculorū: sed non sunt de textu nec habēt in libris correctis. In ca. xj. vbi d̄ in postilla: Gratia salui facti s̄ d̄cō mō iā non ex opibus: Additio. S. Querat quō ex auctoritate ab ap̄stolo allegata que supra ē. iij. Reg. xix. de helya p̄cludat q̄ reliquie ille saluabunt ex gr̄a. Ad qd̄ dicitur: q̄ h̄ ap̄stolus ostendit ex hoc q̄ in responso diuino ad helyā dicit: Reliqui mibi septē milia viroz: non em̄ dicit Relicti sūt aut relinquēt: sed reliqui mibi vt manifeste ostēdat q̄ ex sua mera gr̄a 7 liberalitate eos reliquit In eodem ca. vbi d̄ in postilla: Et dorsū eoz voluitas sic noiata. Additio. Quid hic dicit dorsum non ē necesse q̄ p̄ h̄ intelligat voluntas put in postilla: s̄ plane potest intelligi de dorso. incuruat em̄ dorsum alicuius p̄ aggrauationē ponderis. vñ qz iudei in hac captiuitate cr̄ntes in vindictam mortis xp̄i cōtinue aggrauātur p̄ iuga 7 seruitutes d̄noz: icarco dorsum eoz sp̄ videri incuruari ex talibus: 7 quia ista nō credūt eis euēnire in vindictā mortis xp̄i: vt dicitur ē: s̄ alijs causis friuolis at tribuit: id p̄mittit: Obscure n̄ oculi eoz ne videāt q̄si diceret: p̄betice n̄ optatiue: tāta ē miseria istoz q̄ oculi eoz non videbūt qua rōne dorsū eoz sp̄ incuruetur mō p̄dicto. In eodē ca. vbi d̄ in postilla: Altitudo diuitiarū sapie 7 scie dei. Additio. Que p̄tinent ad sapiam et scientiam diuinā p̄nt dicit alta eo q̄ sunt imaginabilia a nobis: si militer 7 p̄funda eo q̄ sunt a nobis inscrutabilia. Qñ nō est necesse q̄ altitudo in hoc loco interpretet p̄ p̄funditatē. Item notandum q̄ h̄ verba ap̄stoli. l.

amen. Aliqui libri habent interpositas duas dicitōnes. s. honor et seculorū: sed non sunt de textu nec habēt in libris correctis. In ca. xj. vbi d̄ in postilla: Gratia salui facti s̄ d̄cō mō iā non ex opibus: Additio. S. Querat quō ex auctoritate ab ap̄stolo allegata que supra ē. iij. Reg. xix. de helya p̄cludat q̄ reliquie ille saluabunt ex gr̄a. Ad qd̄ dicitur: q̄ h̄ ap̄stolus ostendit ex hoc q̄ in responso diuino ad helyā dicit: Reliqui mibi septē milia viroz: non em̄ dicit Relicti sūt aut relinquēt: sed reliqui mibi vt manifeste ostēdat q̄ ex sua mera gr̄a 7 liberalitate eos reliquit In eodem ca. vbi d̄ in postilla: Et dorsū eoz voluitas sic noiata. Additio. Quid hic dicit dorsum non ē necesse q̄ p̄ h̄ intelligat voluntas put in postilla: s̄ plane potest intelligi de dorso. incuruat em̄ dorsum alicuius p̄ aggrauationē ponderis. vñ qz iudei in hac captiuitate cr̄ntes in vindictam mortis xp̄i cōtinue aggrauātur p̄ iuga 7 seruitutes d̄noz: icarco dorsum eoz sp̄ videri incuruari ex talibus: 7 quia ista nō credūt eis euēnire in vindictā mortis xp̄i: vt dicitur ē: s̄ alijs causis friuolis at tribuit: id p̄mittit: Obscure n̄ oculi eoz ne videāt q̄si diceret: p̄betice n̄ optatiue: tāta ē miseria istoz q̄ oculi eoz non videbūt qua rōne dorsū eoz sp̄ incuruetur mō p̄dicto. In eodē ca. vbi d̄ in postilla: Altitudo diuitiarū sapie 7 scie dei. Additio. Que p̄tinent ad sapiam et scientiam diuinā p̄nt dicit alta eo q̄ sunt imaginabilia a nobis: si militer 7 p̄funda eo q̄ sunt a nobis inscrutabilia. Qñ nō est necesse q̄ altitudo in hoc loco interpretet p̄ p̄funditatē. Item notandum q̄ h̄ verba ap̄stoli. l.

Ad Romanos

Altitudo diuinitatis. Continuant ad pcedetia fm glo. sic: Premiserat apls suam mirepfunditatis. s. q. deus pcluit oia in incredulitate: vt oim miserat cur? pfun ditans vltuti horroz pculsus vltut abyssi altitudinē expauescens damat: **Altitudo. non em sensus bois** attingit ad discutiendā iusticiāz iudiciorū. Si. seu ad discutiendā gratiā gratuitā nullis meritis pcedentibus reddi tam: et de h am plius in glosa.

Ca. rñ.
Obscuro
vos. D.

Applis roma nos ad concor diam reduxit: h pñr eos in moribus instruit: et diuidit in duo: qz primo facit hoc verbo p dicationis: secundo facit exēplo imitatiois: reme morādo qsdaz psonas eis imi tabiles: ca. xvj. Prima in duo: primo instruit oēs com munitur: scdo existentes in aliquibus statibus pñci paliter et spākter ca. sequēti. Prima ad huc in duas: qz primo instruit oēs cōiter in bis que ad deum: scdo in bis que ad primū: ibi. Sicut em in vno. Prima ad huc in duo: primo instruit oēs cōiter in ordine ad deū et pte corporis: scdo et pte aie: ibi. Et nolite cōformari. Circa primū dicit: a **Obscuro vos rē. fm q dicit Seneca. Generosus ē animus vobis et facilius dicit q tra bat: ppter quod apls magis vñt obscuro dicit verbo q pcepti: b Per misericordiam dei. peccata relaxantem. c Et exhibeatis corpora vstra. h dicit p ordinē tāgit apls septē conditiones que maceratidē carnis deo faciūt acceptā. prima ē q sit voluntaria: qd notat eum dicit: Et exhibeatis: scda q sit in carne. pñia: id dicit: d Corpora vstra. non aliena contra illos q saluari credunt p pñiam alioz. tertia q sit concupiscētie mortificati ua: id dicit: e **Hostiā. alie em eet yana sicut medici na que nō curat morbz. quarta q sit bonoz operūz pductiua: id dicit: f **Quiētem. viuetis em dñr quod bz in se pñcipiū sui motus. quinta q sit continua: sicut vitia carnis continue pullulat: id dicit: g **Sancra. i. firmā. scdm em in vna ei? significatio idem ē qd fir mū. sexta q sit bñ ordinata. s. ad dei glām et nō ad lau dem. pñiam: id dicit: deo placent. septia q sit rōnabil siue discretio: id dicit: i **Rōnabile obsequiū vestri. qd fit qñ caro sic macerat q nā seruat et vitia excludit tur. Sicut em ibi pōt ee defectus. s. qñ caro lasciuire p mittit: ita et sup abūdātia. s. qñ corp? reddit inceptū ad debita opa t officia erequēda. vñ dicit hieronym? De rapina holocaustū offert q austeritate nimia corp? su um immoderate affligit. Advertendū tñ q nō eadem opa cōueniūt oib?: et id aliq abstinētia laudabilē i vno q tñ nō ē laudabil in altero: sicut si cōiugatus tātū faci at abstinētia q nō possit recedere debitu vrori tpe cō petētī non ē laudabil. in religioso tñ qui nō bz hoc debitu reddere laudabil ēēt. Et silr aliq abstinētia lauda bilis ē in iuuenibus in qb? viget cōcupia carnalis: que i senib? sic nō ēēt laudabilis: qz nō sic i eis viget cōcupi scētia carnalis: et possit ee alicui? boni impeditiua: et de silib? silē iudiciū habeat. k **Et nolite. h dicit pñter instruit oēs cōiter qñtū ad aiām: et primo qñtū ad affectū************

Obscuro itaqz. rñ.
vos frēs? p misericordiam
dei: vt exhibeatis corpora
vra? hostiā viuētē? facta: z
deo placētē: rōnabile ob
sequiū vrm. Et nolite cō
formari huic scdo: h reform
mamini in nouitate sensus
vri: vt pbetis q sit volun
tas rei bona: et bñplacens
et pfecta. Dico. n. p grāz q
data ē mihi: oib? q sūt int
vos: nō pl? sape q oportet
sape: h sape ad sobrietatez:
et vnicuiqz sicut et diuisit
mēsurā fidei. Sicut em in

scdo qñtū ad intentū: ibi. Dico. n. Et ē sciēdū q amor tñs format amantē in amati. vñ dicit Aug? Si terrā diligis terrā es: si aurz diligis aurz es: et si deuz diligis deus es. scz pñcipatiue: fm ill d pñ. lxxxj. Ego dixi dñi est? et filij excelsi oēs: id dicit: k **Et nolite cōfor. bu. scdo. i. delectabilib?**

bui? mudi. l
S; reformamini.
Imago em dei ad quā sumus forma ti deformat in nob p peccatū: h per dei grām reformatur. m In noui. scilicet sus vri. Sicut emz p peccatū cognitō obfuscat: sic p grā tiam renouat. et qz bñs affectū bñ or dinatū recte iudi cat: id subdit: n **Et pbetis. i. ex periri possitis per spiritū sanctū habi tantē in vobis.**

vno corpe multa membra habem? oia autē mēbra nō eundē actuz hnt: ita multi vñū corp? sum? in xpo? sin guli autē alter alteri? mem bra: hntes donationes fm grām q data ē nob differen tes: siue pphetiā? fm rōnē fidei: siue misterium in mi nistrādo. Siue qui docet i doctrina. Qui exhortatur in exhortādo. Qui tribu it in simplicitate. Qui p est in sollicitudie. Qui mi seretur in hylaritate. Di lectio sine simulatione.

o **Que sit v. dei**
bona. qñtū ad bona
nature ipsa dādo.
p **Et bñplacens.**
qñtū ad bona grē.

q **Et pfecta. qñtū ad bona glē. pōt etiā aliter sic exponi.**
o **Que sit voluntas dei bona. qñtum ad incipientes. p**
Et bñplacens. qñtum ad pñcipientes. q **Et pfecta. qñtū**
ad puenientes. r **Dico em. h dicit pñr instruit oēs com**
munitē qñtū ad intellectū vt. s. de pñcipientib? ad fidē non in
quirat curioso. d. r **Dico em p grām que data ē mihi**
i. p officiū apostolatus mihi inuinctū pñcipio. s **Oib?**
q sit inter vos. cuiuscūqz conditionis seu status. t **Nō**
plus sape q oportet. quia qui pscrutator est maiestati op
primetur a gloria: puer. rrv. v **Et vnicuiqz sicut de?**
diuisit mēsuram fidei. Non em em in hoc eadem offi
bus mēsurā: quia illi qui habēt fidē predicare et cōtra
infideles defendere debent circa pñcipientia ad fidē pñ
dius inquirere et studere. r **Sicut em in vno corpore**
h dicit cōsequēter instruit oēs in ordine ad primū: et pmo i.
p motōne boni: scdo invitatione mali: ibi. Nō alta sapiē
tes. Prima ad huc in duas: quia primo facit ppositū i bo
no spālī: scdo in cōi: ibi. Dilectio sine simulatione. Circa
primū ē sciēdū q aliq bona dei dant aliqbus spālter. j.
Coz. rñ. Alij quidē p spm dāt hmo sapiē: aliq sermo scie
tie rē. dāt tñ p cōi vtilitate: sicut in corpe humano oclis
videt p toto corpe: et pes ābulat et sic de alijs: et hoc qd
dicit: r **Sicut em in vno corpe rē. et p z ex dicitis litera**
vscqz ibi: y **Singuli autē alter alteri? mēbra. i. cōican**
tes alijs dona data vobis: sicut mēbra corpis adiuuicem
communicāt officia sua mō dicto: et pñr magis applicat i
spālī. d. 3 **Siue pphetiam: qñtum ad noticiā occultoz**
pñcipientium ad salutē: ideo subdit: a **Scdm rationēz**
fidei. que dirigit in salutē. b **Siue ministerium. in ad**
ministratōne sacramentozum quod pertinet ad sacerdo
tes: c **Siue qui docet. quod pertinet ad doctores. d**
Qui exhortatur. qñtum ad predicatores. e **In exhor**
tando. s. non tñm verbo sed etiam facto. f **Qui tribuit.**
habens abundātiā facultatum: g **In simplicitate**
i. ppter deum bz tribuere. h **Qui pñt. in spālīb? vel**
tpālīb?: qd pñt ad pñatos et pñcipes. i **In sollicitu**
dine. de adimplēdo regniē sibi pmissō. k **Qui mise**
ret. miserā alteri? releuādo: qd pñt ad pñctēs. l **In**
hylaritate. sup. h faciat q illos q austeritate in vultu rerb
oñdunt miserā āqz eos releuet i aliq. a **Dile. s. simu**
latōne. h dicit apls instruit de cōiugatione oim bonoz: et diui
dit in tres ptes: qz p instruit de cōmunicatōne in affectu:

Epistola pauli

scdo in effectu: b. **H**onore. tercio in signo: b. **H**ndicate. Circa primū sciendū q amor ē desiderū boni alicui: qd dicitur cōiter i oib: 7 amor iste pmo dicitur qd fūm pbin viij. et by. Qui falsificat amicitia sūt magl digni morte q illi q falsificat pecunia: iō dicit: a **D**ilectio sine simula

tione: scdo debet eē discretus: vt sic amef nā vritium odio habet: iō dicit: b **O**diētes malū. tercio dicit esse firmus ita q amor nō sit puerilis dicit: c **A**dherētes bono. **A**dherētia em firmatē impōtat. Quarto dicitur cōm munit abscz acceptione: ideo dicit: **C**haritatē fraēm / tatis. d **H**ono re iudicem. **H**ic cō sequenter instruit de cōcātōne bono rum in effectu: et p qstū ad bonū re uerentie dicens. d **H**onore inui. puenientes. Quili bet em deficit in ali quo bono qd est in altero: 7 sic pōt enz p dicerare vt melio

rem fer: 7 sic honorādo puenire: scdo instruit qstū ad bonū obsequij. d. e **S**olitudine nō pigri. pstando hūilitatem primū in effectu. f **S**pū seruētes. vt hoc fiat ex bono affectu. g **D**ño seruētes. vt hoc fiat principaliter ppter dei: 7 sic ei exhibet obsequij: 7 p oīs ab eo expectatur primū: iō subdit: h **S**pe gaudētes. Et q: spes mercedis habēde facit patientē sustinere: iō subdit: i **I**n tribulatione patientes. 7 hoc p oīnem impetrant 7 seruant iō subdit: **O**rōni instantes. tercio instruit apls de cōcātōne bñfici: p rō ad simul pmozantū dicit: k **A**cces sitatibus scōz cōcāntes. scdo ad peregrinos transēntes dicit: hospitalitatē sectātes. l **H**ndicate. **H**ic apls instruit de cōcātōne bonoz in signo. **P**rinipale dō signū inter boies est locutio que indicat metis pceptū: 7 qstū ad hoc dicit: l **H**ndicate psequētibz vos. 7 multo magis bñfacientibus vobis. signū aut scđdarū ē exterior gestus: 7 maxime facies: in qua pte magis reuclat dispositio animi: 7 sic dicit: **G**audete cū gaudentibus zc. m **I**d ipsum inuicē sentiētes. aliter eēt mendaciū quod ē falsa significatio in voce vel in alio signo qd tenet vicē vocis.

n **N**ō alta sapiētes. **P**ost q instruit de cōcātōne boni: hic pnt instruit de cōcātōne mali. **E**t hoc dupl: primo vt malū alteri nō inferat: scdo vt illatū ab altero cōmuni ter toleret: ibi. **N**ō vosmetipos. **C**irca primū aduertēduz q primo nocumētū infert primo nostra supbia: que est principij oīs peccati: iō hoc pbibet. d. n **N**ō alta sapiētes. primū pculcando. o **S**ed hūilibz pntientētes. cū eis hūiliter puerfando. scdo nocumētū infert astutia nra. primo malū machinād o quod pbibet dicens: p **H**olite eē prudentes zc. 7 accipit hic prudentia silitu dīnari: q: vera prudentia non ē nisi in bonis: sed astutia in malis: que prudentia dicitur: eo q caute facit querere vias nocē dīnā bonū ad mala transferim: sicut dicitur: prudēs vel bonus latro. v. metba. 7 sic dicit prudentia in pposito. tercio nocent primo nostra mala manifesta ipos scandalizādo qd pbibet. d. **D**rouidētes bona zc. Quarto nocumētū infert psecutio apta. qd pbibet. d. **N**ō ex vobis ē zc. q **N**ō vosmetipos. **H**ic instruit de malo illato vt patienter toleret. d. q **N**ō vosmet. defendētes. 7 ad hoc inducit scripturā: **D**eut. xxxij. r **A**dhibi viij. 7 ego retribuā zc.

vt malū ab aduersariis illatū: toleret: scdo etiā vt bonū eis impendat. d. **S**i esurierit inimicus tu? zc. 7 subdit: rō: s **H**oc em fa. car. ignis. cōge. sup caput eius. i. occasiones accēdēdi ignē dilectōnis in eo erga te: si tū

metipos: **N**ulli malū pro malo reddētes: prudentes bona: nō tm coram deo: sed etiā corā oibz hoibz. **S**i fieri pōt qd ex vobis ē: cū oibz hoibz pacem hntes. **N**on vosmetipos defendētes charissimi: s date locū ire. **S**criptū ē em: **A**dhibi vindi ctā: 7 ego retribuā: dicit deo minus. **S**ed si esurierit inimic? tu? aba illū: si sitit potum da illi. **H**oc enim faciens carbonēs ignis congeres super caput eius. **N**ō li vincia malo: sed vince in bono malum.

tu malicia sua p seuerauerit. t **H**o. viij. a ma / lo. i. incidere in odiū eius. v **S**z vince in bo. malū. s tentatō nes impellētes te ad odiū eius **S**ciendū tm: q illa q dicant hic non **G**osmet ipos zc. nō sunt pcepta sed cōsilia nisi i casu scz si ex defensionēvi deref pbabilē malū magnum insurgere qd el set cōtra bono rem dei. **S**ciendū aut q in ali quo casu nō expedit sic sustinē. s. qn p hoc mal datur audacia malefaciēdi. vñ dicit greg. i. mo

ral. qdā cū tpalia bona a nob rapiūt se tolerādi: qdā dō obstruata charitate. pbibedi: non soluz cura nētra subtrahant: s ne rapientes non sua seipos pdant.

In ca. xij. vbi dicit in postilla: **E**t exhibeatis corpora vestra: **A**ddido.

In his verbis apli. s. **E**t exhibeatis corpora vestra zc. pter illas pditiones que in postilla aguntur q vere sūt: 7 in pposito. **P**rie: sūt em qdā alia qb vñ innuere apls. f. q oblata p fideles xpi excedere debent ea q apd veteres offerebant. **O**li em apd veteres aialia occisa offerebant: nūc aut viuā hostiā debet offerre: iō dicit: **E**t exhibeatis corpora vĩa. nō corpora aialia hostiā viuētē. nō occasi vel mortuā. **S**cām dō placētē. **A**lla em que olim offerebant nō hēbāt faciatē dō placētē in seipis: q: nō ex ope opato placabāt. vñ ps. **N**unq mādūcabo carnes tbauroz: nūc autē quia p maceratōnez carnis corporoz vicia perimūtur: pccatores ad pñiam vult cōuertī. **O**lim etiam in quolibet sacrificio sal offerebat: quod signū est discretōnis in q libet ope bono requisite: nūc aut illud quod per sal significat qd meli? ē. s. discretio offerf. vñ dicit: **R**onabile obsequij vīm. put in postilla.

In eo. ca. vbi in postil. dicit: **E**t pbetis. i. vt expiri possitis p spm sanctū bitantem in vobis. **A**ddido.

Hoc quod dicit: **E**t pbetis q sit volūtas dei bona zc. pōt alit exponi. **A**d qd sciendū q volūtas dī q dī volūtas signi multipl dī: vt in. j. smaz. dī. xlv. **E**t qstū ad ppositū spectat triplr. s. pbibitionis pcepti 7 pñlij: volūtas dei q manifestat in pbibitione ē bona. **I**lle em qui se abstinet a pbibitis p diuinā legem bonus debet dici s ex hoc solo non dicit beneplacens. q: non sufficit solū recedere a malo ad beneplacendū deo nisi cū hoc faciat bonū: 7 sic dī beneplacens **V**olūtas autē dei q significat in cōsilijs diuinis dicitur perfecta. q: ea implēs dī pfect? aut illud math. xij. c. **S**i vis pfect? eē zc. **I**n eo. ca. vbi dī in postil. **H**ec em facies carbonēs ignis pgeres sup caput ei? **A**ddido.

Hoc quod dī i. puerijs: **S**i esurierit inimic? tu? car bonēs ignis pge. sup caput exponit tibi sic. i. idu ces ad pñiam de malo qd tibi fecit seu facē attēdit zc.

Ad Romanos

Omnis aia. Postq̄ apls de morib⁹ in .xiiij. struxit romanos generaliter: hic p̄nt̄ ides facit sp̄aliter: primo instruit minores: scdo maiores cap. sequenti. Prima diuidit̄ in tres: qz primo ostēdit qz minores debēt superiorib⁹ subiectione: scdo subiectione: ibi. Ideo qz necessitati. tercio dilectōez ibi. Memi q̄c̄qz. Prīmū probat dupl̄: primo ex diuina ordina- tione cui bonuz ē obedire: ma- luz resistere. Ex ordinatōe dō di- uina ē qz supio- res regat inferi- ores: z inferio- res eis obediāt vt pz in natura copali in elem- tis que regantur ex in fluctia cor- poris celest̄: vñ dicit pbs pmo metheozori: qz tota regio dem- tans p̄guatur: lationi astrorū: vt ois virt⁹ eius gubernet̄ inde. Similiter hoc pz in nā sp̄ali: qz a- geli inferiores regant̄ z illumi- nant̄ p̄ superio- res: et ita debet eē in hoibus: et hoc ē qd dicit: a. Ois aia. i. ois bō totū a pte digniori tenorian- do. b. Pote

status subli. sub. sit p̄tis in sp̄alib⁹: z principibus terrenis in tp̄alibus: z subdit̄ rō: c. Nō em̄ ē po. ni si a dō. cessa z ordinata: cetera patēt̄ ex dōis vsqz ibi d. Qui aut̄ resi. ipi sibi dā. acq̄rūt eternā. vñ dicit sal- uator Luc. x. Qui vos sp̄it me sp̄it zc. Aliq̄n etiam p̄alem qz puniunt̄ i corpe vel i reb⁹. scdo pbat. possi- tum ex officijs supioz p qz reprimit̄ mala inq̄rēt̄ ex pu- nitōe maloz alij terrenē z sic a mal arcēf: z hē qd dī: e. Nā principes nō sūt timori boni opis. i. rōm boni opis: qz sicut p eoz officia reprimūt̄ mali ita pmouēt̄ tur boni: intētio em̄ eoz dōz eē vt subiectos faciant bo- nos. cetera patēt̄ vsqz ibi: f. Nō em̄ sine cā gla. por- tat. Prās em̄ secularis portat gladiū dñi materiale: p- testas eccl̄astica sp̄alem: z subdit̄ cā: g. Dei enīz mi. ē. vñ. in irā. i. in punitōem ei q̄ male agit. b. Ideoqz necessitati. Dic ondit̄ qz inferiores debēt supi- orib⁹ subuentōnem ad necessaria fm̄ stat⁹ sui p̄ditōez qz nemo militat suis sup̄dīs: z hoc ē qd dī: b. Ideoqz necessitati. i. supioz pcurāde. i. Subditi estote. soluēdo ratā viam debitā. k. Nō solū ppter irā. i. punitōem vitandā. l. Sed etiā ppter p̄sciam qz quilibz tenef reddē debiti: z explicat magis i speci- ali. d. m. Nō em̄ z tributa p̄statis. ad hē em̄ prin- cipaliter sūt instituta. n. Ministri em̄ dei sūt. qz sunt executores sue iusticie. o. In hoc ipsum seruiētes. i. dō. z etiā boib⁹ rēmpublica cōseruātes: id̄ p̄cludit̄: p. Reddite ergo oi. de. cui tributū. i. principib⁹: ē em̄ tributū qd reddit̄ p̄ tota patria. q. Cui vectigal. p. ventione rex eiusmodi sūt p̄dagia: et hoc soluitur a

singulari p̄sona: quia non oēs talia habent solvere q̄ red- dēda sunt p̄dagiaris qui cōiter hoc accipiūt ad finē talē r. Cui timorē. i. dñis. s. Cui honorē. i. virtuosos et in dignitatibus existentib⁹ qui sunt custodes virtutis. t. Memi quicqz. Hic p̄nt̄ ondit̄ qz inferiores debent su-

periorib⁹ dilectōez z primo ondit̄. po- sitū: scdo qz tpe no- ue legis hoc debitiū ē maxime reddēdū ibi. Et hoc sciētes. Circa primū dicit: t. Memi q̄c̄qz de- beatis nisi vt inui- cem diligatis. hoc em̄ habet sp̄ale hoc debitiū qz quicqz reddat̄ de p̄terito vsqz p̄nti adhuc debe- tur reddendum in futuro. y. Qui ei di. pri. le. imple- uit. Dia em̄ māda- ta decalogi ordina- tur ad actū diligen- di: qz p̄cepta p̄me- tabule ordināt̄ ad diligendū deū: z p̄- cepta scdo tabule ad diligendū primūz. Per primū em̄ qd ē: honora patrem tuū zc. p̄cipit reddi debitiū oi. primo p̄ alia que sūt negati- ua p̄cipit cauēri ab ei⁹: nocumēto: idō subdit̄: r. Dilectio prot̄- malū nō opat̄. i. ca- uet inferre malum primo: z sic p̄cludit̄ tur. y. Plenitu- do gl̄is. i. plena- ria obseruatio eius. z. Et dilectio. qua diligit̄ de⁹ sup- oia: z primus sicut ip̄emet diligēs: a. Et hoc scientes tps. Hic consequēter ondit̄ qz hoc debitiū est maxime red- dendū tpe noue legis que est lex amoris: sicut lex vetus fu- it lex timoris: id̄ dicit: a. Et hoc scientes tps. i. cōditōz tps legis noue. b. Quia bo. ē iā nos de som. surgere. i. de ocio ad opa charitatis: quia sicut dicit gregori⁹: cha- ritas opatur magna si est: si aut̄ rennuīt̄ opari amor non est. c. Nunc enim. i. tempe gratie. d. Propior est nostra salus. qui a per christum ianua salutis est aperta q̄ tpe legis erat clausa: deo subditur: e. Nā credidim⁹. i. pl⁹ q̄ ante xpi aduentum: tunc em̄ sciebāt̄ se patres de- scensuros ad inferni libū: vñ dicit Jacob patriarcha Be- nensis. xxxvii. Descendā ad filiū meū lugens in infernum. z scūs Job. xxi. In p̄fundissimū inferni descendēt omnia mea. f. Mor precessit. i. obscuritas figuraz veteri legi. g. Dies aut̄ appropinquabit. i. claritas veritatis reuelate in noua lege. h. Abq̄ciamus q̄ opa tene. i. p̄cepta q̄ dicit̄ tenebray opa: eo qz i tenebris fiāt: Jo. iij. Qui ma- le agit odit lucē: z qz obtenebrant aiam: fm̄ qz dicit pbs i li. etby. Ignorat ois mal⁹: z qz dicit̄ ad tenebras extētio res. i. gebenne. b. Et indua. ar. lu. zc. i. stutes q̄ dicit̄ arma lucis: qz p̄cti tenebras muniūt̄: et qz in luce sunt Jo. iij. Qui facit veritatē venit ad lucē: z qz illūinat aiam z finalit̄ ducit ad lucē etnā id̄ subdit̄. i. Sic vt i die. i. iudicij. k. Nō. am. i. ad gl̄iaz. l. Nō i cō. zc. vitando p̄ctā gule. m. Nō i cubi. zc. vitando p̄ctā luxurie. n. Nō i p̄tētiōe zc. q̄stum ad p̄ctā sp̄alia q̄ sūt quior⁹ culpe. o. Sz indui. ro. ac. xpm. imitādo scitatē puerlatōis sue.

honorē honorez. Memi q̄c̄qz debeat nisi vt inuicē diligatis. Qui em̄ diligit primū leges impleuit. Nā nō a adulterab: non occides nō furaberis: non falsū te- stimoniū dices. non cōcupi- sces: z siqd est aliud māda- tum in hoc verbo instaura- tur: diliges primū tuū sicut teipm. Dilectio primi ma- lū nō opat̄. Plenitudo er- go legis est dilectio. Et h sciētes tps: qz hora est iaz nos de sono surgere. Nūc em̄ ppior ē nra salus: q̄ cū credidim⁹. Mor p̄cessit di- es aut̄ appropiquit. Abq̄- ciamus ergo opa tenebra- rū: induamur arma lucis: sic vt i die honeste abule- mus. Nō i p̄messatiōib⁹ et ebrietatib⁹: nō i cō- tētiōe z emulatiōe: sed in- duimini dñm hiesum xpm.

ria obseruatio eius. z. Et dilectio. qua diligit̄ de⁹ sup- oia: z primus sicut ip̄emet diligēs: a. Et hoc scientes tps. Hic consequēter ondit̄ qz hoc debitiū est maxime red- dendū tpe noue legis que est lex amoris: sicut lex vetus fu- it lex timoris: id̄ dicit: a. Et hoc scientes tps. i. cōditōz tps legis noue. b. Quia bo. ē iā nos de som. surgere. i. de ocio ad opa charitatis: quia sicut dicit gregori⁹: cha- ritas opatur magna si est: si aut̄ rennuīt̄ opari amor non est. c. Nunc enim. i. tempe gratie. d. Propior est nostra salus. qui a per christum ianua salutis est aperta q̄ tpe legis erat clausa: deo subditur: e. Nā credidim⁹. i. pl⁹ q̄ ante xpi aduentum: tunc em̄ sciebāt̄ se patres de- scensuros ad inferni libū: vñ dicit Jacob patriarcha Be- nensis. xxxvii. Descendā ad filiū meū lugens in infernum. z scūs Job. xxi. In p̄fundissimū inferni descendēt omnia mea. f. Mor precessit. i. obscuritas figuraz veteri legi. g. Dies aut̄ appropinquabit. i. claritas veritatis reuelate in noua lege. h. Abq̄ciamus q̄ opa tene. i. p̄cepta q̄ dicit̄ tenebray opa: eo qz i tenebris fiāt: Jo. iij. Qui ma- le agit odit lucē: z qz obtenebrant aiam: fm̄ qz dicit pbs i li. etby. Ignorat ois mal⁹: z qz dicit̄ ad tenebras extētio res. i. gebenne. b. Et indua. ar. lu. zc. i. stutes q̄ dicit̄ arma lucis: qz p̄cti tenebras muniūt̄: et qz in luce sunt Jo. iij. Qui facit veritatē venit ad lucē: z qz illūinat aiam z finalit̄ ducit ad lucē etnā id̄ subdit̄. i. Sic vt i die. i. iudicij. k. Nō. am. i. ad gl̄iaz. l. Nō i cō. zc. vitando p̄ctā gule. m. Nō i cubi. zc. vitando p̄ctā luxurie. n. Nō i p̄tētiōe zc. q̄stum ad p̄ctā sp̄alia q̄ sūt quior⁹ culpe. o. Sz indui. ro. ac. xpm. imitādo scitatē puerlatōis sue.

Epistola pauli

3 Et carnis curam ne feceritis in desiderijs. i. supfluis ita qd p hoc non excludit necessitas s tñ supfluitas.

In ca. xij. ubi dicitur: Sicut i die. i. iudicij. Additō. Quid hic dicitur: Sicut i die. nō videt. p̄p̄ie exponēdum de die iudicij. Nō em̄ possūm in hac vita que

multis incōmodis et necessitatibus ē subdita sicut in die iudicij ambulare: sed qz tps gr̄e com parant diei dicēs: Dies aut̄ appropi quavit. Similit̄ d̄ tutes comparat az mis lucis. d. Indu amur arma lucis: iō subdit: Sicut in die boneste ambu lemus. i. in actu vir tutus nos exercea mus boneste: sicut illi q̄ i clara die ambulant: boneste? ha bent incedere q̄ q̄ ambulat de nocte: Ca. xij.

Infirmitas aut̄ in fide. Postq̄ apo stolus dicit q̄ licet minores b̄r̄e se debeant ad superiores instruit maiores vt bene se habeant ad mores. Et primo in evitacione mali: scdo in op̄atōne boni: ca. sequēti. Prima ad huc in duas: qz primo hortat superiores ne inferiores p̄tendant. scdo ne eos scandalizent: ibi. Nō ergo amplius. Prima ad huc in duas: qz primo ponit intentum: scdo inducit rōnes ad hoc p̄suadendū: ibi. Tu quis es. ca. ca primū dicit: a Infirmitas aut̄ in fide. f. de nouo p̄uer sum: et de lege catholica minus sufficienter instructum. b Assumite. vos maiores. i. vos sumite eū in instruēdo dulciter et charitative. c Nō in disceptationibus cogitationum. i. non iudicātes male de ipso ronec appareat manifeste. d Alius em̄ credit se manducare oia. licet: et ille est qui est instructus in noua lege: qui scit ceremonialia mortificata in xpi passione: et sic licite comedit cibaria p̄bibita in veteri lege. e Qui aut̄ infirmus ē. i. p̄uersus de iudaismo et non p̄fecte instructus de isto: et sic dubitat ad huc an hoc sibi liceat. f Oius māducat. p̄pter scrupulum sue p̄scientie: qz certus est qd olera māducare fuit licitum oi tpe. Circa quod sciendū qd legalia q̄tum ad ceremonialia obseruāda fuerunt vsqz ad passionē xpi. vnde et xps ea obseruauit. et imminente sua passione agni pascha lem cum suis discipulis comedit: post publicatōem euāgelij obseruatio eorū ē mortifera: qz hoc ē significare qd veritas p̄ ipsa significata nondū p̄ xpm est impleta. Tepe vō intermedio. f. a passione xpi vsqz ad publicatōem euāgelij licitū fuit ea obseruare: maxime p̄uersis d̄ iudaismo: vñ tñ ibi non ponerent fidē credēdo firmiter qd sine tali obseruatione fides xpi nō sufficeret ad salutē: et hoc inō legunt apli in actibus ap̄loz ea obseruasse: vñ qd declarat aug. i eplā ad hieronymū diffuse: et fm̄ istū intellectum subdit: g Is q̄ māducat. cibaria lege p̄bibita instructus qd ista sunt sibi licita. h Non māducatē non sp̄nat. reputans eum rudem et ignarū et stolidū fatuū et melancholicū i Et qui non māducat. abstinendo ex p̄scientia dubia. k Māducatē nō iudicet. tanq̄ mandati diuini transgressorem. l Deus em̄ illum. f. de nouo conuersum et ad huc infirmū. m Assumpsit. ad fidem suā potēs illū p̄ficere et solidare. i. confirmare. p̄pter quod non est cōtēnendus. n Tu quis es. Dic p̄r adducitur qd duplex

et carnis curā ne feceritis in desiderijs. xij.

Infirmitas aut̄ in fide. Assumite. nō in disceptationibus cogitationū. Alius em̄ credit māducare se oia. Qui aut̄ infirmus ē. oia māducat. Is qui māducat: nō māducatē nō spernat: et qd nō māducat. māducatē nō iudicet. Deus em̄ illum assumpsit. Tu quis es: qd iudicas alienū seruū? Dño suo stat aut cadit. Stabit aut̄. Potēs ē em̄ te statuere illū. Nā alius iudicat diem int̄ diē. Alius aut̄ iudicat oem diē. Unusq̄sqz in suo sēsu abundet. Qui lapit di

rō ad p̄positum p̄suadendū: prima accipit ex pte illi qd iudicat tanq̄ stolidus: nullus em̄ iudicari debet nisi ab eo qui ē dñs ei: qd ē solus deus in p̄posito: et hoc ē qd dicitur: Tu quis es qui iudicas alienū seruū. q. d. ad tenē spectat iudicare de latentibus in corde. cuiusmodi f. ista

em̄ dño sapit: et qd manducat dño māducat. Gr̄as ei agit deo. Et qui nō manducat: dño non māducat: et gr̄as agit deo. Nemo enim nrm̄ sibi viuūt: et nemo sibi morit̄. Siue ei viuim̄ dño viuim̄: siue morimur dño morimur. Siue ergo viuimus siue morimur: dñi sumus. In hoc em̄ xps mortuus ē et resurrexit: vt et viuoz et mortuoz dñet. Tu aut̄ qd iudicas fr̄em tuū: aut tu q̄re spernis fratres tuū. Dēs enim stabimus ante tribunal christi. Scriptū est enim: Qui ego dicit dñs: qm̄ mihi flectetur

io tale iudicium ē vsurpatum qd ab solū deū p̄tinet qd corda in tuer: iō subdit: o Domio suo stat aut cadit. i. ad deū p̄tinē iudicare d̄ casu et statione. p Seabit aut̄. per dei gratiam. q Potēs ē ei deus statuere illum. i. p̄ficere et confirmare. r Nā alius iudicat. l. d. ponitur secūda rō qd accipit ex parte rei de qua fit iudicium. f. de ceremonialiū obseruatione que tñ erat in differētia p̄uersis de iudaismo mō. s. d. deo et iō de talibz nō v̄z aliquis iudicari transgressor

vel stolidus faciendo vel dimittendo: ex qd vtrūqz poterat fieri vt predictum est: tamen ex cā rōnabili: et hoc ē quod dicitur: Nam alius iudicat diem inter diem. i. ita instructus est in fide catholica qd scit discernere tempus in quo ceremonialia non obligat ab illo i quo obligabant. s Alius aut̄ iudicat oem diem. i. qd similit̄ obligant tpe post passionē sicut ante: et sic dicit abstinendū a cibis vetitis a lege. t Unusq̄sqz in suo sensu abundet. i. in hoc dimittat p̄p̄ie conscientie vsqz ad publicatōem euāgelij pacta. v Qui sapit diem. mō p̄dicto. r Dño sapit. i. ad bonorē viuim̄ qz vtrūqz bñ p̄t fieri ex cā rōnabili: iō subdit: Et qd māducat. sciens hoc sibi ēlicitū. s Dño māducat: cui rō subdit: a Gr̄as ei agit deo. de liberatione sua ab onere legis: et de concessione sui victus: b Et qd non māducat. i. abstinet a lege p̄bibitis ex p̄scia dubia: vel vt infirmū non scandalizet: vt bñ infra. c Dño nō māducat. i. bene abstinet. d Et gratias agit deo. qui sibi dedit gram̄ abstinenti. e Nemo em̄ viuūt. l. d. ponit tertia rō: que accipit ex pte ei ad que p̄tinet vere de talibus iudicare. f. xpi qui est dñs vite et mortis: et p̄ oīs iudex: et hoc ē qd dicitur: e Nemo em̄ ve. si. viuūt. i. ad p̄p̄iam gl̄iam: qz tota vita hoīs est ad xpi gl̄iam ordināda. f Et nemo sibi morit̄. i. nemo v̄z se morti exponere p̄ laudem p̄p̄ia: s. p̄ gl̄ia christi mors patienter toleranda ē. sequit̄: g Siue. n. viuimus et. et p̄z ex dñs l̄ia vsqz ibi. h In b̄ em̄ tps mor. ē. i. ex morte sua p̄secut̄ ē. f. p̄tate sup oem creaturam: math. vlti. Data ē mihi ois p̄tās in celo et in fra. et p̄ oīs iudicaria p̄tās: iō nō ē ab alijs vsurpāda. i Tu aut̄. l. d. ponit q̄ta rō qd accipit ex pte ei qd iudicat temere: qz nullus nrm̄ bz officij iudicādi actiue s̄ tm̄ passiuē: et hoc ē qd dicitur: i Tu aut̄ qd iudicādi. i. tu qd abstinēs a lege p̄bibitis: q̄re iudicas illū qui nō abstinē transgressore. k Aut tu. qui nō abstinēs. l Quare sper. fra. tuū. reputādo eū stolidū eo qd obstinēs vt dicitur. m Dēs. n. sta. an̄ tri. xpi. f. iudicādi ab eo et ad h̄ inducit sacra scripturā qd b̄. f. ca. xlv. n Qui

Ad romanos

ergo di. to. qm̄ mi bi fle. oē genu. tanq̄ subditū iudicio meo: ppter qd̄ pcludit. o Itaq; vnusquisq; rē. rōne reddet deo. in finali iudicio: ppter qd̄ nullus iudicare d̄z temere d̄ alio. Cōtra p̄dicta v̄ esse dictū saluator? Jo. in. *Dis qui credit in eū nō iudicat. ergo solum infideles stabunt ante tribunal christi iudicādi passuri.* Ad qd̄ dicit dū q̄ ibi accipit iudiciū p̄denationis q̄ soli mali iudicabunt: q̄ dicant infideles vel qz nō habuerunt fidem: vel qz si habuerit in morte. mortifica fuit ex carentia charitatis et ḡrebie aut accipit iudiciū retributionis p̄ quē modū oēs generalit̄ iudicabunt mali ad penā: iusti ad gloriā.

oē genu: et oīs lingua p̄fitebit deo. Itaq; vnusquisq; n̄m̄ p se rōnez reddet deo. **o** Ergo ampl̄ iuices iudicem? **h** hoc iudicate magis: ne ponatis offēdiculū h̄i vel scandalū. **S**cio 7 cōfido i dño iesu: qz nihil cōe per ipm̄ nisi ei q̄ existimat qd̄ cōe eē: ille cōe est. **S**i ei pp̄t cibuz frat tu? **tr**istat iā nō fm̄ charitatē ābulas? **N**oli cibo tuo illuz p̄dē: p

Postq̄ instruxit superiores qualiter se habeant ad inferiores monendo ne ipsos p̄tendant: hic p̄r idē facit monendo ne eos scandalizent: 7 diuidit in duas p̄tes: q̄a p̄mo p̄hibet eos a scandalizatiōe: scd̄o monet eos per oppositū de inferioruz edificatiōe: ubi. Itaq; ad maiorem intelligentiā dīcēdo: dicit breuiter est vidēdū q̄ dimittenda sunt. ppter scandalū pusilloz. **E**t arguit p̄mo q̄ bona sp̄ualia sint dimittenda: dicit em̄ Aug. cōtra epl̄am p̄menian: qz vbi sc̄matis piculū timet a punitione peccatoz cessandū est: sed talis punitiō ē bonū spirituale: qz est actus iusticie: ergo rē. **P**er h̄ arguit q̄ bona sp̄ualia sint dimittēda: qz bona minora sūt q̄ sp̄ualia. **C**ōtrariū arguit: qz beatus **L**bo. cantuariensis repetiuit res eccl̄ie cū scādalo regis anglie: et ex hoc arguit q̄ bona sp̄ualia nō sunt dimittēda cū sint corporalibus meliora: **R**es p̄sio. questio ista nō ē de scādalo actiuo quod est dictū vel factū min? rectū p̄tens alteri occasione ruine. illud aut̄ qd̄ deficit a d̄bita rectitudine nō est agendū cū scādalo actiuo: sed questio intelligit̄ de scādalo passiuo. s. quid sit dimittēdū ne alius inde scandalizet. **C**irca qd̄ sciendū q̄ quedā sūt bona sp̄ualia: quedā vero sp̄alia. sp̄ualia quedā sunt d̄ necessitate salutis que sine mortali peccato p̄termitti nō p̄nt. nullus aut̄ d̄z peccare mortaliter: vt peccatū alterius impediat: qz fm̄ ordinem charitatis maḡ debet diligere p̄xiā salutē q̄ alterius: ppter qd̄ talia nō sunt dimittēda ad vitandū alteri scandalū. alia v̄o sunt bona sp̄ualia que nō sunt necessaria ad salutē: vt dare elemosinā extra casum necessitatis: 7 in talibus distinguēdū est de scādalo: qz si oriat̄ ex malicia: sic cū aliqui volunt impedire bona sp̄ualia suscitāt ad hoc scādala: 7 tale scādalu est cōtēndū sicut dñs fecit **N**athai. r̄. de scādalo p̄bariseoz: si aut̄ oriat̄ ex infirmitate vel ignorātia vocat̄ scandalū pusilloz. ppter quod b̄m̄i bona sunt occultanda vel interdū differenda: q̄ vsq; reddita rōne b̄m̄i scādalu cesset: si aut̄ post debitam b̄m̄i rōnem reddita scādalu duret: si aut̄ ex malicia p̄cederet: sic ppter ipm̄ nō sunt b̄m̄i sp̄ualia opa dimittēda. **C**irca verot̄alia bona distinguendū est: qz si nō sunt nostra sed p̄ alijs ad cōseruandū nobis cōmissa: sicut bona eccl̄ie cōmittunt̄ p̄tatis: quib? conseruatio talium incūbit ex necessitate salutis: sicut est cōseruatio depositoz: talia nō sunt ppter scandalū dimittēda: sicut nec alia que sunt d̄ necessitate salutis: si vero sunt nostra sic dimittēda sunt ppter scādalu vitandū

dū si oriatur ex infirmitate vel ignorātia quousq; per ad monitionē rōnabile cesset scandalū: qz si p̄ h̄ nō cessat tūc iam p̄cedit ex malicia: 7 sic est contēndū: maxime si p̄ hoc alijs audacia vel malefaciendi vt d̄cm̄ est. **S**ed p̄mū patet r̄sio: qz cōrectio ordinat̄ ad emendationē: et

quo xps mortu? ē. **N**on ergo blasphemet bonū n̄m̄. **N**ō est em̄ regnū dei esca 7 potus: sed iusticia 7 pax 7 gaudiū in sp̄u sc̄o. **Q**ui. n. in hoc fuit xpo: placet deo et p̄bat? est hoibz. Itaq; q̄ pacis sūt sectemur: 7 q̄ edificatiōis sunt inuicē custodiam? **N**oli pp̄ esca destruere opus dei. **D**ia qd̄ sūt mūda: sed malū est hoī q̄ p̄ offēdiculum manducat.

id si ppter ipam p̄babuliter appareat maius malum cōfurgere est dimittēda hūsq; piculum illud transierit. **A**d aliud p̄z ex dicit̄ in questōe p̄ **N**ō ergo ampl̄? **D**ic apls monet superiores ad euitanduz scandalū pusilloz 7 diuidit̄ i duas p̄tes: qz p̄mo facit p̄positū: scd̄o remouet dubiū. **N**ō est regnū dei. **E**t est sciendū q̄ d̄ charitatem fraternā v̄ esse q̄ aliquis n̄ dimittat ad t̄p̄ h̄c q̄ possit licite dimittat ad vitandū scandalū simpliciu: q̄ opinat̄ illa illicita quousq; sup hoc plenius informet̄: de talibus aut̄ erat elus ciboz lege p̄hibitoz a t̄pe passiois xpi vsq; ad publicationē factam euangeliū vt d̄cm̄ est. **S**ed fm̄ hoc dicit apls p̄ **N**ō ergo amplius inuicem iudicemus. i. superiores non iudicent inferiores stolidos: si abstineat a talib? cibis: nec minores iudicent transgressores illos q̄ vtunt talib?. **q** **S**ed hoc iudicare magis. supple sciendū. **r** **N**e ponatis offēdiculum fratri. infirmis vel ignorantib?. **s** **S**cio 7 confido in dño iesu qz nihil commune. i. nullus cib? immundus. **t** **P**er ipm̄. qz oia bona creauit: gen. 1. **U**idit de? cuncta que fecerat 7 erat̄ valde bona. **Q**z aut̄ postea per legē aliqui cibi prohibiti sunt: 7 sic facti illiciti: hoc fuit ad tempus: ad significandū aliud implendū p̄ xpm̄: a qua p̄bibitiōe absoluit xps: actū. x. c. **Q**uod deus purificauit ne cōe dixeris. **v** **N**isi ei que existimat quid commune esset illi commune est. i. immundū: qz facit p̄sciam d̄ tali cōmestione: sicut leuare festucā d̄ terra p̄ p̄sciam peccatum est durante tali p̄scia: id subdit. **x** **S**ic em̄. ppter cibum. i. tuū. **y** **F**rater tuus cōtristat. i. infirmatur si de ex hoc dubitas de veritate catholica: vt h̄. 1. v̄ d̄ te scādalizat̄ cōmūns te trāsgressorem. **z** **I**am nō fm̄ charitatem ambulans. spernēdo eius scādalu. **a** **N**oli cibo tuo p̄dere illū. dādo ei occasione ruine p̄ponendo modicam delectationē cibi ei? salutē. **b** **N**ō ergo blasphemetur bonū n̄m̄. i. fama n̄ra vt nō demus occasionē simplicibus reputando nos transgressores. **c** **N**ō est regnū dei. **D**ic p̄r remouet dubiū qz possit alijs credē q̄ abstinerē a cibis sanctificatis p̄ xpm̄ esset d̄nabile: id dicit apls qz nihil reperit ei qui abstinet ex causa rationali: cuiusmodi est vitatio scandalū. ppter fratrem: id dicit. **c** **N**on regnū dei esca vel potus. i. in comedendo dicta cibaria vel abstinendo. **d** **S**ed iusticia. p̄ fidē formatam que peccata remittit. **e** **E**t pax. q̄ tuz ad quietem passionē mentē p̄turbatū. **f** **E**t gaudiū in spiritu sancto: q̄ s̄tum ad expectationē premioz. **g** **Q**ui em̄ in hoc seruit chusto. interius in mēte. **h** **P**lacet deo. i. h̄ sufficit ad salutē. **i** **I**taq; q̄ pacis. **D**ic p̄r monet apls superiores vt edificent inferiores pacifice et sancte cū eis p̄uersando. **d** **I**taq; q̄ pacis sunt sectemur rē. **k** **N**oli ppter esca destruere opus dei. i. fidem infirmū q̄ est opus dei. **l** **O**mnia quidem. s. cibaria. **m** **S**ūt mūda. vt p̄dictū est. **n** **S**ed malū est homini q̄ p̄ offēdiculum manducat. scandalizando infirmū ppter quod abstinere sic est meritoriu: id subdit. **B**onū est non man-

Epistola pauli

ducare etc. **O** Meq; in q̄ frater tu' offendit. i. q̄ infir-
mus p̄ra p̄ciam comedit ex societate alteri' p̄ Aut
scandalizat q̄ comedente iudicat trasgressorem. q̄
q̄ Aut infirmat. dubitādo d̄ veritate fidei catholice ex
hoc quod videt maiores sic comedere qd̄ credit illicitum

Ru fide quā hēs
penes temetip̄s: ha-
be. i. sufficit tibi ad
salutē fidei interi-
or: qua tenes oia p̄
xp̄m purificata et
nō o3 q̄ ondas ex-
teri' cū scādalo al-
terius. s̄ Bea-
tus qui nō iudicat
semetip̄m. i. dāna-
bilē reddīt. t̄

In eo q̄ probat. i.
scit esse sibi licituz
tū dimittit ex cha-
ritate fraternā p̄
scādalo vitanduz.
v̄ Qui at̄ discer-
nit. talē abum cre-
dens nō esse licitū.
r̄ Si māducaue-
rit damnatus ē q̄a
non ex fide. i. ex cō-
scientia facit h̄ sed
contra p̄cia3 et oē
tale est peccatū sic
leuare festucā cre-
centi q̄ hoc fit pec-
catum mortale.

Bonū ē n̄ māducare carnē
et n̄ bibē vinū: neq; i q̄ frac-
tu' offendit' aut scādalizat'
aut infirmat'. **T**u fidē quā
hēs penes temetip̄m: habe
corā deo. **B**eatus q̄ nō iu-
dicat semetip̄m i eo q̄ pbat'
Qui at̄ discernit: si mādu-
cauerit dānat' est: qz nō ex
fide. **S**e aut̄ qd̄ nō est ex fi-
de: p̄ctm̄ est. **C**aplm̄. xv.

Debem' at̄ nos firmi-
ores imbecillitates in-
firmoz sustinē' et nō nob̄ pla-
cere. **A**nusq; v̄m prio-
suo placeat i bonū: ad edifi-
cationē. **E**tem xp̄s nō sibi
placuit: sed sicut scriptū ē
Improperia ip̄operatiū

ibi quadruplex vtilitas nobis pueniens et scriptura:
p̄ma est claritas intelligētie q̄ notat cū d̄r. **Q**uecūq;
scripta sunt ad nr̄am doctrinā scripta s̄: scd̄a est solidi-
tas tolerantie: ibi. **E**t p̄ patientiā: tertia est suauitas
interne leticie: ibi. **E**t p̄ solationē scripturaz. quarta ē

tibi ceciderit sup̄ me. **Q**ue
cūq; n. scripta sūt: ad nr̄az
doctrinā scripta s̄: vt p̄ pa-
tientiā et p̄ solatōz scriptarū:
s̄ spem hēam'. **D**e' aut̄ pa-
tientiēz solatiū' ter vob̄ idip-
sū s̄ape i alētur'. **P**z ibm̄ xp̄s
vt vnanimē vno ore ho-
norificet' v̄ et p̄ rez dñi n̄ri
iesu xp̄i. **P**ropt̄ qd̄ suscipi-
te inuicē: sicut et xp̄s susce-
pit vos i honorē dei. **D**ico
em̄ xp̄m iesuz ministrū fuissē
se circūcisiois: p̄p̄t̄ v̄itatez
dei ad p̄firmādas p̄missio-
nes patz: gētes aut̄ sup̄ mi-
sericordiā honorate dē: si
cut scriptū ē. **P**ropt̄ea cō-
fitebor tibi in gētibz dñe et

securitas obti-
nende glie: ibi.
k. **S**pem habe
amus. ē em̄ sp̄s
certa expectatō
future britudis
ex gr̄a et meritū
proueniēs. i.
Deus aut̄. **H**ic
p̄nr̄ adūgit su-
am ordē ad p̄-
dictoz p̄pletōz
et dicit: v̄ at̄ pa-
tientiē et solatiū.
i. datō patientiē in
aduersis et cōso-
latiōis p̄ tribu-
lationē: **T**obie
iij. **P**ost lachry-
mationē et fletū
gandū et exulta-
tionē infundis.
m. **D**et vobis
idip̄m s̄ape. i. id
mecū desideran-
tes mutū p̄fe-
ctū. n. **S**cs
iesum xp̄s. i. fm̄
doctrinam eius
Et vnani-

In ca. xiiij. vbi d̄r in postilla: Ad maiorem intelligenti-
am dicendorū: hoc videndum est breuiter.

Additō
Trum bona spiritualia sint p̄pter scandalum di-
mittenda: similiter et bona sp̄alia: b̄ plene in scd̄a
scd̄e. q̄ xliij. arti. vj. vij. et viij. vbi sunt omia h̄ic
tradunt: et p̄ alia notabilia ad b̄ p̄ninentia vide ibi etc.

Capitulū. xv.
Oremus aut̄. **P**ostq; ap̄s oñdit q̄ se dñe h̄ic ad
minores i euitatiōe mali: h̄ic p̄nr̄ idē oñdit i p̄mo
tione boni: circa qd̄ p̄mo ponit suā instructiōez
scd̄o suā excusationē: ibi. **L**ert' sum. p̄ma i duas: qz pri-
mo hortat maiores vt infirmos sustineat: scd̄o vt eos ad
bonū p̄m oueat: ibi. **P**ropt̄ qd̄ suscipite: p̄ma ad buc
in duas: qz p̄mo p̄mittit instructiōez: scd̄o subdit orōnez
ibi. **D**eus aut̄ patientie. **P**rima ad buc in duas: qz p̄mo
ponit instructiōez: scd̄o ex dictis p̄cludit quādā cōclusio-
nē: ibi. **Q**uecūq; scripta. p̄mū aut̄ p̄suadet dupliciter: p̄-
mo rōne. d. a. **D**ebem' aut̄ nos fir. imbec. infir. susti-
nere: sicut in corp̄ naturali membz firmiora vt nerui et
ossa sustinent alia debilioza. b. **E**t nō nobis placere. i.
p̄p̄riā voluntatē querere sed magis bonū cōcō: scd̄o subditur
c. **A**nusq; v̄m suo p̄ri. pla. in bo ad edificationē
in malis aut̄ n̄ debem' q̄rere proximis placere: scd̄o ad
hoc inducit exemplū xp̄i. d. **E**tem xp̄s nō sibi pla-
cuit. i. p̄p̄riā voluntatē nō quesuit. **P**o. vj. **D**escendi de celo
nō vt faciā voluntatē meā. e. **S**ed sicut scriptū ē. p̄
xliij. f. **I**mproperia improperantiū tibi ceciderūt su-
per me. verba sunt xp̄i loquentis ad p̄cem: q̄ vt faceret pa-
tris voluntatē improperia sustinuit iudeoz dicentiū sibi
Samaritanus es tu et demoniū hēs: **P**o. viij. **E**t idū cru-
ce pendēt: **A**ch q̄ destruis templū dei etc. **M**atth. xxvij.
et hęc improperia redundabant in deū p̄rem: iō sic dicit
xp̄s. **I**mproperia improperantiū tibi ceciderūt super me
p̄ illa em̄ improperia intendebat iudei xp̄m confundere.
g. **Q**uecūq; **H**ic ex p̄dictis infert quādā cōclusionē.
scz q̄ ea que sunt in scriptura sacra potissime de xp̄o sūt
ad nostrā vtilitatē: cur' actio est nostrā instructio et p̄oif

mes q̄tū ad idētatē credulitatis. p. **U**no ore.
q̄tū ad idētatē p̄fessionis: qz vt dcm̄ est. s. r. c. **C**or-
de credit ad iusticiā: ore aut̄ p̄fessio fit ad salutē. q.
Honorificetis deū etc. q̄tū ad vnitatē opis: qz fides si
ne opib' mortua est. r. **P**ropt̄ quod **H**ic p̄nter
monet superiores vt inferiores ad bonum promoueat.
Circa quod p̄mo ponit suā exhortationē: scd̄o sub-
iungit suam orationē: ibi. **D**eus aut̄ sp̄i. **C**irca pri-
mum dicit. r. **P**ropt̄ quod suscipite inuicē. p.
curando charitatiue alteri' bonū. s. **S**icut xp̄s
accepit vos. in curā accipiendo humanitatem nostrā
omnibus communem. i. iudeis et gentibus: membra
vero debent conformari capiti: r. ideo quilibet xp̄ian'
debet p̄curare bonū fratris sui: licet aut̄ acceperint
humanitatem iudeis et gentibus communem tū ali-
qñ diuersimode p̄curare iudeoz et gentiliū salutē:
qz iudeis predicauit in p̄sona p̄p̄ria et quo dāmo ex ve-
bito: et hoc est quod dicit. t. **D**ico em̄ iesuz xp̄m mi-
nistruū fuisse circūcisionis. predicando iudeis circū-
cisionē: nō sic at̄ gentibus. ideo dicit **M**atth. xv. **N**on
sum missus nisi ad oues que perierunt domus israel.
v. **P**ropt̄ veritatem dei ad confirmādas p̄missio-
nes: patz licet em̄ salus iudeoz et gentiliū sit per
viam gratie simpliciter: tū q̄tum ad iudeos est ibi ra-
tio debiti aliquid: in q̄tum ad veritatem dei p̄nter
implere p̄missa patribz iudeoz facta in lege et pro-
phetis: que data fuerunt solis patribz iudeis. psal.
cxlvij. **N**on fecit taliter omni natiōi: et iudicia sua nō
manifestauit eis: **E**t sic salus gentium magis est p̄ viā
misericordie: quia licet lex et p̄phete loquebantur d̄ ea
dem vocatione ad fides christi: tū lex non fuit data pa-
tribz eozum: nec p̄phete: vt dcm̄ est. p̄ter qd̄ subdit.
r. **G**entes aut̄ em̄ super misericordiā. diuinit' eis cō-
cessa. y. **H**onorare deum. i. debent v̄bis aut factis.
z. **S**icut scriptum est. ps. xv. a. **P**ropt̄ea confi-
tebor tibi in gentibus. i. faciam te confiteri ab illis cre-
tentibus: et sunt verba filij ad patrem de deuotione gē-
tium: accipiendo tamen mystice in q̄tūz dauid cuius

Ad Romanos

est vbi: vt ibidē dē fuit: erat figura xpi pfecti imple
tū fuit in xpo q̄ in dauid. Alie vō auctoritates bic alle-
gate 7 de vocatiōe gentiū ad fidem xpi fm literalē sen-
sum simpliciter intelligunt. b Et iterū dicit Efaic
xxxv. c Letami 7c. vbi trāslatio nra bz letabit de
ferta et inuia

d Et iterū ps.
cxvi. e Lau-
date oēs gētes
dñm. f. deuote de
via. f Et rur-
sus. Efa. ij. g
Erit radix iesse
.i. est xps fm cā-
nē exies d yesse
b Qui exur-
get a mortuis.
i Regere gen-
tes. tūc. n. data
est ei ptās celo
7 in terra. Da-
thi vl. k In
eū gentes spera-
bunt. qz vocate
ad fidē hnt spēs
psequēdi p spm
vitam eternaz.
l De ar. Dic
ponit suā oratio-
nē ad dictoz cō-
pletōz. di. De
autē spei. i. dator
spei. m Re-
pleat vos omni
gaudio. spūali.
n Et pace. p
qētē passionuz
que turbāt ani-
mā. o In
credendo. h dicit
qz fides forma-
ta ista facit. p
Et abundet in
spe. p cumulum
meritorū. q Et vntē spūsancti: e se pncipaliter
opa meritoria: qz se bz ad libet arbitriū: sicut fessor ad
equū. r Certus sum. h dicit apls ponit suā ex cusatōz
7 pmo d hōc qd romanis scribit: scdo q eos ad huc nō
copaliter visitauit ibi. Propter qd. Circa p mū pmo
excludit falsaz cām quā possēt aliq̄s opinari de sua scri-
ptura. f. q reputaret eos illiteratos 7 simplices: et sic
sua scriptura necessario idigētes quā remouet di.
r Certus sum aut frēs 7c. 7 hoc sciebāt p bñficientiaz q̄
est eius effectus. s Repleti oī scia. p̄nēte ad salutē
t Et possitis alterutrū monē. i. nō solū p̄riā vitā re-
gere: s etiā alioz. v Audaci. h dicit p̄r expmit ve-
rā cāz sue scripture. f. debitiū officii sui: qz erat apls gē-
tiū: 7 diuidit in duo: qz p̄ ondit hō officii: scdo eius ef-
fectū: ibi. Dabeo igit. Circa p̄mū dicit. v Audaci
cuius scripsi vobis ex pte. i. breuiē 7 succincte. r Tā-
q̄ i memoriā vos reducēs. de his q̄ satis in bitu 7 non
vos aliqd̄ ignotū docēs: p̄tēca dicit. s. vij. c. Sciētī-
bus em̄ lege loqz. v Propē grāz q̄ data est mibi. i. i.
aplatus. 3 In gentibus scificās euāgelii. i. sanctū
ōndēs 7 pdicās. a Et fiat oblatō gētiū accepta. i.
oblatio quā offert gētes p fidē xpi sit accepta deo p̄i.
b In spūscō. i. p grāz spūs scificata: 7 nō p legales
obseruantias. c Dabeo igit. h dicit p̄r ondit effica-
tiā officii subimpositi: p̄mo qz sua pdicatio ex aucto-
ritate xpi erat: 7 hoc ē qd dicit. c Hō em̄ audeo aliqd̄ loqui
eoz: q̄ p me nō efficit xps in

noi tuo cātabo Et itez di-
cit. Letami gētes cū plebe
ei. Et itez Laudate oēs
gētes dñz 7 magnificate eū
oēs ppli. Et rursus efaias
ait. Erit radix yesse 7 q̄ ex-
urget regere gētes: i eū gē-
tes spabūt. De ar spei re-
pleat vos oī gaudio: et pa-
ce i credēdo vt abūderis i
spe 7 vntē spūs scī. Certus
sum aut frēs mei 7 ego ipe de
vob: qm̄ 7 ipi pleni estis di-
lectōe repleti oī scia: ita vt
possitis alterutrū monere.
Audaci ar scpsi vob frēs
ex pte: tāq̄ i memoriā vos
reducēs ppter grāz q̄ data
est mibi a deo vt sūm minist-
er xpi iesu in gentibus scificās
euāgelii: 7c: vt fiat obla-
tio gentibus accepta 7 scifi-
cata in spūscō. Deo igit
grāz iam xpo iesu ad deū
Hō em̄ audeo aliqd̄ loqui
eoz: q̄ p me nō efficit xps in

p miracula virtute xpi facta ad p̄firmatōz pdicatiois
apli: dicit. e Hō em̄ audeo aliqd̄ eoz 7c. sicut fatie
bāt pseudo apli a xpo nō missi. f Verbo 7 facto. q̄ a
xpo habeo vbi pdicatiois et factū miraculosum ver-
bi p̄firmatiū: dō subdit. g Et p̄dest. h In vntē
telignoz. q̄tus ad
minora miracula.

obedientiā gētiū: verbo et
factis 7 in vntē signo: i
et prodigiorū i virtute spi-
ritus scificati: ita vt ab hierlm̄
p circuitū vsqz ad illyricuz
repleuerim euāgelii xpi
Sic autē pdicauit euāgelii
hoc: nō vbi noiatus est xps
ne sup alienū fundamentū
edificare: sed sicut scriptuz
est. Quibus nō est an-
nūciatū de eo videbūt: et
qui nō audierūt de eo intel-
ligent. Propter qd et im-
pediebar plurimuz venire
ad vos et phibit sum vsqz
adhuc. Ne vō vlteri lo-
cū nō hñs in his regionib⁹
cupiditate aut hñs veniē-
di ad vos et mltis iā prece-
dētibus annis cū in hyspani-
am p̄fiscā cepero spero q̄
p̄teries videā vos: 7 a vob
deducar illuc: si vob p̄mū
ex pte fruitus fuero. Nunc
igit p̄fiscar in hierusalez

te signoz. q̄tus ad
minora miracula.
i Et prodigiorū q̄-
tū ad maiora. Co-
sequētē d dicit ef-
ficatiā sue pdica-
tionis in effectu: et
p̄mo exprimit extē
sue. d. k Ita vt
ab hierlm̄ p̄ circui-
tū vsqz ad illyricuz
loq̄ est in fine gre-
cie vñ noiāt mare
illyricū: 7 scdo mē
sue quia pdicauit
vbi aliq̄ nō pdica-
uerat: sic fuit ibi
maior labor qz ma-
iora loca n̄ erat di-
spōsita p̄ pdica-
tionē alioz: et hoc
est quod dicit. l
Sic ar pdicauit 7c.
7 p̄ ex dicit litera.
Cosequētē addu-
cit ad p̄positum au-
ctoitatē. Efa. iij.
m Quibus nō ē
annūciatū de eo vi-
debūt. f. gētes: q̄
p pdicatioēz pauli
fuerunt illuminati
p fidē xpi: qz d xpo
nō audierūt p̄ p̄o-
p̄betas sicut iudei
nec p̄ alios aplos:
sicut aliq̄ gētes q̄-
bus pdicauerat: sicut
matheus egypti-
p̄tis pdicauit: 7 aliq̄ alijs gentibus plurib⁹ q̄bus iā nō p̄-
dicauerat. n Propter qd. h dicit p̄r excusat se apls de
hoc q̄ romanos adhuc cor̄poralē nō visitauit: p̄mo de-
clarās sui aduentus impedimētū: scdo amoto impedi-
mento p̄mittit suum aduentum ibi. h dicit vō. tercio ad
hec cōplēda p̄ntē orōnis suffragiū: ibi. Obsecro igit Cir-
ca p̄mū dicit. Propter quod impediat plurimū venire
ad vos. qz plurimo tpe apls fuit occupat⁹ i pdicādo gēti-
bus in p̄tib⁹ grece: q̄ p̄ magna pte erat seducte a p̄bis p̄-
p̄banis: 7 a falsis p̄tēis an pdicātoz apli vel p̄: sicut pa-
tebit. j. dñō p̄cedente in alijs eplis. o Nunc vō. h p̄r
p̄mittit suū aduentū. d. h dicit vō. vltērius. p Locum
nō hñs in his regionib⁹. i. nō hñs necessitate ibi manēdi
amplius: qz licet nō oēs eēt ouersi tñ p̄ ciuitates: 7 loca
erat p̄ aplm̄ ep̄i 7 p̄sb̄i ordinati: q̄ ad couēdū residuos
7 instruedū oueros sufficiebant: s̄q̄ p̄ntia apli: p̄tē qd
festinabat ad alia loca maiora: i. q̄bus incūtebat pdicari
di necessitas: q̄ cupiditate aut habens veniēdi ad
vos. qz ciuitas romana toti⁹ orbis fraz erat capitanea.
r Cum in hyspaniā p̄fiscā cepero. sicut em̄ pdicauerat
in oriente: ita desiderabat hoc facere i occidentē: vbi est hy-
spania. s Spero q̄ p̄teries videā vos. p hoc innuit q̄
non intendebat ibi diu morari: eo q̄ p̄ter apls cū suis di-
scipulis erat romae: et sic pdicatio pauli nō erat ibi sic ne-
cessaria: sicut in hyspania. t Et a vobis deducar illuc
qz tunc hyspania erat romanis subiecta: vt p̄. j. Math.
.viii. v Si vō. p̄tē fruitus fuero. i. delectatus in
quersatione et in fide via: 7 sic accipit h̄frim large. r
Nunc autē. i. anq̄ vado romā y Profiscar in hierusalez

Epistola pauli

ministrare scis. pueri. n. ad fidē manētes i hierlm vt es-
sent pfectiois exēplū ceteris abrenūciabant oib' ērenis
q̄ntū ad p̄rietatē: vt p3 acf. iij. vt libri' orōni vacaret et
p̄dicatōi p̄pter qd̄ vocant' hic sci: r apli solliciti fuerit vt alij
puerū q̄ nō abrenūciabāt suis bonis terrenis sustētarēt
eos suis elemofy-
nis: r hoc negoaiū
petrus r iohannes
recommēdauerūt
paulo: vt p3 gal. ii.
r ipe sollicitē fecit vt
p3 b. 3 Proba
uerūt. i. p̄fēserūt.
a Macedoniā r
achaiā. i. pueri de
terris istis: r p̄ hoc
intelligunt' pueri
de alijs locis.
b Collatōz face
re aliquā. i. donatō
nē de bōis suis. c
In paupes scōzū
.i. q̄ sūt de numero
sanctoz. d Et
debitores sūt. f. vt
hoc faciant eis. e
Mā si spualū eozū

ministrare scis. Probaue
rūt. n. macedonia r achaiā
collatōz aliquā face' i pau
pes scōz q̄ sūt i hierlm. Pla
cuit. n. eis' r debitores sunt
eoz. Mā si spualū eoz p̄ci
p̄cipēs facti sūt gētiles: tēbēt
r i carnalib' m ministrare eis
p̄ hoc cigit cū p̄summauero et
assignaui eis fructū hūc
p̄ vos' p̄ficiscari i hispaniā.
Scio at̄ qm̄ veniēs ad vos
in abūdātia b̄ndictiois xpi

principes facte sunt gentes. qz p̄dicatio euangelij exiuit a
hierlm vt frequēt' dcm̄ ē. s. f. Dicit r i carna. i. neces
sarius ad vitā corpalem. g Ministrare eis. sicut em̄ p̄
latis debent' sumpt' ex debito necessitatis: eo q̄ sunt p̄ci
catores ex officio: ita alijs q̄ faciūt hoc ex grā debent' de
bitō honestatis. h Docigit cū p̄summauero. assignā
do eis elemofinā p̄ me missam. i. P̄ficiscari p̄ vos
in hispaniā. ita em̄ p̄ponebat facere. k Scio em̄ qm̄
re. ad vos in abū. b̄ndi. xpi veniēs. i. in abūdātia bonozū
spualium: sicut gēn. xij. dixit iacob ad laban. B̄ndixit tibi
deus ad introitū meū de multiplicatiōe bonozū spualū:
r magis p̄ue b̄ndictio d̄r hic de multiplicatiōe bonozū
spualū. Circa p̄tē ista duo sūt notāda: p̄mū est sollicitudo
apli circa eccliam dei: qz publicatio euangelio in p̄tib' orie
tis festinabat hierlm ad ministrādū vite necessaria scis r
inde celerit' romā trāsiens ad p̄dicandū vbi dei in p̄tib' orie
occidentis: et q̄ n̄a negligētia ondit' vere rep̄bēbil'. scdm̄
est qz ex dicit' vt q̄ paul' in hispania p̄dicauit: d̄r nū vī
dicere decretū: d̄r. rj. c. Quis nesciat. f. qz de aplis solus pe
trus docuerit i his p̄uitijs: ytaliam: galliam: hispaniam: ap̄bi
cam: r siciliā. Propt' qd̄ dicit' aliq' q̄ paul' p̄dicare. p̄posuit
in hispania sup̄posita dei voluntate: sicut d̄r h̄ p̄ qd̄ verbi
p̄tē: h̄ ibi nō fuerit impedimētō sup̄ueniēte. Alij vō dicit'
qz in hispania p̄dicauit: r hoc dicit' Isidor' in li. d̄ ortu r
de obitu scōz: r idē vī dicere. Idēro. in li. illustrū viroz:
qz paulus in p̄ma satisfactiōe a nerone dimissus in occi
dentis p̄tib' p̄dicauit. Ad decretū aut' r̄ndent aliq' q̄ non
negat simpliciter in hispania paulū r in alijs dicitis. p̄ui
tīs p̄dicasse: s̄ dicit qz hoc nō legit'. Sed h̄ hoc vī qd̄ dicit'
act. vlti. paulū b̄n̄mo rome fuisse r ibidē disputasse r do
cuisse: q̄ tū ad in ytaliam: de qua loq̄r decretū sicut r de his
pania. Propt' qd̄ alie p̄tē dicit qz intētiō decreti est qz nul
lus p̄dicauit vel ecclias p̄stituit i dicitis. p̄uitijs: nisi pe
trus vel aln ex ordinatōe r iussioe ipsius: r hoc nō paul' i
ytalia r hispania n̄ p̄dicauit. l Obsecro. hic p̄r apo
stol' petit orōniū suffragia vt impleant' p̄dicta: qz cundo
hierlm ab insidijs iudeoz ei immitēbāt viā: r em̄mo mul
ta picula sicut h̄uit p̄ reuelatōz r patuit ex euetū: act. xj.
iō dicit: Obsecro aut' vos frēs p̄ dñm rē. r p3 lza vsq; ibi
m Et obsequij mei oblatio. i. elemosina p̄ obsequiū me
um gētib' oblata. n Accepta fiat. f. deo ad gloriā.
o Sanctis. paupibus ad eoz indigentia releuādā.
p Et veniā ad vos in gaudio. officio dicto p̄tracto.
q Et refri. vobis. p̄ receptōz spualū bonoz p̄ mltas tri
bulatōes illatas mibi. r De at̄ pa. p̄firmatō ē p̄dcoz
Jh. c. xv. vbi d̄ i postil. Impropria improprietatū tū

bi reciderūt sup me.
Additio.
Impropria improprietatū deo ceciderūt sup
xpm: qz nō recipiēdo xpm deo q̄ c̄bistuz misit
impropati sē r ipropria ceciderūt sup xpm: q̄
q̄st blasphemus ab eis occidit: vt i glo.

veniaz. Obsecro ergo vos
frēs p̄ dñm n̄m iesum xpm
r p̄ charitatē sc̄sp̄is: vt ad
iuuet' me in orōnib' vris p̄
me ad tēū: vt liberer ab i
delib' q̄ sūt i iudea: r obse
quij mei oblatio accepta fi
at in hierl' sc̄tis: vt veniā
ad vos in gaudio p̄ volūta
tē d̄i vt refrigerer vobiscū
De aut' pacis sit cū oibus
vobis amen. xvj.
Commēdo aut' vobis

ctus est fm̄ carnem ad Ro. j. est vsq; in seculum: quia
regni eius non erit finis rē.
Jo eo. ca. vbi d̄ i postilla: Et itez dicit Esa. xxxv.
Letamini gentes.

Replica.
Et aucto: itas q̄ allegat' ab aplo cū dicit. Leta
mini gentes cū plebe ei'. nō est in esa: sed pon'
in deut. xxxv. vbi d̄: Laudate gentes cū plebe
eius. vbi hebraica veritas habet: Letamini gentes vel
exultate gentes cum plebe ei'. q̄ quidē auctoritas ad
lram intelligitur de vocatiōe gentiuz: vt ibidē fuit ple
ne expositum in additione super illud verbū: Lauda
te gentes. vide ibi.

ca. xv. Burg. culpate aplm nō veret q̄ fal
sam fecerit allegationem dicendo: Et iterum
Esa. ait. Letamini gentes cū plebe eius. d̄c̄ em̄
Burg. q̄ illa allegata auctoritas nō est in esa. s̄ deut.
xxxv. hic s̄ Burgen. p̄sumptiōz dico duo: p̄mum qz
burgen. male emendat' allegatū apostoli qz qd̄ allegat
deut. nō p̄sonat intētiōi apostoli fm̄ vba nec fm̄ sen
sum. p3 p̄mū qz nō h̄ ibi. Letamini gentes: sed babe
tur: Laudate gentes ip̄m eius. p3 scdm̄ qz nō corre
det illa lra intētiōi apostoli: qz ibi assignat' p̄ cā dicti vi
dicta cū subdit'. Quia sanguis suoz suoz vlciscetur
h̄ aut' cā dicti apostoli nō est vidicta s̄ grā: qz vocatiō
iudeozum et gentiliū: vnde. p̄ causa leticie gentis cū
plebe apostolus antecedenter dixit: Propter veritatez
.f. p̄missionum: vocauit deos iudeos p̄ plebem signi
ficatos: r per misericordiam vocauit gentiles p̄ gen
tes significatos: p̄terea inquit apostolus. Cōfitebor
tibi in gentibus rē. r iterum. Letami gentes cū plebe
.f. rōne talis vocatiōis non vidicta que describit deut.
.xxxv. Non est igitur multum mirandū qz burgen. po
stulationem eiusdem burgen. dico fm̄ qz apostolus
recte esa. allegat: qz esa. xxxv. habet sensus quem hic
vult apostolus q̄uis in alijs verbis. Aut em̄ esa. de leti
cia deserte iudee r solitudinis. i. gentilitatis: put expo
nit ibi postil. r burgen. ibi cum non reprehēdit. Et cā
huius leticie est vt ibi dicitur congregatiō gētis r ple
bis in vnam eccliam c̄bistū: r sic illud capitulū in sen
su consonat hic apostolo.

Commēdo at̄ vob. Dostā apls instruit rōanos

Capitulū. xvj.

Ad romanos

In moribus vobis predicatis: hunc dominum idem facit exemplum imitatio: ponens eis quasdam personas imitabiles: et dividit in duas: primo ponit exempla ad imitandum: secundo ad proferendum ubi. Salutat vos in duas: quia primo imitanda: secundo vitanda: ut opposita in se posita magis disciscant: scilicet ubi. Rogo autem vos: prima

ad huc in duas: quia primo noiat personas sibi familiares: secundo communes: ubi. Salutate appellen: prima in tres: quia primo noiat personas sibi familiares ratione beneficii: scilicet ratione meriti: ubi. Salutate ephenetum. tertio ratione fortitudo: ubi. Salutate ampliatum: prima ad huc in duas: quia salutat personas sibi familiares ratione beneficii sibi et alijs facti: scilicet ratione sibi spali: ubi. Salutate phiscam. Circa primum dicitur. a Comendo. i. comedibile scribo. b Phoben sororem nostram. f. religio ne xpianitatis: non cognatone carnis. c Que est

phoben sororem nostram que est in ministerio ecclesie: que est cenchris: ut eas suscipiatis in domino digne scitis: et assistatis ei in quibus negotio vestri indiget. Et ipse assistit multis et mihi ipse. Salutate priscam et aquila adiutores meos in christo iesu: qui pro anima meas suas civices supposuerunt: quibus non solum ego gratias ago: sed et civitas ecclesie gentium: et domestica ecclesiarum eorum. Salutate ephenetum dilectum mihi: qui est primitivus asie in christo iesu. Salutate maria qui multum laboravit in vobis. Salutate andronicum et iuliam cognatos et concoparios meos qui sunt nobis in apostolis: qui et ante me fuerunt in christo iesu. Salutate

primitivus asie. i. regerant in christo: et sic fuit exemplar aliorum ad credendum: et quia hoc scriptum erat: romani ierant ad alios instruendum: secundo ratione meriti in opatione: ubi. Salutate maria. Erat enim civis romana laborans ad ceteros patrum convertorum ad fidem subdit. s. Quia multum laboravit pro nobis. vnde et ipsa diffensione orientem iter eos: eo quod iudei proferbant se gentibus et eorum: ut dicitur est. s. j. ca. denotavit apostolo tanquam ei qui pro se prodesse vellet. Tertio ratione meriti in predicatione. d.

ampliatum dilectissimum mihi in domino. Salutate urbanum adiutorem nostrum in christo iesu: et stachinum dilectum meum. Salutate appellen primum in christo. Salutate eos qui sunt ex aristoboli domo. Salutate herodionem cognatum meum. Salutate eos qui sunt ex narcisci domo. Salutate triphenam et triphosam: que laborant in domino. Salutate phidam charissimam: qui multum laboravit in domino. Salutate rufum electum in domino: et menez et meaz. Salutate asineretum phlegontem hermenem patrobam hermanem: et cum eis fratres. Salutate philologum et iuliam nereuz et sororem eius et olympiam deam et oes qui cum eis sunt sanctos. Salutate inuicem in osculo sancto.

t Salutate andronicum et iuliam. crant. n. iudei natoe et forte de tribu apostoli et multas tribulationes sustinuerunt: sicut ipse pro nomine christi.

v Qui sunt nobis les in apostolis. crant et de septuaginta christi discipulis: id est subdit. Qui et ante me fuerunt in christo. quia primum vocati ab eo.

y Salutate ampliatum. hic dominus nominat personas sibi familiares ratione beneficii: et noiat hic tres: sicut et primo

in ministerio ecclesie que est cenchris: est enim cenchris portus maris prope corinthum ubi ista phobe ecclesiam edificavit et ibi dei ministros suos supponit. f. iustitabat. d. Ut eas suscipiatis. erat enim prefectura ad curiam cesaris. p suis negotiis: eo quod illa provincia erat subiecta romanis et per ea scriptis eplaz hac aplis: ut inuicem glo. Hiero tamen dicit quod aplos misit: ea per timotheum: ad quod concordatum potest dici quod timotheus iuit in societate: donec et ambo fuerunt in lege: vel quia aplos scripturam suam duplicavit pro picula maris: et vna misit per phoben: timotheum aliam. e. Digne scitis. i. ut decet sanctos. f. Et assistatis ei etc. quia inter pueros ad fidem rome aliquid erat de familia imperatoris. y. n. pbil. vlt. d. Salutat vos qui se de cesaris domo. g. Et ipse assistit. adiuvando et ministrando mihi et alijs beneficiis. i. Salutate priscam. Dic dominus noiat personas imitabiles et sibi familiares ratione beneficii spali sibi impenit. d. Salutate priscam et aquila. erat autem priscam vxor aquile iudei cui propositum est aplos: quia prius credidit et ordo grece propositus est ordinis nate: vel quia erat magis famosa. k. Adiutores meos in christo iesu. hoc b. acc. l. vii. ubi tecum mulier noiat psilla sicut iohanna et iohanna. d. et acc. l. vii. quod paulus mansit cum eis in corintho cum fuissent expulsi de roma per claudium imperatorem: et cum eodem paulo inde recesserunt mota seditione pauli a iudeis. l. Qui pro anima mea. i. pro vita mea seruanda. m. Quas seruices supposuerunt. exponendo se periculo mortis: nec hoc fecerunt ordine caritatis: quia sciebant vitam pauli magis necessariam ecclesie: propter quod eam sine prope vite proponerent ex magna caritate. n. Quibus non solum gratias ago etc. quia fecerunt pro communitate ecclesie. o. Et domestica eorum ecclesiarum. i. congregatos eorum fidelium in domo eorum. p. Salutate ephenetum. Dic dominus exemplum primitivum personas sibi familiares ratione meriti et primo ratione beneficii: qualis fuit ephenetus: de quo subdit. q. Qui est

ubi associaverunt eum. p. lra. 3. Salutate appellen. hic dominus ponit exempla personarum minus sibi spali: et primo quatenus ad exempla in fide: secundo in bona opatione: ubi. Salutate triphenam. scio quatenus ad exempla concordie: ubi. Salutate anitricum. Circa primum ponit quatuor exempla de fide. Primum est pro causa viriliter pugnamdo: cui dicit. 3. Salutate appellen primum in christo. i. probatum in fide christi per tribulationum tolerantiam. scdm est fideles congregando. d. a. Salutate eos qui se ab aristoboli domo. fecerat enim iste domus ab fideles paupes congregandus: et in ista salutatioe principaliter intelligit tanquam principalis domo. tertium est in fide proficiendo. d. b. Salutate herodionem cognatum meum. natoe et religionis: quatenus est congregatos in fide salutatio. d. c. Salutate eos qui sunt de narcisci domo. iste narciscus fuit quidam presbiter discurrens per civitates et loca confirmando credentes in fide et fideles paupes recipiebat hospitio et sic salutatio eos in in christo: vel hic dicit glo. tunc erat absens pro confirmacione fidelium: propter quod aplos non noiat ipsos sed illos de domo sua. d. Salutate triphenam. Dic consequenter ponit exempla opationis bone: et primo in administratione bonorum corporaliu: et noiat tres matronas que talia exercebant: erat enim consuetudo apud matronas devotas hoc facere: ut patet in actibus: et in alijs legedibus plurimum sanctorum: verum quia tertia alis duas in hoc opere precebat: et id dicit de ipsa. e. Que mul. labo. in to. i. amorem domini. f. Salutate. Dic dominus ponit exempla bone opationis: et primo in administratione bonorum spaliu. d. Salutate rufum. qui erat sacerdos, primum ad vna ministranda. g. Et matrem eius carnalem. h. Et meam spalem. i. Salutate asineretum. Dic ponit exempla concordie nominans plures habitantes et concordie caritate ad alios imitatione et ad ratione salutatio sequentes. d. k. Salutate philologum. Consequenter ostendit qualiter se dicit hinc ad alias fideles personas quas non nominavit. d.

Epistola pauli

I Salutate inuicē i ofculo scō. Iste mod⁹ erat retinēdi fi
deles in primitiua ecclia in signū p̄cordie ⁊ charitatis: et
bñ dicit. m In ofculo scō. ad excludēdū ofculū adu-
latoꝝ: q̄ ab faloni ofculabat p̄lm. ij. Reg. xv. Et ofculum
simulatoꝝ: quo iob ofculatus fuit amasan. ij. Regū. ij.

Et ofculū prodito-
rū quo iudas ofcu-
latus fuit dominū
Mathei. xxvj. Et
ofculū impudicū
puer. vij. de mulie-
re adultera: Ap̄re-
bensumq; ofculu-
labaſ iuuenem ꝛc.

n Rogo aut̄ vos
Doct̄ ap̄ostol⁹ p̄
posuit imitanda. b
p̄n̄r. p̄ponit cuitan-
da: ⁊ diuidit i duas
q; p̄mo ponit suā
exhortatōem: scō
subiūgit suā oratō-
nē ibi. Deus at̄ pa-
cis. p̄ma ad buci-
duas: q; p̄mo po-
nit exhortatōz rōe
sūpra ex p̄te cuita-
tōis: scō ex parte
deuotantū ibi. Et
stra aut̄ obediētia
Circa p̄mū dicit.

n Rogo aut̄ vos
fr̄es vt obseruetis
eos. diligēt̄ p̄side-
rādo et cuitando.
o Qui dissensio.

i. declinatōes ⁊ rectitudie fidei. p Et offen. fa. sbēdo
aliis occasiōz ruine hoc at̄ faciēbat p̄scudo apli: q̄s apls
monet cuitare: ⁊ p̄n̄r ondit q̄nt possunt cognoſci: q; ma-
lū nō euitat nisi cognitū: ⁊ hoc ondit ex trib⁹. s. ex fine: q̄
p̄dicat ⁊ docet. p̄ter bonū vtile ⁊ delectabile: q̄ dicit. Idu-
lusmodi. n. xpo dño nro nō ser. s. suo vētr: scō ex mō lo-
quēdi q; vicia maior palpāt ⁊ eis adulant: iō dicit. Et p̄-
dulces fm̄ones ⁊ bñdictōes ꝛc. tercio ex eis q̄b⁹ loqui-
tura iō dicit. q Seducit corda innocentū. q; simplices
p̄mo decipiunt q̄ talib⁹ facili⁹ acquiescūt: ⁊ dicit b̄ in-
nocentes nō a puritate ofcie sed a defectu industriēscit
puer. iij. Innocens credit oi verbo. r Ura autem.
hic p̄n̄r botat eos rōe sūpra ex p̄te ip̄o: q; romani to-
miabāt toti mdo: ⁊ iō bōa exēpla eoz deserebāt ad oēs
p̄tes orb⁹: p̄ nūcios d̄ roma venietes: pp̄ qd̄ fideles rome
manētes maḡ debāt deidiare to crina ⁊ p̄sortia malo-
rū vt bonū exēplū darēt alijs p̄dm̄: iō dicit. r Ura at̄
obediētia i fide euāgelij. s In omni loco diuulgata ē.
mō dicto. t Gaudeo igit̄ i v. eo q; bonitas via redū
dat in alias p̄tes. v Et volo vs sapi. esse in bo. s. co-
gnoscēdo ⁊ opando. r Et simplices i malo. s. opādo
nō in cognoscēdo: q; cognitū mali vt euitet n̄ solū ē bona
s etiā necessaria ad salutē. y De⁹ aut̄. hic p̄n̄r adiu-
git auxiliū sue orōnis: ⁊ p̄mo i euitādis malis. d. De⁹ at̄
p̄cis. s. adiutor: ⁊ p̄uator. 3 Cōterat satha. i. aduer-
sariū nre salutis. ⁊ scō i bōis p̄sequēdis: iō sb̄dif. Sra dñi
ꝛc. a Salutat. Supra posuit apls exēpla ad imitādū
in bono: b̄ p̄n̄r pōit exēpla ad p̄seuerādū i bono eoz in ce-
pto ondes q; multi valētes d̄ eoz bono gaudebāt: pp̄ qd̄
magis p̄seuerare debāt. dicit igit̄. a Salutat vos tio-
the. ep̄besioꝝ ep̄s. b Adiutor: mō. i. p̄dicatōe euāge-
lij. c Et lucia. q̄ fuit comes apli idinidu⁹: vt dicit b̄ier.
⁊ p̄z ex act. apo. d Et iason ⁊ sosip̄ cognati mei. i. natō
ne iudei: q̄b⁹ h̄i actib⁹. e Saluto vos ego tercia. nō
est h̄ca⁹ nomē n̄rale: s; nomē p̄sonale notari pauli: ⁊
cui⁹ licētia iste posuit nomē suū in salutatōe. f Salu-
tat vos gaius. corinthioꝝ ep̄s: cui iobānes scripsit eplaz q;

p̄dicatores euāgelij recipiebāt: ⁊ iō paul⁹ q̄n̄ ibat illuc
ad ip̄m deidiabat. g Et vniuersa ecclia. regimini
gai subiecta. h Salutat vos erastus archan⁹ citati-
tis. i. p̄nceps ci⁹: ⁊ sic dicit̄ ab archos qd̄ est p̄nceps
vel aliter ⁊ forte meli⁹ archan⁹ d̄i q; custos erat publi-

ce arce: vbi scri-
pta ⁊ acta citat⁹
reponebantur:
vel vctigalia.

Saluto vos ego tercia qui
scripsi eplam in dño. Salu-
tat vos gaius hospes meus
⁊ vniuersa ecclia Salutat
vos erast⁹ archan⁹ citatis:
⁊ q̄nt⁹ fr̄. Sra dñi nri iesu
xpi cū oib⁹ vob amē. Et at̄
q̄ potēs ē vos p̄firmare iu-
rta euāgelij meū. ⁊ p̄dica-
tionē iesu xpi. s; reuelatōz
mysterij t̄pib⁹ et̄nis taciti:
qd̄ nunc patefactū ē p̄ scri-
pturas p̄phaz: fm̄ p̄ceptū
et̄ni dei ad obeditōz fidei i
cūctis gētib⁹ cogniti soli sa-
piēti deo p̄ iesu xpi: cui⁹ ho-
nor ⁊ glia in secula seculo-
rum amen.

Explicit epistola Pauli
ad Romanos.

it̄ desideratū: et añ t̄pa soli deo cogniti: dicit igit̄. l
Et aut̄ q̄ potēs est vos p̄firmare. s. deo vni ⁊ trino sit
sup̄le: Honor ⁊ gloria. qd̄ hic accipit̄ ex fine bu⁹ p̄ns
iterū p̄stual cū sequētib⁹ alijs. m Furta euāge-
lij meū. i. p̄dicatōe qd̄ m̄ est xpi vt actoris: iō subdi-
tur. n Et. p̄o id est. o P̄dicatōz iesu d̄isti-
quem predico actorē euāgelij. p Scdm̄ reuelā-
tionē mysterij. i. sacri secreti redemptiōis nre qd̄ est in
euāgelio reſerati: p̄ter qd̄. lxx. interpretes vbi s̄a-
ix. Habet nra translatio. Et vocabit̄ nomē eius admi-
rabilis: p̄siliarius: deus fortis: pater futuri seculi: p̄m-
ceps pacis. sic translulerūt. Et vocabit̄ nomei e⁹ ma-
gni consilij angelus. q T̄pibus et̄ernis taciti. bo-
minibus: deo tñ cogniti. Dicitur aut̄ et̄ernis t̄pib⁹: q;
et̄ernitas qua mensurat̄ cognitio diuina: nō app̄be-
dit̄ a nobis nisi p̄ compassionem ad t̄ps̄ infinitū. r
Qd̄ n̄c patefactū est. s. t̄pe noue legi. s Per scri-
pturas p̄phaz. apls reſeratas: Luce vi. Ap̄uit illis scri-
pturas: vt intelligerent scripturas. t Scdm̄ p̄ceptū
et̄ni dei. i. fm̄ ordinē eius: q; et̄ernaliter disposuit sic
da in t̄pe. v Ad obeditōz fidei in cūctis gētib⁹
.i. vt cūctē gentes obediānt fidei. r Cogniti soli
sapiēti deo. hoc reſer̄t ad illud qd̄ p̄dicat̄ t̄pibus et̄er-
nis taciti. y Per iesum xpm. q̄ est mediator n̄ ad
reducēdū nos in deū. 3 Qui. s. xpo. a Honor.
q̄ est reuerētia in testimoniū v̄tutis exhibita in xpo. n.
hoie sunt oēs v̄tutes ⁊ charismata. b Et glia. q̄ est
honor exhibitus alicui corā multis: honor aut̄ exhibet̄
xpo boi corā sc̄tis ⁊ angelis. c In secula seculoz
amē. i. et̄ernaliter cui⁹ et̄erne glorie nos participes fa-
ciat qui cum patre ⁊ spiritu sancto viuūt ⁊ regnat in se-
cula seculozum amen.

In. c. xvj. vbi d̄i in postil. T̄pibus et̄ernis tacitum
Additio.
Dicitur autem mysterium christi temporibus
et̄ernis tacitum. Nam licet ex aliqua parte au-
t̄quis patribus fuit cognitus: tñ plene a nullo

Ad corinthios. I.

erat presertim quousque suo tpe p ipm xpm fuit reuelatu: 7 p scripturas. p betax ab eo referatas testificatu: vt in glosa.

Postilla fratris Nicolai de lyra sup eplam pauli ad corinthios incipit. Capitulum. I.

Paulus vocatus apostolus. In prima epistola pauli ad corinthios incipit scribere grece: in precedenti epistola prescripserat romanis latine: et diuidit in duas partes: quia primo scribit aliquibus ecclesiis: secundo spiritualibus personis: secunda pars incipit in prima epistola ad timotheum. prima diuidit in sex partes secundum numerum ecclesiarum que prebentur prescquendo domino procedente. Circa primum considerandum quod apostolus in epistola procedenti commendauerat gratiam dei per quam in christo gentes in unum sunt ecclesia diuinitus: per quam bene charitable adiuuante colligari. Gratia vero offertur in ecclesie sacramentis: et ideo per epistolam ad romanos. in qua fit sermo de christi gratia prouenienter ponunt epistola ad corinthios: in quibus epistolis eos instruit de ipsis sacramentis: et diuidit in duas partes: duas epistolas. in prima apostolus instruit corinthios de ecclesie sacramentis: secunda de sacrorum ministeriis. In hac autem epistola premitit apostolus saluationem: secundo prescquitur suam intentionem ad eos. Gratias ago. In salutatio ne vero tria ponit: primum est per sone salutantis dicens a Paulus vocatus apostolus. Romo dicitur nois pauli et modus sue uocatiois ad apostatum ponunt. s. i. c. ad romanos. b. Per uoluntatem dei. s. p. uoluntate dei placati: mali uero plati sunt per eius uoluntate figurati: quod permissio in christum a deo prouenit in tali officio.

Incipit prologus in prima epistola ad corinthios.

Epistola prima ad corinthios multas causas diuersasque complectitur. Quare preter relatorem fratrum cognouit apostolus. Partes ipsorum corinthiorum sunt literis indicat. Nonnullas quoque per officium sui cura: aut ordinat: aut emendat: et varijs curatiombus medetur: diuersa infirmitate languentibus. Nam apostolus eos primum curat diffensionis uitium: quod multi pseudo apostolorum unitate intulerunt sancte ecclesie: ut proprijs nominis faceret sectatoris: quod his exprobrat et his apostolus. Hoc autem dico: quod unusquisque uim dicit: Ego quidem sum pauli: ego autem apollo: ego uero cephe: ego autem christi. Et obliqua horum se dicit facere nomen mentio: ut multo magis erubescant id facere sub falso apostolorum nominibus: quod etiam si sub pauli et petri fieri noie displiceret. Secunda causa est idcirco: quod per ne obliuiscatur reuerentie uxorē sibi non erubuit facere nouerca. Quod facinorosum comitatus appellauerit apostolus: tamen ita condempnat ut in ultio facti auctore talis operis dyabolo indicauerit deputandum iposita iudiciorum et litium tercia questione. Quarto loco mramentorum iura tractantur his. Quinto loco uirginitatis consilium uelut e vicino coniungitur. Sexto loco de escaz licentia disputatur. Septimo atque octa-

c. Et sosthenes frat. huc autem apostolus secum posuit salutatio: quod detulerat ad eum defectus corinthiorum: tanquam ad eum quod per se poterat et uolebat: et ne corinthii crederent ipsi sosthenem habuisse nisi ex charitate: sed alia causa apostolus posuit ipsum in salutatio corinthiorum: tanquam optate salute eorum: et per hoc ostenderet quod sosthenes charitate fraterna motus detulerat ad ipsum defectus corinthiorum. Secundo posuit per sonas salutatas dicens. d. Ecclesia dei. i. congregatio fidelium. e. Que est corinthii. quoniam ad fideles in ciuitate habitantes. f. Vocatis factis. quia per gratiam diuine uocationis uenerat ad scitatem. g. Cum oibus qui inuocant nomen domini etc. quoniam ad fideles habitantes non solum in ciuitate sed etiam in tota dyoecesi: ideo subditur. b. In omni loco ipso. i. subiecto iurisdictiois episcopi et aliorum illius ecclesie ministrorum. l. Et nostro. per hoc enim quod sic iudicantur episcopi ciuitatis non erant exempti a prelate apostolice: et ideo ponit bona salutaria et optata dicens. k. Gratias ago uobis in partibus. l. Et pariter. gloria in futuro in qua per officium: quod appetit: ubi tamen sine quietatur. Meritum quod hec bona sunt a deo solum: sicut ab actore: ideo subdit. m. Ad hoc per nos. quia est pars omni per creationem sed fidelium tamen per gratiam adoptionem. n. Et domino ihesu christo qui est mediator salutis. o. Gratias ago. dicit dominus prescquitur apostolus suam intentionem seu tractatum epistolarem: in qua apostolus primo gratias agit de bonis corinthiorum: ut libentius accipiant eius correctionem: secundo procedit ad eorum instructionem: ubi. Obsecro autem uos. Circa

no loco d' attodendo uiris: et mulieri? uelado capite: ac factorum conione precipit. No no loco emulatio que diuersitate tonorum spiritualium nascitur sub exemplo membrorum et corporis castigat. Decimo resurrectiois spes multis et argumētis et rombo approbat. Ultimo d' colligendis ad necessitate scorum noie charitatis cura uel edificatio cultui imponit. Inferunt his pauce que aut: ut quibusdam uidetur pedet ex superioribus: aut habent proprias tamen puulas actones.

Explicit prologus. Incipit argumentum.

O Corinthii se achaiici: hi sicut ab apostolo auferunt uerbum ueritatis: et subuersi se multifarie a falsis apostolis. Quidam a phibet uerba eloquentia: alij secta legis in daice inducti sunt. Deos reuocat apostolus ad ueraz fide et euangelicam sapiam scribens eis ab epheso per timotheum discipulum suum.

Explicit argumentum. Incipit epistola ad corinthios prima.

Capitulum. I.

Paulus vocatus apostolus iesu christi per uoluntate dei: et sosthenes frat: ecclesie dei que est corinthii: factitatis in ipso iesu uocatus scitis cum oibus qui in uocant nomen domini nostri iesu christi in omni loco iporum et nostro. Gratias uobis et pariter a deo prece nro: et domino iesu christo. Gratias ago deo meo pro uobis

primū dicit. o. Gratias ago deo meo. licet enim sit de omnium: tamen dicitur specialiter deus bonorum per fidem et deuotionem. p. Semper. i. in omnibus bonis: ubi adorandum congruis et deputatis. q. Pro uobis. sicut pro filiis charissimis.

primū dicit. o. Gratias ago deo meo. licet enim sit de omnium: tamen dicitur specialiter deus bonorum per fidem et deuotionem. p. Semper. i. in omnibus bonis: ubi adorandum congruis et deputatis. q. Pro uobis. sicut pro filiis charissimis.